

משנה מסכת דמאי (מ)

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק א - משנה א

הקליון שבדמאי, השיתין, והרימין והעזרדיו, ובנות שוח, ובנות שקמה, ונובלות התמרה, והגפנין, והנצפה. וביהודה, האוג, והחמץ שביהודה, והכסבר ^[ג]. רבי יהודה אומר, כל השיתין פטורין, חוץ משל דופרה. כל הרימין פטורין, חוץ מרימי שקמונה. כל בנות שקמה פטורות, חוץ מן המסטפוס:

ר"ע מברטנורה הקליון שבדמאי. שהקלו חכמים על הפרות הללו הנזכרים במתניתין שלא לעשרן דמאי, לפי שהזקתן באים מן ההפקר, משום דלא חשיבי, ואית בהו תרי ספקי, ספק באים מן ההפקר ופטורים מן המעשר, ואפלו אם תמצא לומר שבאים מן השמור וחיבים במעשר, שפא נתעשרו. ודמאי הם התבואה והפרות הנלקחים מעמי הארץ שהם חשודים על המעשרות. והחבר הלוקח פרות מעמי הארץ צריך להפריש מהם תרומת מעשר ומעשר שני בלבד אם היא שנת מעשר שני ^[א], אבל תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ עליה לפי שהיא במיתה, ואין לה שעור שחטה אחת פוטרת כל הכרי, והכל נזקרים בה. ומעשר ראשון ומעשר עני אינו צריך להוציא מן הדמאי אף על פי שעמי הארץ חשודים עליהם, לפי שיכול בעל הפרות לומר ללוי או לעני הבאים לטל המעשרות, הבא ראיה שאין פרות הללו מעשרים וטל, דקימא לו בכל דוכתא המוציא מחברו עליו הראיה. אבל בתרומת מעשר ליכא למימר הכי, שהאוכל טבל שלא הורמו ממנו מתנות כהנה חייב מיתה ומשום אסורא מפרישינן לה לתרומת מעשר ^[ב], ומעשר שני נמי כדי שלא לאכלו בטמאה או שלא לאכלו חוץ לירושלים: השיתין. תאנים מדבריות: והרימין. פירש הערוך פולצרא"קי בלע"ז: ועזרדיו. בערבי זערו"ד ובלע"ז סורבי"ש: ובנות שוח. תאנים לבנות

המתגדלות משלש שנים לשלש שנים, ומתגדלים ביערים: **ובנות שקמה**. תאנה המרכבת בערמון: **ונובלות תמרה**. תמרים שאינם מתבשלין באילן ותולשין אותן ומניחים אותם זה על זה עד שיתבשלו. ויש אומרים נובלות תמרה תמרים שהפילתן הרוח קדם בשולן: **גפנים**. ענבים שמניחים אותן בגפו בסוף הבציר ובקשי מתבשלים: **הנצפה**. צלף שקורין קאיפריי בלע"ז: **האוג**. פרי אדם שקורין לו בלע"ז קורניאול"י. ורמב"ם אומר שהוא אילן שעושה כמין אשכולות אדמות וקורין לו בערבי סומא"ק. ולא היה זה הפרי חשוב ביהודה: **והחמץ**. בתחלה לא היה היין שביהודה מחמיץ לפי שהיו מביאים ממנו נסכים, וכל החמץ שביהודה לא היה בא אלא מן התמד, לפיכך החמץ שביהודה פטור. אבל לאחר שבטלו נסכים והחמץ בא מן היין, החמץ חייב בדמאי אף ביהודה כמו בשאר מקומות: **והכסבר**. כזרע גד (שמות טז) תרגום ירושלמי כסבר, כוליאנדר"ו בלע"ז: **דיופרא**. שטוען פרותיו שני פעמים בשנה. דיו בלשון יון שנים: **שקמונה**. שם מקום: **המסטפוס**. שנתבשלו באילן עד שנתבקעו מאליהן. שכל אלו חשובים הן וחזקתן שאין באין מן ההפקר. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} מסקנא דלכלי עלמא רב עמי הארץ מעשרין הן הלכך לא גזרו בלאו. ואפלו הכי חשו למעוט הכא דשכיחי טובא והיו הרבה נכשלים. תוספות. ודמאי, דא מאי: {ב} ולא פרש מה יעשה בה, אם יתננה לכהן או ימכרנה לו. ודעת הרמב"ם דנותנן לכהן, אבל הר"ש פתב או נותן לו או מוכר לו היתר לפי חשבון: {ג} **והכסבר**. מדאפסיק שביהודה בין חמץ לכסבר שמע מנה דכסבר לאו ביהודה הוא אלא בכל מקום. וכן הוא בר"מ ובר"ש בשם הירושלמי דגם כסבר ביהודה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם היסוד שנוסדה עליו זאת המסכתא הוא מה שאני אומר. כי הדמאי, והוא הספק שלא נודע אם הוציאו ממנו מתנות הקב"ה אם לא, חובה להוציא ממנו חלק ממאה, והוא מעשר מן המעשר, וינתן לכהן. ויוציאו ממנו מעשר שני, ויאכלהו בעליו בירושלים כמשפט מעשר שני, או יגאלנו על פי מה שיתבאר במקומו. ואינו חייב להוציא ממנו לא מעשר ראשון ולא מעשר עני, כי מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעניים, והעיקר אשר בידינו בדינים: המוציא מחבירו עליו הראיה, וזה הדבר ספק, ויש לומר ללוי או לעני: הבא ראיה שלא הוציאו ממנו זה שאתה מבקש וטול. ולא נעשה כן במעשר מן המעשר, מפני שהוא תרומה כמו שביארנו והוא חוק לכהן, והאוכל טבל אשר לא הורם ממנו מתנת כהן הוא חייב מיתה בידי שמים, ומדרך האיסור הוציאו ממנו חוק לכהן, לא מפני שהכהן יכול להוציאו בדרך מדרכי הדינים. ולא נתחייב הדמאי בתרומה גדולה, שהדמאי הוא הנקנה מעמי הארץ, ופירות עמי הארץ דמאי; ואין איש מיקל בתרומה גדולה, לא עם הארץ ולא זולתו, אלא כולם היו מפרישין אותה. וכן אמרו,

כי יוחנן כהן גדול, אשר תיקן בדמאי אלו הדינים כמו שנבאר בסוף מעשר שני, שלח בכל גבול ארץ ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד. ולפיכך שמור זה העיקר.

ופירוש **הקלים** — שאלו הדברים הנזכרים דיניהם קלים ואינם מחוייבים דבר מחיובי הדמאי, לא תרומת מעשר ולא מעשר שני. והטעם בזה הדבר, כי אלו הנזכרים הם אילנות מדבריות ואינם נכנסים ברשות איש אחד, ומעט מזער הם שנוטעים אותם, ורובם הפקר; וכבר ביארנו שהפקר אינו מחוייב במעשרות. ונקבצו בהם שתי ספיקות: האחד – אם הם הפקר אם לא; ואם הם מן השמור, אם הוציאו ממנו המתנות אם לא; והעיקר אשר בידנו, תרי ספיקי להקל:

ופירוש אלו המינין, **שיתין** — מין ממיני התאנים המדברים. **ורימון** נקרא אלנב"ק. **ועוזרדין** פירוש אלעזדו"ר. **ובנות שוח**, מין ממיני התאנים הלבנים, נותנים פריים מג' שנים לג' שנים. **ובנות שקמה** נקרא גמ"ז, והוא גם כן תאנים המדברים. וכל אלה לא יהיו כי אם בהרים ובמדברות.

נובלות — הם התמרים הנופלים מן הדקל כשהרוח מנשבת, והוא גם כן רובו הפקר.

וגופנים — מין מהירקות דומה לשבת.

ונצפה — נקרא בלשון ערב קפ"ד.

והאוג — נקרא סמא"ק של ארץ ישראל, והם אילנות עושין אשכולות אדומות ויאכלם.

וחומץ — ידוע. וביארו בגמרא כי זה הדין היו דנין, כי בזמן ההוא, לפי שהיו עושין החומץ מן התמד, והיה זה התמד הפקר; אבל היום שחזקתו מן היין, הוא חייב בחיובי הדמאי:

והכוסבר — הוא זרע גד.

ודופרא — מלה מורכבת, "דו פרי", ו"דו" בלשונם הוא זוג, רוצה לומר שיתן פריו שתי פעמים בשנה. והוא מין ממיני התאנים.

מוסטפות — מבוקעות, והם ממיני אותם התאנים. ואלו האילנות, לדעת רבי יהודה, שהיו נוטעים אותם בגנים, ועל כן חייבים דין דמאי. ואין הלכה כר' יהודה. והעיקר שתהיה מחזיק בו, שכל צמח שחזקתו מן ההפקר ואינו נטוע אלא מעט, אינו מחוייב מן הדמאי: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

הדמאי אין לו חמש, ואין לו בעור, ונאכל לאונן, ונכנס לירושלים ויוצא, ומאבדין את מעוטו בדרךים, ונותנו לעם הארץ, ויאכל כנגדו. ומחללים אותו כסף על כסף, נחשת על נחשת, כסף על נחשת, ונחשת על הפרות, ובלבד שיחזר ויפדה את הפרות, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, יעלה הפרות ויאכלו בירושלים:

ר"ע מברטנורה **הדמאי אין לו חמש**. הפודה {ד} מעשר שני של דמאי אינו נותן את החמש, משום דרב עמי הארץ מעשרין הם. הלכך קרו דמעכב בדאורייתא איתא בדרבנן, חמש דלא מעכב בדאורייתא יאכל: **ואין לו בעור**. בסוף שלש שנים, שחיב לבער כל מעשרותיו כדכתיב (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית, ולא תקנוהו רבנן בדמאי: **ונאכל לאונן**. דמעשר שני של ודאי אסור לאונן כדכתיב (שם) לא אכלתי באוני ממנו, ומעשר שני של דמאי לא גזרו בו: **ונכנס לירושלים ויוצא**. נפדה ונאכל חוץ לירושלים, מה שאין כן בודאי שהמחצות קולטות ואין יכולין לפדותו ולהוציאו חוץ לחומה לאחר שנכנס, ובדמאי לא גזרו: **ומאבדים מעוטו בדרךים**. אם היה מעשר שני של דמאי בדרךים במקום גדודי חיה ולסטים, אפלו היה דבר מעט ויכול להביאו בלא טרח ובלא הפסד, אינו חושש לו ומניח אותו לאבד בדרך במקום שהוא שם. ורמב"ם פרש שאם בשעה שמוליך מעשר שני של דמאי

בירושלים נאבד ממנו מעט בדרך אינו חושש לו, מה שאין כן בודאי שצריך שיעלהו כלו או דמיו ולא יפסד ממנו כלום בדרךים: **ונתנים אותו לעם הארץ**. לאכלו בירושלים ואף על פי שהוא חשוד לאכלו בטמאה, מה שאין כן בודאי שאין מוסרים אותו לעם הארץ לפי שאינו נזהר לאכלו בטהרה: **ויאכל כנגדו**. כנגד מה שנתן לעם הארץ לוקח מנכסיו ואוכל בטהרת מעשר בירושלים: **ומחללים אותו כסף על כסף**. אם יש לו כסף מעשר שני של דמאי והוא צריך לו יכול לחללו על כסף חליון, מה שאין כן בודאי, שאין מחללין כסף על כסף אלא בסלעים של שני מלכים שיכול לחלל זה על זה אם השני חריף, אבל של מלך אחד לא דלאו דרך חלול הוא, ובדמאי שרי: **כסף על נחשת**. אפלו שלא מדחק. אבל של ודאי מדחק אין, שלא מדחק לא: **ויחזר ויפדה את הפרות**. גרסינו, ולא גרסינו ובלבד שיחזר ויפדה **(ה)**. והכי קאמר ויכול לחזר ולפדות את הפרות אם ירצה, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים אינו יכול לחזר ולפדותם אלא מעלה הפרות לירושלים. והלכה כחכמים: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ד) הינו הבעלים: **(ה)** אבל התוספות קימו הגירסא ופרשו דיש לומר כן, מחללין כסף על כסף אפלו לחזר ולפדות אותו הכסף על דבר אחר, וכן נחשת על הפרות, כמו שפרשו כסף על כסף, ובלבד שיפדה, פרוש בלבד שיהא דעתו מתחלה כשיחלל נחשת על הפרות לחזר ולפדות הפרות, אז מתר, אבל אם היה אז דעתו להעלותו ונמלך לפדותו צריך להעלותו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ירצה לומר, שמעשר שני של דמאי – דינו קלים ולא חייב בו מה שחייב במעשר שני האמיתי. והוא, כי מעשר שני האמיתי, כשיגאלנו בעליו לנפשו – יוסיף החומש על דמיו, ממה שאמר הכתוב (ויקרא כז, לא): "חמישיתו יוסף עליו". ויוציאהו מביתו כשישלם זמנו, הוא שאמר הכתוב (דברים כו, יג): "בערתי הקדש מן הבית", כמו שיתבאר.

ואונן — הוא האיש שמת לו מת ויתחייב עליו אבלות, וביום קבורתו יהיה אונן מדאורייתא, כל זמן שלא נקבר, עד סוף יום קבורתו. אבל הלילה שלאחר יום הקבורה, שהוא ליל יום שני מן האבילות, הוא אונן מדרבנן. וכל זמן שנקרא אונן – אסור לו לאכול מעשר שני, והוא מה שאמר הכתוב: "לא אכלתי באוני ממנו" (דברים כו, יד). ופירות מעשר שני, אמר הכתוב עליהם: אחר שהעלו אותם לירושלים אסור להוציאם משם, אלא יאכל אותם שם, כמו שיתבאר. ואסור לאבדם בדרכים, אפילו מעט מהם, אבל יוליד הכל או דמיו לירושלים. ואסור לתתם לעם הארץ בירושלים, כי אנו חוששין שמא יאכלנו בטומאה, והכתוב הזהיר על זה באמרו: "לא בערתי ממנו בטמא" (שם). והותר כל זה במעשר שני של דמאי, כמו שתראה.

ומה שאמר **ואוכל כנגדו** — רוצה לומר, שפירות מעשר שני של דמאי אשר התרנו לו לתיתם לעם הארץ – יצטרך להוציא מנכסיו כפי מה שהם שווים, ויאכלם בירושלים כמעות מעשר שני.

ודע, כי מעשר שני האמיתי – מותר לפדותו בזוזים של כסף, ויחזרו הזוזים ההם קודש ויחזרו הפירות חולין, וזהו עניין **מחללין**. ומותר לו לחלל המעות ההם על מעות כסף שניים כמו כן, ויצאו המעות הראשונות לחולין ויחזרו השניים קודש, וכן יעשה בזוזים השניים אם ירצה, וכן יעשה אפילו אלף פעמים. ואסור לפדות פירות מעשר שני האמיתי בנחשת, ולא להחליף מעות מעשר שני במעות נחשת, מפני שאמר הכתוב (דברים יד, כה): "וצרת הכסף"; אבל במעשר שני של דמאי יהיה מותר, על דרך ההיקל. ועוד אבאר לך זה החילול באר היטב במסכת מעשר שני. ואין הלכה כר' מאיר: (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

הְלוֹקֵחַ לְזֶרַע וְלִבְהֶמָה, קֶמַח לְעוֹרוֹת, שֶׁמֶן לֶנֶר, שֶׁמֶן לְסוּדָּה בּוֹ אֶת הַפְּלִים, פָּטוֹר מִן הַדְּמַאי. מְכַזֵּיב וְלֶהֱלֹן, פָּטוֹר מִן הַדְּמַאי. חֶלֶת עִם הָאָרֶץ, וְהַמְדַמֵּעַ ^{ו}, וְהַלְקוֹחַ בְּכֶסֶף מֵעֵשֶׂר שָׁנִי, וְשִׁירֵי הַמִּנְחוֹת, פָּטוֹרִין מִן הַדְּמַאי. שֶׁמֶן עָרֵב ^{ט}, בֵּית שֵׁמַאי מְחִיבִין, וּבֵית הַלֵּל פּוֹטְרִין:

ר"ע מברטנורה הלוקה לזרע. לקח תבואה לזרעה פטור בדמאי, דאלו טבל ודאי אסור לזרע: **ולבהמה**. לקח מתחלה להאכיל לבהמה פטור מן הדמאי. אבל לקח מתחלה לאדם ונמלך עליה לבהמה חייב לעשר בדמאי: **וקמח לעורות**. לעבד בו עורות: **מכזיב ולהלן**. כזיב הוא סוף המקום שכבשו עולי בבל, ומשם ולהלן כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל, ולא נתחייבו בדמאי אלא הארצות שכבשו עולי בבל בלבד, הלכך מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי ולא חיישינן שמא מפרות הארץ שכבשו עולי בבל הוליכו לשם,

שְׁחִזְקַת חוּצָה לְאַרְץ פְּטוּר עַד שְׁיִוָּדַע לָךְ שֶׁהוּא חֵיב וְחִזְקַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חֵיב, עַד שְׁיִוָּדַע לָךְ שֶׁהוּא פְּטוּר: **חֵלֶת עִם הָאֶרֶץ**. שְׁתִּקֵּן לוֹ גִּבְלֵי חֶבֶר (ו) וְרוּצָה לְתַנְּהָ לְכַהֵן חֶבֶר, פְּטוּר מִלְעֶשֶׂר: **וְהַמְדַמֵּע**. עִם הָאֶרֶץ שֶׁנִּפְלָה לוֹ סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְפָחוֹת מִמָּאָה סָאִין שֶׁל חֶלְיוֹ, שֶׁנֶּעֱשֶׂה הַכֹּל מִדְּמַע כְּלוּמַר עָרוּב תְּרוּמָה, וְנוֹתֵן הַכֹּל לְכַהֵן, פְּטוּר מִלְעֶשֶׂר דְּמָאִי: **וְהַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר**. שְׁלַקַּח דְּמָאִי בְּמַעוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי, בֵּין בְּמַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל דְּמָאִי בֵּין בְּמַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל וָדָאִי, פְּטוּר מִלְעֶשֶׂר: **וְשִׁירֵי מִנְחוֹת**. שֶׁהַקֶּמֶץ לְמִזְבֵּחַ וְהַשְּׂרִירִים נֶאֱכָלִים לְכַהֲנִים, וְלֹא חִישִׁינוּן שְׁמָא הֵבִיא עִם הָאֶרֶץ דְּבָר שְׁאִינוּ מִתְקַן (ח): **שָׁמוֹן עָרֵב**. שָׁמוֹן אֶפְרָסִמוֹן. וַיֵּשׂ מִפְּרָשִׁים שָׁמוֹן זֵית מְעָרֵב עִם מוֹר וְאַהֲלוֹת וּבְשָׂמִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ו) ובירושלמי פליגי רבי אושעיא ורבי יוחנן. דרבי יוחנן אומר בשעה שגזרו על הדמאי לא גזרו על דברים הללו, ורבי אושעיא אימת קדשים עליו ואינו נותן לכהן דבר שאינו מתקן: **(ז) והמדמע**. התרומה שמה דמעה מלשון הפסוק מלאתך ודמעך: **(ח)** הינו אליבא דרבי אושעיא. אבל לרבי יוחנן לא גזרו ואין צריך לטעם לא חישינון וכו', וטעמא דרבי יוחנן דכל לכהן לא גזרו, וכעין דאיתא סוף פרק ה'. תוספות יום טוב: **(ט) שמון ערב**. ולשון הר"ש דעקרו למשיחה ולא לאכילה דחמירא, כלומר אף על גב דסיכה נמי פשתיה פדלקמן מכל מקום לא חמור כמו אכילה ושתיה עצמה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קמח לעורות — לעבד בהם העורות.

וכזיב — שם מקום, והוא המפריש בין ארץ ישראל שהחזיקו עולי בבל ובין שהחזיקו בה עולי מצרים. ואשר החזיקו בה עולי מצרים הם לעניין דמאי כמו חוץ לארץ. והעיקר שיש אצלנו, חזקת ארץ ישראל חייב עד שיוודע שהוא פטור, ועל כן יתחייב בה הדמאי כדינין אשר זכרנו; וחזקת חוץ לארץ פטור עד שיוודע לך שהוא חייב, לפיכך לא נחייב פירות הבאים מחוץ לארץ חיובי הדמאי, ולא נאמר: שמה פירות ארץ ישראל הם והוציאם חוצה לארץ.

והמדומע — הוא דבר המעורב מחולין ותרומה, ועוד אבאר דינו במסכת תרומות. ואולם קראוהו **מדומע**, כי התרומה שמה "דמע", והוא מה שאמר הכתוב (שמות כב, כח): "מלאתך ודמעך".

והלקוח בכסף מעשר — הם הפירות שלקחו בירושלים בכסף מעשר שני, כמו שיתבאר במקומו.

ושיירי המנחות — הוא הנותר מן המנחה אחר שיקריב ממנה מלא קמצו, והנותר ההוא אוכלים אותו הכהנים, כמו שחייב עליהם הכתוב. ואמרו בגמרא: בשעה שגזרו על הדמאי, לא גזרו על הדברים הללו.

ושמן ערב — הוא שמן המור: (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

הדמאי, מערבין בו, ומשתתפין בו **[י]**, ומברכין עליו, ומזמנין עליו, ומפרישין אותו ערום, בין השמשות. **הא אם הקדים מעשר שני לראשון, אין בכך כלום. שמן שהגרדי סד באצבעותיו, חייב בדמאי. ושהסורק נותן בצמר, פטור מן הדמאי:**

ר"ע מברטנורה מערבין בו. ערוגי תחומין ונחצרות: **ומשתתפין בו.** שתופי מבואות, ואף על גב דלא חזי ליה, מגו דאי בעי מפקיר לנכסיה הוי עני וחזי ליה, דהא תנן מאכילין את העניים דמאי, השתא נמי חזי ליה: **ומברכין עליו.** ברכת המזון **[יא]**: **ומזמנין עליו.** ואף על גב דאכל בעברה, דלאו עני הוא, מגו דאי בעי מפקיר לנכסיה והוי עני וחזי ליה: **ומפרישין אותו ערום.** כשבא להפריש ממנו תרומת מעשר ומעשר שני יכול להפריש והוא ערום, דלא בעי ברוכי, דאלו בעי ברוכי הא בעינן והיה מחניף קדוש (דברים כג) וליכא: **בין השמשות.** של ערב שבת, דספק חשכה מעשרין את הדמאי ואין מעשרין את הודאי: **ואם הקדים מעשר שני לראשון.** שהפריש מעשר שני של דמאי קדם שהפריש מעשר ראשון כדי לטל תרומת מעשר שבו, אין בכך כלום. מה שאין כן בודאי, דתנן ככל מצותה אשר צויתני (שם כו), הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות: **הגרדי.** האורג: **חייב בדמאי.** שעל גופו הוא נותנו, וסיכה כשתיה: **ושהסורק.** הצמר במסרק נותן על הצמר הוי כשמן לסוד בו את הכלים ופטור מן הדמאי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} **ומשתתפין בו**. נקט שתוף לגלויי אמעריבין, דבין בחצרות ויבין בתחומין. דהנה אמינא דוקא בחצרות שאינו אלא תקנת שלמה אבל תחומין דאף למאן דאמר דרבנן סמכיהו אקראי חמיר, קא משמע לן שתוף דגם כן תקנת שלמה הוא: {יא} דטעונה כוס (וכל שפן ברפת הנחנין דמפר בדמאי, ועזו ריש פרק ז' דברכות). תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מערבין בו** — עירובי חצירות ועירובי תחומין.

ומשתתפין בו — הוא שיתופי מבואות, והוא העירוב שיעשוהו אנשי המבוי כדי שיהא מותר להם להשתמש מחצר לחצר בשבת, כמו שיתבאר בעירובין.

ומברכין עליו — הוא שיברכו עליו ברכת המזון.

ומזמנין עליו — כשיהיו האוכלים שלשה, כאשר ביארנו בברכות.

ומפרישין אותו ערום — רוצה לומר, יוציאו מה שצריך להוציא, והיא תרומת מעשר ומעשר שני. והוא ערום, לא יהיה חייב עליו ברכה, ועל כן יפרישוהו ערום. ואילו נתחייב עליו ברכה על הפרשת תרומת דמאי ממנו, לא הותר לו לברך עד שיכסה עצמו. ומותר לו גם כן להפריש תרומת דמאי בין השמשות, ואינו מותר לעשות כן בוודאי, מפני שבין השמשות ספק אם הוא מן השבת או מן החול, ואינו מותר להפריש תרומות ומעשרות בשבת, כמו שיתבאר במקומו.

ובעבור שעיקר חובת דמאי מה שזכרתי לך הוא שיוציאו מעשר שני בלבד, ואף על פי שאין אנו יודעין אם הוציאו ממנו מעשר ראשון ואם לאו, למדנו מהעניין הזה שאם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום, [מה שאין כן בוודאי], רוצה לומר בטבל האמיתי, אם הוציא מעשר שני קודם מעשר ראשון. וזה מותר בלבד שישמור השיעורין, והדמיון בזה, כגון אם יהיו מאה סאין חטין, יוציא עשר סאין תחילה ויאמר: זה מעשר שני, ואחר כך יוציא עשרה סאין ויאמר: זה מעשר ראשון. ועל כן שים לבך לשמור עניין זה:

וגרדי — הוא אורג:

וסורק — הוא עושה הצמר במסרק. והשמן שיסוך בו האורג ידו – אינו מאבדנו בגופו, ולפיכך הוא חייב בדמאי, ואשר ימשח בו סורק הצמר – הוא נאבד בצמר, ומפני זה פטור מן הדמאי. ועניין **פטור**, שלא יתחייב להוציא ממנו מעשר דמאי: (רמב"ם)

פרק ב

פרק ב - משנה א

וְאֵלוּ דְבָרִים מִתְעַשְׂרִין דְּמַאי בְּכָל מְקוֹם. הַדְּבֵלָה, וְהַתְּמָרִים, וְהַחֲרוּבִים, הָאֲרֵז, וְהַכַּמּוֹן. הָאֲרֵז שֶׁבְּחוּצָה לְאֶרֶץ, כָּל הַמְּשִׁתֵּמֵשׁ מִמֶּנּוּ פְּטוּר:

ר"ע מברטנורה ואלו דברים. בכל מקום. אפלו מכזיב ולהלן **[א]** אם לקחון מעם הארץ, דבגדוע שפארץ ישראל באו דמנפרי, שאין דגמתן אלא בארץ ישראל: והארז שבחוץ לארץ כל המשתמש ממנו פטור. אפלו בארץ ישראל, דמנפר טפי ולא אתי לאחלופי בארז של ארץ ישראל. אבל שאר דברים הנזכרים במתניתין איכא מניהו בארץ ישראל דדמו לאותן שבחוץ לארץ, אלא דהנהו דחשיבי שדרד לנשאם מתוד חשיבותן למקומות שאין כיוצא בהן, בעו עשורי, דבגדוע שפארץ ישראל הן **[ב]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** לשון הר"מ, בין בארץ ישראל בין בחוץ לארץ, ואם פו פרות ארץ ישראל שיצאו לחוץ לארץ חגיבין בתרומה ובמעשר: **[ב]** ואין רצונו באלו המינים המין פלו, אלא חלק ידוע מאותו המין שלא ימצא

כְּמוֹהוּ אֶלֶּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד, וְעַל כֵּן יִתְחַיֵּב בּוֹ דְּמַאי בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא.
הַר"מ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר הקדמנו בפרק הקודם לזה, שמכזיב ולהלן פטור בדמאי. ואמר עתה, שאלו הדברים הנזכרים – מחוייבים דיני דמאי בכל מקום, אחד שיהיו בארץ ישראל או בחוץ לארץ. ואין רצונו באלו המינים הנזכרים המין כולו, אלא לחלק ידוע מאותו המין, שלא ימצא כמוהו אלא בארץ ישראל בלבד, ועל כן יתחייב בו דמאי בכל מקום שהוא.

דבילה — תאנה ידועה בתכלית המתיקות, אי אפשר למצוא כמוה בשום פנים אלא בארץ ישראל.

ומה שאמר **והתמרים** — רוצה לומר מין מהתמרים הגסים, לא ימצא כמותן בשום פנים אלא בארץ ישראל.

והחרובין — מין ממיני החרוב שהם מיושרים ונאים מאד, לא ימצא כהם אלא בארץ ישראל.

ואורז — מין ממיני האורז, לבן מאד, לא ימצא כמוהו אלא שם.

וכמון — שגרגריו מיושרים, ואותו רוצה לומר באמרו **כמון**.

ומה שאמר: **כל המשתמש ממנו פטור** — רוצה לומר: כל מה שנעשה ממנו, בין קודם שימרח בין לאחר שימרח – פטור, ולא נחוש שמא יתערב באורז של ארץ ישראל: (רמב"ם)

פ ר ק - ב משנה ב

הַמְקַבֵּל עָלָיו לְהִיּוֹת נֶאֱמָן, מְעַשֵּׂר אֶת שְׁהוּא אוֹכֵל {ג}, וְאֶת שְׁהוּא מוֹכֵר, וְאֶת שְׁהוּא לוֹקֵחַ,

וְאֵינוּ מִתְאַרְחַ אֶצֶל עִם הָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, אִף הַמִּתְאַרְחַ אֶצֶל עִם הָאָרֶץ נֶאֱמָן.
אָמְרוּ לוֹ, עַל עֲצָמוֹ אֵינוּ נֶאֱמָן, כִּי־צַד יֵהָא נֶאֱמָן
עַל שֵׁל אַחֲרֵים:

ר"ע מברטנורה להיות נאמן. על המעשרות ולא יהיו פירותיו דמאי מפאן
וְאֵילָף: **אֵת שֶׁהוּא לֹקַח.** עַל מְנַת לְמַכֵּר, דְּאֵלוֹ עַל מְנַת לְאָכַל הָא תְּנָא רִישָׁא
מְעַשֵּׂר אֵת שֶׁהוּא אוֹכֵל: **וְאֵת שֶׁהוּא מוֹכֵר.** מִפְּרוֹת קִרְקָעוֹתָיו: **עַל עֲצָמוֹ אֵינוּ**
נֶאֱמָן. שֶׁהָרִי הוּא אוֹכֵל דְּבַר שֶׁאֵינוּ מִתְקַן **{ד}** כִּשֶׁהוּא מִתְאַרְחַ אֶצֶל עִם
הָאָרֶץ. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר שֶׁאֵינוּ מִפְּסִיד נֶאֱמָנוֹתוֹ בְּכָף. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי
יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} שֶׁהוּא כו'. וְצָרִיף שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו דְּבָרִים אֵלוֹ. וְכִשְׁיָבֵאוּ עֲדִים
שֶׁקִּבַּל דְּבָרִים אֵלֶּה בְּרַבִּים וְשֶׁהוּא רְגִיל בְּהֵם תְּמִיד הָרִי זֶה נֶאֱמָן. הַר"מ: **{ד}**
שֶׁאֵינוּ נֶאֱמָן שִׁיאֲמַר כִּי מָה שֶׁאֲכַלְתִּי עִמּוֹ הִנֵּה מְעַשֵּׂר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹגֵעַ
בְּעֲדוֹתוֹ. הַר"מ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רוצה לומר, מי שירצה להיות נאמן על המעשרות ושנאמין בו
כשיאמר: "זה מעושר וזה אינו מעושר" ולא יהיו פירותיו דמאי, ירגיל עצמו
במעשים אלו עד שיהיה נודע בהם ויצא לו שם, ואז יהיה נאמן.

ועניין אינו מתארח — שלא יאכל וישתה אצלו.

ומה שאמר: **עַל עֲצָמוֹ אֵינוּ נֶאֱמָן**, שאחר שאכל אצל עם הארץ, ופירות עם
הארץ דמאי, ואינו נאמן שיאמר כי מה שאכלתי עמו היה מעושר, מפני
שהוא נוגע בעדותו. ומאחר שאינו נאמן על מה שיאכל, היאך יהיה נאמן על
מה שאנו אוכלין ונסמוך על דבריו כשיאמר: זה מעושר? ואין הלכה כר'
יהודה: (רמב"ם)

הַמְקַבֵּל עָלָיו לְהִיּוֹת חֵבֵר **(ה)**, אֵינוֹ מוֹכֵר לְעַם
הָאָרֶץ לַח וְיִבֵּשׁ, וְאֵינוֹ לוֹקַח מִמֶּנּוּ לַח, וְאֵינוֹ
מִתְאַרֵחַ אֶצֶל עַם הָאָרֶץ, וְלֹא מְאַרְחוֹ אֶצְלוֹ
בְּכִסּוּתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף לֹא יִגְדֵל בְּהֶמָּה
דְּקָה, וְלֹא יִהְיֶה פְרוּץ בְּנִדְרִים וּבְשָׁחוּק, וְלֹא
יִהְיֶה מְטֵמֵא לְמִתִּים, וּמְשַׁמֵּשׁ בְּבֵית הַמְדַרְשׁ.
אָמְרוּ לוֹ, לֹא בָאוּ אֵלָיו לְכָלֵל:

ר"ע מברטנורה **להיות חבר**. לְעַנְנֵן טְהוֹרוֹת, דְּהֵינּוּ פְרוּשׁ, וְיִהְיוּ בְּגִדְיוֹ וּמְשֻׁקִים
שְׁלוֹ טְהוֹרִים. וְאֶפְלוּ תַלְמִיד חָכֵם אֵינוֹ נֹאמֵן לְעַנְנֵן טְהוֹרוֹת עַד שְׂיִקְבֵּל עָלָיו
דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה זָקֵן וְיוֹשֵׁב בְּיֹשִׁיבָה. וְהַמְקַבֵּל עָלָיו דְּבָרֵי
חֲבֵרוֹת צָרִיךְ לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם וְאַחַר כֵּךְ יִהְיוּ בְּגִדְיוֹ וּמְשֻׁקִים שְׁלוֹ
טְהוֹרִים. וְאִין קִבְּלַת דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת בְּפָחוּת מִשְׁלֹשָׁה חֲבָרִים, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה
הַמְקַבֵּל תַּלְמִיד חָכֵם שְׂאִין צָרִיךְ בְּפָנָי שְׁלֹשָׁה **(ו)**, וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׂאַחֲרִים
מְקַבְּלִים לְפָנָיו: **לח ויבש**. דְּאִין מוֹסְרִים טְהוֹרוֹת לְעַם הָאָרֶץ, שְׂאַסוּר לְגֵרִם
טְמֵאָה לְחַלּוּן שְׂבֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל: **ואין לוקח ממנו לח**. אֲבָל יִבֵּשׁ לוֹקַח מִמֶּנּוּ,
שְׁלֹא הַכֶּשֶׁר לְקַבֵּל טְמֵאָה כָּל זְמַן שְׁלֹא בָא עָלָיו מְשָׁקָה. וְנֹאמֵן עִם הָאָרֶץ
לוֹמֵר הַפְּרוֹת הִלְלוּ לֹא הַכֶּשֶׁרוֹ **(ז)**, אֲבָל אֵינוֹ נֹאמֵן לוֹמֵר הַכֶּשֶׁרוֹ אֲבָל לֹא
נְטֵמְאוּ: **ולא יתארח אצל עם הארץ (ח)**. שְׁלֹא יְטַמֵּא וְיִבֵּא וְיִטְמֵא טְהוֹרוֹת:
ולא מארחו. לְעַם הָאָרֶץ: **אצלו בכסותו**. דְּכִסּוּת עִם הָאָרֶץ טְמֵאָתוֹ חֲמוּרָה
מִטְמֵאָת עִם הָאָרֶץ עֲצֻמוֹ, דְּחִישִׁינֵן שְׂמָא יִשְׁבָּה עֲלֵיהּ אֲשֵׁתוֹ נְדָה, וּבְגִדֵי עִם
הָאָרֶץ מְדַרְס לְפְרוּשִׁים. אִי נְמִי לְכַךְ אָמְרוּ לֹא מְאַרְחוֹ אֶצְלוֹ בְּכִסּוּתוֹ, דְּמִמַּגַּע
עֲצֻמוֹ יְכוּל לְזַהֵר טְפִי מִמַּגַּע כִּסּוּתוֹ: **אף לא יגדל בהמה דקה**. שְׂאַסוּר לְגְדֵל
בְּהֶמָּה [דְּקָה] בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁלֹא יִרְעוּ בְּשִׂדוֹת אַחֲרִים: **ולא יהא פרוץ
בנדרים**. שְׂסוּפוֹ לְבֵא לִידֵי חֲלוּל: **ולא יהא פרוץ בשחוק**. דְּשָׁחוּק וְקִלוּת רֹאשׁ
מְרַגְלִין אֵת הָאָדָם לְעֶרְוָה: **ומשמש**. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּבֵית הַמְדַרְשׁ: **לא באו
אלו לכלל**. דְּאִין עֲנִינָם נוֹגַע לְטְהוֹרוֹת. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) חבר. נִקְרָא תַלְמִיד חָכֵם, וְכֵן יִקְרָאוּ לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים
חֲבָרִים, וְנִקְרָאוּ בְּזֵה הַשֵּׁם כִּי חֲבָרְתָם זֶה לְזֶה חֲבָרָה נֹאמְנַת כִּי הִיא חֲבוּרָה
לְשֵׁם שְׂמִים. הַר"ם: **(ו)** לְכַאוּרָה נִרְאָה דְּאִיכָּא בִּינֵיהוּ דְּזָקֵן וְתַלְמִיד חָכֵם,
דְּתַלְמִיד חָכֵם אֵף עַל פִּי שְׂאִין צָרִיךְ בְּפָנָי שְׁלֹשָׁה צָרִיךְ לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ שְׁלֹשִׁים
יוֹם. אֲבָל הַזָּקֵן אִין צָרִיךְ גַּם לְזֶה, אֲלֵא שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹמֵר כֵּן. עֵינֵן בְּכוּרוֹת דְּף
ל: וְעֵינֵן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **(ז)** דְּהָא דְּאִין עִם הָאָרֶץ נֹאמֵן לוֹמֵר שְׁלֹא נְטֵמְאוּ
אֵף עַל פִּי שְׂהוּא יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁנֵנוּ בְּתוֹרָה וּבִמְצוֹת, לְפִי שְׂאִין בְּקִיאוֹן בְּדַקְדוּקֵי
טְהוֹרוֹת וְטְמֵאוֹת, הַלְכָּד לְעַנְנֵן שְׁלֹא הַכֶּשֶׁרוֹ נֹאמֵן שְׂאִין זֶה צָרִיךְ לְשׁוּם
בְּקִיאוֹת לְדַקְדֵק. תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **(ח)** אֶפְלוּ עֶשֶׂר אֵת פְּרוּתֵיו לְפָנָיו: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם חבר — נקרא תלמיד חכם, וכן יקראו לתלמידי חכמים "חברים".
ואולם נקראו בזה השם, כי חברתם זה לזה חברה נאמנה, כי היא חברה
לשם שמים.

ומה שאמר בכאן: **להיות חבר** — רוצה לומר שיהיה נאמן על הטומאה ועל
הטהרה. ואמרינן בגמרא בכורות (דף ל:): הבא לקבל עליו דברי חבירות,
צריך לקבל בפני שלשה חברים, ותלמיד חכם אינו צריך בפני שלשה, ולא
עוד אלא שאחרים מקבלים לפניו. ויעמוד שלשים יום כדי שנבחנהו תמיד,
ואז יהיה נאמן על טהרת משקין וכסותו, כמו שיהיה נאמן תלמיד חכם.

ואמר כי הוא לא ימכור לעם הארץ לא פירות לחים ולא פירות יבשים, שהרי
הוא גורם להם טומאה, מפני שפירות עם הארץ בחזקת טמאים, כמו
שיתבאר במקומות מן המשנה, וזה סובר, אסור לגרום טומאה לחולין
שבארץ ישראל:

ואינו לוקח ממנו דבר לח — מפני שהוא בחזקת טמא. ולוקח ממנו כל דבר
יבש, כי האוכלין לא יטמאו אלא אחר הכשר באחד משבעה המשקים, כמו
שיתבאר במקום אחר, והוא מה שאמר הכתוב (ויקרא יא, לח): "וכי יותן מים
על זרע". והעיקר שיש אצלינו, שנאמן עם הארץ לומר: פירות אלו לא
הוכשרו, ובשביל זה הותר לקנות מהם הדבר היבש.

ולא מארחו בכסותו — כדי שלא יטמא בה, כמו שיתבאר בחגיגה.

ואסור לנו לרעות המקנה בארץ ישראל, מפני שישתלחו על השדות לרעות,
והוא גזל. ועל כן רועי בהמה דקה אצלינו פסולין לעדות, כמו שיתבאר
במקומו.

ועניין פרוץ בנדרים — מרבה בשבועות, ואפילו נשבע באמת, כי ברוב
השבועות אי אפשר שלא יחלל. ואין הלכה כר' יהודה:

דף זה נוצר מתוך המרת סריקת קבצים אוטומטית בתוכנת OCR. דרושה
הגהה מלאה. יתכנו טעויות הקלדה, השמטות, ערבובי משפטים ושורות.
יש לעבור ולהגיה את הטקסט מלמעלה למטה (רצוי מול צפיית טקסט מקורי)
ולהזיז תבנית זו למקום בו בוצעה ההגהה האחרונה. (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

הנחתומים {ט}, לא חיבו אותם חכמים להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה. החנונים אינן רשאים למכר את הדמאי. כל המשפיעין במדה גסה, רשאים למכר את הדמאי. אלו הן המשפיעין במדה גסה, כגון הסיטונות {יא} ומוכרי תבואה:

ר"ע מברטנורה הנחתומים. נחתום חבר שלקח תבואה מעם הארץ שהיא דמאי לא חיבו אותו חכמים להפריש: **אלא כדי תרומת מעשר.** שהיא אחד ממאה, אבל לא מעשר שני, מתוך ששטריו המלך ונוגשיו חובטים אותם בכל שעה ואומרים להם מכרו בזול לא הטריחו עליהם חכמים במעשר שני שטרחו מרבה שצריך לאכלו בירושלים. ודוקא כשמוכר לחבר, שהלוקח יפריש מעשר שני, אבל אם מוכר {י} לעם הארץ חיב להפריש מעשר שני קדם שימכר: **החנונים.** שמוכרים מעט מעט בחנות, אינן רשאים למכר את הדמאי, הואיל והן משתכרים הרבה, עליהם מטל לתקן. אי נמי מפני שרגילין למכר לתינוקות, שלא יאכלו התינוקות דבר שאינו מתקן: **כל המשפיעים.** שמוכרים בשפע הרבה ביחד: **במדה גסה.** לקמן מפרש כמה היא מדה גסה: **רשאים למכר את הדמאי.** דרך המוכרים הרבה ביחד להוסיף על המדה, ולקד נקראו משפיעים, שעושין מדה גדושה ומוסיפים על המדות. ומשום הכי לא הטילו עליהם להפריש את הדמאי, אלא על הלוקח מהם: **סיטונות.** הם הסוחרים הגדולים הקונים תבואה מבעלי התבואה ומוכרים אותה לחנונים במדה גסה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} הנחתומים. ולקמן בריש פרק ה' מפרש דהכא במוכרים במדה דקה עסקינן ומתרי טעמי דמפרש הכא בחנונים. תוספות יום טוב: {י} והא דתנן לעיל דאין חבר רשאי למכר לעם הארץ, אפשר לומר דחבר דהכא לאו דוקא אלא דנאמן למעשרות. ועוד יש לומר דאתיא אליבא דמאן דאמר דמתר לגרם טמאה כו': {יא} **סיטון.** בלשון ינו חטין ומשום שקונה הרבה חטין ביחד קורא לו סיטון. רשב"ם. ועל זה נקרא כל תגר גדול סיטון: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נחתומין הן האופים לא יחייבו אותם להוציא מן הדמאי מעשר שני כדין הדמאי על פי אשר בארנו והקלו עליהם בדבר זה מפני שהשוטרים הממונים עליהם נוגשים אותם תמיד שיתקנו משקליהם וגזרו עליהם המדה במכירתם קצב ידוע:

והחנונים. הם בעלי חנויות אסור להם מכירת הדמאי מפני שיקנו הנערים הקטנים מהם והם אינם בקיאים להוציא ממנו הדמאי ויאכלו טבל ולא ידעו:

ופירוש משפיעים המוסיפי על המדה וימכרו במדה גסה והתירו להם למכור הדמאי מפני שהם מוכרין במדה גסה וימלאו המדה ביותר ויוסיפו בו ויקח הקונה יותר מן הראוי לו ועל כן שם הפרשת מתנות הדמאי על הקונה ולא על המוכר:

וסיטונות. הוא קיבוץ. וסיטון הוא המוכר מאכלים רבים במדה גסה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

רבי מאיר אומר, את שדרכו להמדיד בגסה **{יב}** ומדידו בדקה, טפלה דקה לגסה. את שדרכו להמדיד בדקה ומדיד בגסה, טפלה גסה לדקה. איזו היא מדה גסה, ביבש, שלשת קבין, ובלח, דינר **{יד}**. רבי יוסי אומר, סלי תאנים וסלי ענבים וקפות של ירק, כל זמן שהוא מוכרן אכסרה, פטור:

ר"ע מברטנורה את שְׁדַרְכוּ לְהַמְדִּד בְּדָקָה וּמְדוּדוּ בְּגִסָּה. גְּרָסִינָן : טְפִלָּה דְקָה לְגִסָּה. וּפְטוּר כְּשֶׁהוּא מוֹכֵר בְּגִסָּה, וְלֹא אֶמְרִינָן כִּינּוּן דְדַרְכוּ לְמוֹד בְּדָקָה חֵיב אִף כְּשֶׁמוֹדֵד בְּגִסָּה **{יג}** : וּבִלְח דִּינָר. מְדָה שְׁיֵשׁ בָּהּ מָה שֶׁהוּא שְׂוֵה דִינָר. לְפִי שְׁלֹא הִיְתָה מְדָה יְדוּעָה לְלַח, שֶׁהַשְּׁעָר מְשַׁתְּנָה תְּמִיד, לְכַךְ שֶׁעָרוּ בְּדָמִים : אַכְסָרָה. לֹא בְּמְדָה וְלֹא בְּמִשְׁקָל אֶלָּא לְפִי הָאֲמָד, פְּטוּר, דִּהְוֵי כְּמוֹכֵר בְּגִסָּה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּי יוֹסִי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יב}** פְּרוּשׁ גִּירְסָא הַמְהַפֵּךְ. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁדָּרְךְ בְּנֵי אָדָם לְמִכֹּר בְּגִסָּה מִתֵּר לוֹ לְמִכְרוֹן דְּמָאֵי אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מוֹדֵד בְּדָקָה, וְזֶה שֶׁאָמַר טְפִלָּה דְקָה לְגִסָּה. וְאִם הַדְּבָר נִמְכָּר מִמָּה שֶׁדָּרְךְ לְמִדָּד בְּמְדָה דְקָה אֵינּוּ מִתֵּר לְמִכְרוֹ דְּמָאֵי אֶפְלוּ לְמִדָּד בְּמְדָה גְּסָה, שֶׁרַבֵּי מְאִיר הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַנְּמִכָּר. הֲר"מ : **{יג}** דְּרַבֵּי מְאִיר הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמְדִּידָה הַיֵּאָדָּה הִיא וְלֹא אַחֲרֵי הַדְּבָר הַנְּמִכָּר מָה שֶׁהוּא : **{יד}** דִּינָר. שֶׁעוּרוֹ שֶׁשָּׂה זְוִזִים מְכַסֵּף, וּמִשְׁקָל כָּל זֹוּ שֶׁשָּׂה עֶשֶׂר שְׁעוּרִים, הֲר"מ. וְזֹוּ שֶׁכָּתַב רְצוֹנוֹ לּוֹמַר מְעָה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו בגמ' מדה דקה הואיל והמוכר משתכר הוא מפריש וכבר בארנו זה בהלכה הקודמת לזאת והמחלוקת בין ר"מ וחכמים כי ר"מ יאמר כל הדברים שדרך בני אדם למכור במדה גסה מותר לו למוכרן דמאי כמו שאמרנו ואם ימוד אותם במדה קטנה אין אנו חוששין אבל מותר למוכרן כמו כן דמאי ואע"פ שהוא מודד במדה קטנה טפלה למדה גסה וזהו ענין שאמר טפלה דקה לגסה ואם הדבר נמכר ממה שדרך בני אדם למדוד אותם במדה דקה שאינו מותר למוכרו בדמאי כמו שאמרנו לא יהיה מותר לו מכירתו דמאי ואפי' למדוד אותו מדידה גסה שרבי מאיר הולך אחר הדבר הנמכר וחכמים הולכים אחר המדות ואומרים שאם מכר במדה גסה ואפי' מה שמנהג בני אדם למוכרו במדה קטנה פטור הוא וכבר בארנו שיעור קב בסוף פאה שהוא ששית סאה : ומה שאמר

ובלח דינר ר"ל מדה אשר תכיל מה ששוה דינר מהדבר המדוד בה וכבר בארנו שיעור הדינר שהוא ו' זוזים מכסף ומשקל כל זוז ט"ז שעורים וכן אמרו בגמרתנו נתנו מדה ליבש ולא נתנו מדה ללח נתנו דמים ללח ולא נתנו דמים ליבש :

מוכרן אכסרה. פירוש בלא שיעור ומדה אלא כפי מה שיזדמן לו ר"ל שמוכר אכסרה יהיה כמו המוכר בגסה ואין הלכה כר' מאיר ולא כר' יוסי : (רמב"ם)

פרק ג - משנה א

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֵנִיִּים דְּמַאי, וְאֵת הָאֲכֹסְנִיא דְּמַאי. רַבִּן גַּמְלִיאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוּעְלֵיו דְּמַאי. גַּבְאֵי צְדָקָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, נוֹתְנִין אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְשְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר, וְאֵת שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר. נִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם אוֹכְלִין מִתְּקוֹן. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, גּוֹבִין סֵתָם וּמְחַלְקִין סֵתָם, וְהַרוּצָה לְתֵקוֹן יִתְקוֹן :

ר"ע מברטנורה **מֵאֲכִילִין אֶת הָעֵנִיִּים דְּמַאי**. אֶפְלוּ הוּן חֲבָרִים. וְצָרִיד לְהוֹדִיעַ, וְהַרוּצָה לְעֲשֹׂר יִעֲשֹׂרוּ : **וְאֵת הָאֲכֹסְנִיא**. חֵיל שֶׁל מְלֶדֶד יִשְׂרָאֵל הָעוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וּמִטָּל עַל בְּנֵי הַמְּקוֹם לְפָרְנֶסֶס, מֵאֲכִילִין אוֹתָם דְּמַאי, בְּזִמְנָן שֶׁהִיא עוֹבֵרֶת, אֲבָל לָנוּ שֵׁם בְּלִילָה חֲבִיבִין לְתֵקוֹן **[א]** : **רַבִּן גַּמְלִיאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוּעְלֵיו דְּמַאי**. עֵנִיִּים הָיוּ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּין גַּמְלִיאֵל, דְּכִיּוֹן דְּחִיב בְּמִזוֹנוֹתֵיהוֹן נִמְצָא פּוּרַע אֶת חוּבוֹ בְּדְמַאי : **וְאֵת שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר**. וְנוֹתְנִין לוֹ בִּיּוֹתֵר מִכְּדֵי מַעֲשֵׂרוֹתָיו, וְנִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם אוֹכְלִים מִתְּקוֹן. וּבֵית שְׁמַאי לְטַעֲמֵיהוּ דְּאִמְרֵי אִין מֵאֲכִילִין אֶת הָעֵנִיִּים דְּמַאי **[ב]** : **וְהַרוּצָה לְתֵקוֹן יִתְקוֹן**. שְׁלֵא הִתֵּר הַדְּמַאי לְעֵנִיִּים אֶלָּא כְּשֶׁאוֹכְלִין אֲכִילָה אַחַת אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת, אֲבָל הַפְּרוֹת שְׂבִיבָאוּ לְיָדָם חֲבִיבִים הֵם לְעֲשֹׂר דְּמַאי. דִּיקָא נְמִי דְּקִתְנֵי מֵאֲכִילִין אֶת הָעֵנִיִּים דְּמַאי וְלֹא תְנִי הָעֵנִיִּים אוֹכְלִין דְּמַאי. כִּד כְּתִב הַרְמְבִי"ם **[ג]** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] איכא דמוקי הכי בירושלמי. ועין בסוף פרק קמא דערוובין : **[ב]** מימרא אמר רב הונא תנא בית שמיאי אומרין אין מאכילין וכו' : **[ג]**

וּבְחִבּוּר הַרְמַבִּי"ם נִרְאָה שְׁחֹזר בּוֹ וְאֵין לְחַלֵּק בֵּין אֲכִילָה אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת
לְאֲכִילָה בְּבֵיתוֹ. וְכֵן בְּתוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב מוֹכִיחַ מִהַגְמָרָא (דְּכָל שְׁכָן) מִדְּאֲמַרִּין
מִגּוֹ דְּאֵי בְּעֵי מִפְקִיר לְנַכְסֵיהּ וְהֵרִי בְּבֵיתוֹ אוֹכֵל, אֶלָּא עַל פְּרֻחָד דְּאֵין לְחַלֵּק:
(עֵיקָר תוֹי"ט).

רמב"ם מותר לעניים אכילת דמאי כדי להקל עלינו הצדקה :

ואכסניא הם האורחין ונעשה זו לחזוק מצות האכסניא בדתינו כדי להקל
על בעלי האכסניא : ומה שאמר והרוצה לתקן יתקן ר"ל מי שירצה לתקן
הדבר שנתנו לו ולהוציא מתנות הדמאי ממנו יעשה ואולי יקשה עליך
ותאמר אחר שהתרנו לעניים אכילת דמאי מפני מה נאמר ולוקחי הצדקה
הרוצה לתקן יתקן והוא עני וזה לא יקשה עליך כי מה שהתרנו לעניים
דמאי והוא כשינתן להם אכילה אחת בשביל הטעם שזכרנו אבל כשיחלקו
עליהם הקופה ונפל לכל אחד מהם חלק טוב ובא ברשותו נתחייב להוציא
ממנה חיובו דמאי הלא תראה שאמרו מאכילין את העניים ולא אמר
אוכלין עניים והלכה כחכמים ואין הלכה כרבן גמליאל : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

הַרוֹצֶה לְחַזֵּם עָלָי יָרֵק לְהַקֵּל מִמִּשְׁאוֹ, לֹא
יִשְׁלִיךְ עַד שְׂעֵשֶׂר. הַלּוֹקֵחַ יָרֵק מִן הַשּׁוּק
וְנִמְלֵךְ {ה} לְהַחֲזִיר, לֹא יַחֲזִיר עַד שְׂעֵשֶׂר {ז},
שְׂאִינוֹ מִחֲסָר אֶלָּא מִנֵּן. הִיא עוֹמֵד וְלוֹקֵחַ
וְרָאָה טַעַן אַחַר יָפָה מִמֶּנּוּ, מִתֵּר לְהַחֲזִיר, מִפְּנֵי
שְׁלֵא מִשְׁדָּךְ :

ר"ע מברטנורה לְחַזֵּם. לְכַרֵּת וּלְחַתֵּךְ. וְאֵין לוֹ דוֹמָה בַּמִּשְׁנָה : לְהַקֵּל מִמִּשְׁאוֹ.
שְׁלֵא יִכְבֵּד עָלָיו : לֹא יִשְׁלִיךְ עַד שְׂעֵשֶׂר. שְׂמָא יִמְצָא עִם הָאֲרֵץ וַיֹּאכֵל
אוֹתָם פְּשָׁאִינָם מִתְקַנִּים, וְנִמְצָא נוֹתֵן מִכְשׁוֹל. וְהֵנִי מִיְלֵי בְּיָרֵק הַנֶּאֱגָד, דְּאֵי
בְּשֵׁלָא נֶאֱגָד אֶפְתִּי לֹא אֶתְחַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר {ד} : הַלּוֹקֵחַ יָרֵק מִן הַשּׁוּק. וְנִטַּל
אֲגָדוֹת יָרֵק בְּיָדוֹ שְׂשׁוּמְתָן יְדוּעָה כֶּף וְכֶף אֲגָדוֹת בְּפְרוּטָה, וְלֹאֲחַר שְׁנִטְלוֹ

נמלך עליהן להחזירן למוכר: **לא יחזיר עד שיעשר**. ויתן לו דמי המעשר שהוא מפריש, דמכי אגבינהו (ו) נעשו שלו ונתחייב עליהן לעשרן: **שאינו מעשר אלא מנין**. האי מעשר הוי פרושא מחסר, כלומר כבר קנה אותם בהגבהה ולא היה מחסר אלא למנותו, שכבר היה ידוע כך וכך אגדות בפרוטה: **היה עומד ולוקח**. ולא נטלם בידו ולא הגביהם: **טען אחר**. משאוי אחר של ירקות: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ד) מסיים הר"ש דתנן בפרק קמא דמעשרות ירק הנאגד משיאגד. וקדם לכן כי משליך הרי מפקירו ופטור מן המעשרות: **(ה) ונמלך**. חזר בעצתו, תרגום איעצך אמלכיןך: (ו) ולטעמיה אזיל שפסק כמאן דאמר פרק קמא דקדושין שכל שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה. ועין בתוספות יום טוב: **(ז) עד שיעשר**. בירושלמי ולא נמצא עושה תקלה לבאין אחריו, פרוש שייסברו הכל דמאי ויפרישו מה שתקן זה שהוא פטור על השאר שהוא חייב והשני עושה אותן צבור לפניו ויקבעם לתוך פרותיו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לחזום. לכרות או לקצור או לארות עלי הירקות וישליכם כדי להקל משאו לא ישליכם עד שיוציא מהם מעשר כדי שלא יתן מכשול לפני אחרים:

והלוקח ירק מן השוק הוא כשיקנה הירקות אגודות אגודות בדמים ידועים ונטל האגודות לקנות מהן מה שצריך לו ואח"כ נמלך והחזירם למוכר אין לו להחזיר הירקות שלקח עד שיוציא מהם מעשר ויתן לו דמיו כי אחרי שבאו לידו כבר זכה בהם ואע"פ שלא מנה האגודות לא חסר לו אלא הספירה ודבר זה אינו מפסיד המכירה וזהו מה שאמר שאינו מחוסר אלא מנין:

היה עומד ולוקח. ר"ל שקנה ולא נטל אותם בידו אבל היה המוכר מונה ומייחד אותם לקונה ועוד יתבאר זה במקומו שאין המטלטלין נקנין בנתינת ממון אבל עיקר זכותם במשיכה: ופירוש נמלך חזר בעצמו תרגום איעצך אמלכיןך (שמות יח):

טוען הוא המשוי וזאת המלה בלשון הקדש טענו את בעירכם (בראשית מה) אבל לחזום היא מלה שאינה מצויה *כאשר נמצא בדינו מלשון הקדש ולא נמצא לה חבר בתרגום א]: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

המוציא פרות בדרך **[ח]** ונטלן לאכלן, ונמלך להצניע **[ט]**, לא יצניע עד שיעשר **[י]**. ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו, פטור. כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי, לא ישלח לחברו דמאי. רבי יוסי מתיר בודאי, ובלבד שיודיענו **[יא]**:

ר"ע מברטנורה לא יצניע עד שיעשר. דאסור להוציא מידו דבר שאינו מתקן: **שלא יאבדו**. ולא נתכונן לזכות בהן: **שאיין אדם רשאי למכרו דמאי**. כגון במדה דקה דאמרינן בפרקין דלעיל: **לא ישלח לחברו דמאי**. בדקה, אבל שולח לו בגסה פיון שרשאי למכרו בגסה: **רבי יוסי מתיר**. לשלח לחברו ודאי אפלו בדקה, ובלבד שיודיעו. ומודה רבי יוסי שבדמאי אסור בדקה. ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ח]** בדרך. ונקבעו למעשר: **[ט]** להצניע. לשמור ולגנוז כמו והצניע לכת: **[י]** עד שיעשר. וכל שכן אם יאכלם בעצמו שלא יאכל עד שיעשר, דהא בהקבעו למעשר עסקינן כמו שכתבתי. אלא קא משמע לן דאף להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתקן אסור: **[יא]** שיודיענו. כי הוא מתיר לו לשלח טבל ולהודיע למי שישלחנו שהוא טבל ואינו חושש רבי יוסי שמא אם נתיר לו ישלח לו ולא יודיענו. הר"מ. ומזה מובן הטעם שמודה רבי יוסי שבדמאי אסור, דמשום דקיל יש לחוש שלא יודיענו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם להצניע. לשמור ולגנוז וזאת המלה מצויה בלשון הקדש והצנע לכת עם אלהיך (מיכה ו):

ואם נטלן בשביל שלא יאבדו פטור מלעשר לפי שאינו נוטל אותם לעצמו אלא הוא כמו שיציל מיד העכו"ם ומיד הדליקה לזולתו:

ור' יוסי מתיר בודאי. ס"ל כי הוא מותר לו לשלוח טבל ולהודיע למי שישלחנו שהוא טבל ואינו חושש ר' יוסי שמא אם נתיר לו זה ישלח לו ולא יודיענו ואין הלכה כר' יוסי: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

הַמּוֹלִיד חֲטִים לְטוֹחַן פּוֹתֵי אוֹ לְטוֹחַן עֵם הָאָרֶץ, בְּחִזְקָתוֹ לַמַּעֲשָׂרוֹת וְלַשְּׁבִיעִית. לְטוֹחַן עוֹבֵד כּוֹכְבִים, דְּמַאי. הַמִּפְקִיד פְּרוֹתָיו אֶצֶל הַכּוֹתֵי אוֹ אֶצֶל עֵם הָאָרֶץ, בְּחִזְקָתוֹ לַמַּעֲשָׂרוֹת וְלַשְּׁבִיעִית. אֶצֶל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, כְּפְרוֹתָיו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, דְּמַאי :

ר"ע מברטנורה לטוחן פותי. לכותי שטוחן התבואה: הרי הן בחזקתו. דלא חשידי שמה החליפו אלו המתקנים באחרים שאינן מתקנין: לטוחן עובד כוכבים דמאי. דעובד כוכבים חשוד להחליף. ולבתר דאשכחו יונה בראש הר גריזים לפותים שהיו עובדים אותה, פותי הרי הוא פעובד כוכבים: אצל העובד כוכבים כפרותיו. ופרות של עובד כוכבים פטורים **(יב)** מן המעשר. ורישא מפני שדרך בני אדם להוליך קפות רבות של חטים ולהניחן אצל הטוחן חישנין שמה נתחלפה קפה זו בקפות אחרות של ישראל שהן דמאי, אבל פרות ליכא למימר שמה החליפן בפרות של ישראל אלא שמה החליפן העובד כוכבים בפרותיו, לפיכך הרי הן כפרותיו של עובד כוכבים. ורבי שמעון סבר דאף בפרות חישנין שמה נתחלפו בבית העובד כוכבים בפרות של ישראל אחר, שכשם שישראל זה הפקיד פרותיו ביד העובד כוכבים כך יש לחוש שמה ישראל אחר מן החשודים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו אלו באלו. ואין הלכה כרבי שמעון: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יב) מירי במפקיד חלין מתקנים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו במסכת ברכות כי כל מה שתראה במשנה הפרש בין כותי לנכרי היה כן בזמן שעבר: ומה שאמר

בחזקתו למעשרו ולשביעית ר"ל שאין לו לחשוד אותן שהחליף אותם אבל הם כאשר היו בתחלה. ואם יוליכן לטוחן נכרי הם דמאי וזה לפי שהטוחן יתקבצו אליו קופות של חטה ואפשר שיחליפן בפירות ישראל אחר שהם

מחויבות במעשרות ועל כן יהיו דמאי. וכשיפקיד פירות אצל הנכרי נאמר שהחליפן משלו ועל כן הם כפירותיו ר"ל כפירות הנכרי ואינם מחויבין כלום. ור' שמעון אומר אולי ישראל אחר הפקיד אצלו והחליפן בהם ויהיו גם כן דמאי ואין הלכה כר' שמעון: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

הנותן לפנדקית, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שחשודה לחלף. אמר רבי יוסי, אין אנו אחראין לרמאין, אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד:

ר"ע מברטנורה פנדקית. שומרת הפנדק והולכי דרכים מתאכסנים אצלה: **מעשר את שהוא נותן לה.** דאין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתקן **{יג}**: **ואת שהוא נוטל ממנה.** דאף על גב דעם הארץ אינו חשוד להחליף כדאמרן לעיל, הפנדקית חשודה להחליף שהיא מתכוננת לטובה ונותנת משלה שהוא יותר יפה לחבר, ואומרת בלבה ראוי שאאכיל משלי שהוא חם ויפה לחבר ואני אטל את שלו הקר והגרוע: **אין אנו אחראין לרמאים.** כלומר אין אחריות הרמאים עלינו לשמרם שלא יאכלו דבר שאינו מעשר. לפיכך אינו מעשר מה שהוא נותן לה, ואם תקחנו הפנדקית לעצמה ותאכלנו כשאינו מתקן אין לחבר מזה כלום, ואינו מעשר אלא מה שהוא נוטל בלבד. ורבי יוסי סבר דלגזל היא מתכוננת **{יד}**, ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} וצריך עיון דלעיל בטוחו עובד פוכבים שנחשד להחליף בשל ישראל נמי הוי לן למיחש כזה. ואפשר פיון שיד העובד פוכבים באמצע והחבר אינו מוציא מידו ליד ישראל לא הוי בכלל כו'. תוספות יום טוב: **{יד}** ובהא פליגי, דרבנן סברי דלטובה מתכוננת. אבל אי דעינו דלגזל מכוננת מודו רבנן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין אנו אחראין לרמאים. ר"ל אין עלינו אחריות הרמאין שנאמר שלא יתן לה אלא דבר מעושר כדי שאם תחליפהו לא יהיה לה בו מכשול ותאכלהו מעושר:

פונדקית. היא בעלת הפונדק ומנהג הסוחרים לתת לה הקמח והבשר והתבשיל כל אחד מאכלו ולחמו ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

הנותן לחמותרו, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה לחלף את המתקלקל {טו}. אמר רבי יהודה, רוצה היא בתקנת בטה ובושה מחתנה. מודה רבי יהודה בנותן לחמותרו שביעית, שאינה חשודה להחליף להאכיל את בטה שביעית:

ר"ע מברטנורה המתקלקל. פת או תבשיל שנתקלקל: אמר רבי יהודה. בירושלמי מפרש דקמיתא נמי מלתיה דרבי יהודה היא. והכי קאמר מפני שהיא חשודה להחליף את המתקלקל, דברי רבי יהודה, שרבי יהודה אומר רוצה היא בתקנת בטה וכו': בנותן לחמותרו שביעית. בנותן לה לאפות ולבשל בשנה השביעית: שאינה חשודה להאכיל את בטה שביעית. דחמירא להו שביעית ואפלו אם יתקלקל לא תחליפנו בפרות שביעית. והלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} את המתקלקל. וגבי פנדקית לא תני המתקלקל, לפי שאכסנאי תמיד סומך על הפנדקית, לפיכך חוששת ביותר. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המתקלקל. נפסד ונשחת ר"ל כשישחת לה תבשיל או לחם תקח היא זה הנשחת לעצמה ותחליפנו באחר טוב ממנו ור' יהודה אינו חולק על מה שהוקדם אבל הוא מבאר טעם הדבר וראיה לך על זה מה שאמר אמר

ר' יהודה ולא אמר ר' יהודה אומר ויהיה תקון דבר המשנה כך מפני שהיא חשודה לחלוף את המתקלקל אמר ר' יהודה מה טעם מפני שהאשה רוצה בתקנת בתה ובושה מחתנה ועל כן החליפה לו מה שנשחת כדי לתקן עניני בתה ור' יהודה חולק במה שאמר בכאן על דברי ר' יוסי שהקדמנו כי ר' יהודה אומר מעשר זה שהוא נותן לה כי הוא שומר שלא יגרום לה מכשול ור' יוסי אומר אין אנו אחראים לרמאים ולפיכך אמר שר' יהודה מודה לר' יוסי בפירות שביעית ר"ל שהותר לו לתת לחמותו שתבשל לו ולא נחוש שיגרום לה מכשול שמא תקחם ותחליף הנשחת ותאכלם שלא בקדושת שביעית שאינה לדעת ר' יהודה חשודה שתחלוף פירות שביעית מפני שהוא דבר חמור והיו נוהרים בו מאד לפיכך אין לנו לחוש שתאכיל לאנשי ביתה פירות שביעית שלא בקדושת שביעית אבל נאמר מה שנתן לה מפירות שביעית תחזיר ואפי' יהיה נפסד והלכה כרבי יהודה בשני המאמרים שחכמים מודים לו : (רמב"ם)

ד

פרק

פרק ד - משנה א

הְלוֹקֵחַ פְּרוֹת מִמֵּי שְׂאִינֹו נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְשֹׁכֵחַ לְעֶשְׂרוֹן, וְשׂוֹאֵלוֹ בַשֶּׁבֶת, יֹאכֵל עַל פִּיּוֹ. חֲשֵׁכָה מוֹצְאֵי שֶׁבֶת {א}, לֹא יֹאכֵל עַד {ב} שְׂעֵשֹׂר {ג}. לֹא מִצָּאוֹ, אָמַר לוֹ אֶחָד שְׂאִינֹו נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, מִעֶשְׂרִין הֵן, אוֹכֵל עַל פִּיּוֹ. חֲשֵׁכָה

מוצאי שבת, לא יאכל (ד) עד שייעשר. תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה (ה), רבי שמעון שזורי אומר, אף בחל שואלו ואוכלו על פיו (ו):

ר"ע מברטנורה הלוקח פרות. בשבת יאכל על פיו. דאימת שבת עליו, שמתיראים לעבר עברה ולשקר בשבת יותר מבחל: **תרומת מעשר של דמאי.** להכי נקט תרומת מעשר, דעמי הארץ נחשדו עליה דסברי אינה במיתה כל זמן שלא הפרש מעשר ראשון, אבל תרומה גדולה לא נחשדו עליה. ותרומת מעשר הויא אחד ממאה, וכשחזרה למקומה לפחות ממאה חזרה ומדמעת: **שואלו ואוכל על פיו.** דמאחר שנקרא לה שם תרומה אימת דמוע על עם הארץ וירא לשקר. והלכה כרבי שמעון שזורי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (א) מוצאי שבת. רצונו לומר ליל יום ראשון אחר צאת הכוכבים, אבל בין השמשות אוכל. הר"מ: **(ב) לא יאכל כו.** על הכל על שאכל בשבת ועל הנשאר, שלא הקלו והאמינוהו אלא לצרף אותו שבת. הר"מ: **(ג) עד שייעשר.** רצונו לומר תרומת מעשר ומעשר שני המחיבים לדמאי. הר"מ: **(ד) לא יאכל.** כסתם מתניתין פרק ד' דבכורות, כל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: **(ה) למקומה.** ירושלמי תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה מדמעת: **(ו) על פיו.** ומירי כשהפרישה החבר או העם הארץ בפנינו לפי שידע שלא נאמינהו, ונפלה למקומה לתשעים ותשעה שמהם הפרשה. שואלין את העם הארץ אם כבר תקנה גם כן לעצמו, שנמצא שלא היה צריך לתרומת מעשר זאת ואין כאן דמוע: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו בגמ' שהטעם בענין שהוא נאמן בשבת לפי שאימת שבת עליו ר"ל שעמי הארץ הוא חמור בעיניהם לעשות עבירה ביום שבת מפני כבוד היום לפיכך לא ישקר:

וחשכה מוצאי שבת. ר"ל ליל ראשון אחר צאת הכוכבים אבל בין השמשות במוצאי שבת אוכל על פיו מפני שלא נגמר היום ומה שאמר בכאן מעשר ר"ל תרומת מעשר ומעשר שני המחויבים לדמאי כמו שבארנו והעיקר בידינו שתרומת מעשר של דמאי אע"פ שהוא ספק כשתתערב בפירות מתוקנים נדמעו ודין המדומע יתבאר לך אחר זה אמר שאם יפריש ע"ה תרומת מעשר של דמאי לפנינו ואחר כך חזרה למקומה ונתערב הכל נעשה הכל מדומע וכשנשאלהו אחר כך ואמר חזרתי והפרשתי אותו והוצאתיהו והתקנתי זה שהיה מדומע אומר ר' שמעון שזורי שהוא נאמן אפי' בחול כי הוא אומר כשם שאימת שבת על עם הארץ כך אימת מדומע עליו ולא יתיר לנפשו אכילתו אחרי אשר נתערבה בו תרומה עד שיתקנהו וחכמים אינם מודים לזה ואומרים שאינו נאמן בחול בשום פנים ואפי' במדומע והלכה כר' שמעון שזורי: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

הַמְדִיר אֶת חֲבֵרוֹ שְׂיֹאכַל אֶצְלוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מְאָמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂוֹת, אוֹכֵל עִמּוֹ בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מְאָמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂוֹת, וּבְלִבָּד שְׂיֹאמַר לוֹ מְעַשְׂרִין הֵן. וּבַשַּׁבָּת שְׁנִיָּה, אֵף עַל פִּי שְׁנֵדָר מִמֶּנּוּ הִנְיָה, לֹא יֹאכַל {n} עַד שְׂיַעֲשֶׂר :

ר"ע מברטנורה הַמְדִיר אֶת חֲבֵרוֹ שְׂיֹאכַל עִמּוֹ. דְּאָמַר לִיהּ קוֹנָם מַה שְּׂאֵתָה נְהִנָּה לִי {ז} אִם אֵין אֵתָה סוּעַד אֶצְלִי : שַׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה. שֶׁל סְעֻדַת נְשׂוּאִין לְבַחֵר שְׁנַשָּׂא בְּתוּלָה הַתִּירוֹ לוֹ לְאָכֵל עִמּוֹ מְשׁוּם אֵיבָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} רְצוֹנוֹ לומר מְשָׁלִי : {n} לֹא יֹאכַל. וְאֵף עַל פִּי שְׂאָמַר לוֹ מְעַשְׂרִין הֵן, דְּלֹא דְמִי לְלוֹקַח פְּרוֹת דְּלַעִיל, דְּכְשֶׁכְּבַר לְקַח וְהָרִי הֵן שְׁלוֹ הַתִּירוֹ לוֹ שְׂיִסְמַךְ בַּשַּׁבָּת עַל פִּיו, אֶבֶל הָכָא לֹא הַתִּירוֹ לוֹ שְׂיֹאכַל עִם עִם הָאֶרֶץ עַל פִּיו אֶלָּא בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה מִפְּנֵי דְרַכִּי שְׁלוֹם. תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמְדִיר אֶת חֲבֵרוֹ. ר"ל הַנִּשְׁבַּע עַל חֲבִירוֹ :

בַּשַּׁבָּת רִאשׁוֹנָה. הַשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה שִׁיקְרָאוּ לֹאכּוֹל עִמּוֹ וְהַתִּירוֹ זֶה מִפְּנֵי דְרַכִּי שְׁלוֹם : וְמַה שְּׂאָמַר אַע"פ שְׁנֵדָר הֵימְנוּ הַנִּיּוּהָ ר"ל אֵף עַל פִּי שְׁזָכַר לוֹ בְּכָל שַׁבּוּעַתוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ אִם לֹא יֹאכַל אֶצְלוֹ שְׁצָרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן לְחֹזֶק הַחֲבֵרָה וְלְהַרְחִיק הָאֵיבָה שֶׁתְּפוֹל בֵּינֵיהֶם אִם לֹא יֹאכַל עִמּוֹ אַעפ"כ אֵינוֹ רְשָׁאי לֹאכּוֹל עִמּוֹ עַד שִׁיעֲשֶׂר הוּא בַּעֲצָמוֹ אוֹ יַעֲשֶׂר לִפְנֵינוּ : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֵין אָדָם צָרִיךְ לְקִרוֹת שֵׁם
לְמַעַשֵׁר עֲנִי שֶׁל דְּמַאי. וְחַכְמִים אוֹמְרִים,
קוֹרֵא שֵׁם וְאִינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ:

ר"ע מברטנורה אֵין צָרִיךְ לְקִרוֹת שֵׁם לְמַעַשֵׁר עֲנִי שֶׁל דְּמַאי. דְּלֹא נֶחְשְׁדוּ עַמֵּי
הָאָרֶץ עַל מַעַשֵׁר עֲנִי, שֶׁהֵם יוֹדְעִים שְׁפָרוֹת הַטְּבוּלִים לְמַעַשֵׁר עֲנִי הֵם בְּמִיתָה,
וּמְפָרְשִׁים אוֹתוֹ וְלוֹקְחִים אוֹתוֹ לְעֶצְמָן: וְחַכְמִים אוֹמְרִים. אָף עַל פִּי כֵן
קוֹרֵא לוֹ שֵׁם, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִפְסִיד כְּלוּם בְּזָה [ט], דְּאִינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ וְלִתְּנוּ
לְעֲנֵי מְשׁוּם דְּעֲנֵי הָרִי בְּזָה מוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ וְהַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרָאָה: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] הָאָרִיךְ לְהַפְלִיא דְהָרִי בְּרִישׁ מְכִילְתִּין מְפָרֵשׁ דְּעַמֵּי הָאָרֶץ
חֲשׂוֹדִין עַל מַעַשֵׁר עֲנִי וְאִיךְ סָגִי בְּקִרְיַאת שֵׁם בְּלֶבֶד. וּמְסִיק מְפָרוֹשׁ הִירוֹשׁ לְמִי
דְּרַבְּנָן לְדַבְּרֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קְאָמְרוּ דְסָבְרִית דְּלֹא נֶחְשְׁדוּ. וְעַיִן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם
טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבֵּר בְּאֵרְנוּ שְׁדַמַּאי אֵינוֹ חַיִּיב לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מַעַשֵׁר עֲנִי בִשְׁנַיִם
שִׁמְפְרִישִׁין מַעַשֵׁר עֲנִי בַמְּקוֹם מַעַשֵׁר שְׁנֵי וְזֶהוּ בִשְׁנֵה הַשְּׁלִישִׁית מִן הַשְּׁמִטָּה
וְהַשְּׁשִׁית כִּמוֹ שִׁיתְבָּאָר וּבְאֵלוֹ הַשְּׁנַיִם אֵינָם מְפָרִישִׁין מִן הַדְּמַאי אֲלֵא תְרוּמַת
מַעַשֵׁר בְּלֶבֶד לְפִיכֶךְ אוֹמֵר ר' אֱלִיעֶזֶר אַחַר שֶׁלֹא יִפְרִישׁוּ מַעַשֵׁר עֲנִי לֹא יִקְרָא
לוֹ שֵׁם:

וְחַכְמִים אוֹמְרִים יִקְרָא לוֹ שֵׁם. וְהוּא שִׁיאֵמֵר אַחַר שִׁיפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעַשֵׁר
עֲשִׂירִית מֵה שֶׁנִּשְׁאָר הוּא מַעַשֵׁר עֲנִי וְלֹא יִפְרִישֶׁהוּ וְדַעַת חַכְמִים בְּזֶה כַּדִּי
שִׁיתְקִיִים מַעַשֵׁר שְׁנֵי הַמְּחֻיָּב לְדַמַּאי וִידַע שֶׁצָרִיךְ עַל כָּל פְּנִים לְהוֹצִיא אוֹתוֹ
תְרוּמַת מַעַשֵׁר לְפִי שֶׁמַעַשֵׁר עֲנִי הוּא בַמְּקוֹם מַעַשֵׁר שְׁנֵי כִּמוֹ שִׁיתְבָּאָר וְאִין
הַלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ד

מִי שֶׁקָרָא שֵׁם {י} לְתַרומַת מַעֲשֵׂר {יא} שֶׁל דָּמַאי וּלְמַעֲשֵׂר עֲנִי שֶׁל וְדַאי, לֹא יִטְלֵם בְּשַׁבָּת. וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עֲנִי לְמוֹדִים לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ, יָבֹאוּ וַיֹּאכְלוּ, וּבִלְבַד שְׂיֻדִיעִים :

ר"ע מברטנורה מִי שֶׁקָרָא שֵׁם לְתַרומַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמַאי. שֶׁאָמַר תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁאֵנִי חָיֵב לְהַפְרִישׁ מִכָּרִי זֶה יֵהָא מִנְחָה בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדְרוֹמוֹ, וְלֹא הַפְרִישָׁה. וְתַרומַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמַאי דְּנִקְט לְפִי שְׁהַיִּשְׂרָאֵל קוֹרָא לָהּ שֵׁם וְנוֹתְנָהּ לַכֹּהֵן וְלוֹקַחַת הַמַּעֲשֵׂר לְעֶצְמוֹ, אֲבָל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדַאי אֵין הַיִּשְׂרָאֵל קוֹרָא לָהּ שֵׁם אֲלָא הוּא נוֹתֵן מַעֲשֵׂר לְלוֹי וְהַלְוֵי מִכָּרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנָהּ לַכֹּהֵן: **לא יטלם**. כְּדֵי לְתַנֵּם לַכֹּהֵן {יב} אוֹ לְעַנֵּי שְׂבַחְצָר וְשְׂבַמְבוּי, שֶׁאֲסוּר לְתַן מִתְּנוֹת לַכֹּהֵן וְלְעַנֵּי בְּשַׁבָּת. אֲבָל בְּלְמוֹדִים לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ כְּלוּמַר הָרְגִילִין לֶאֱכֹל עַל שְׁלַחְנוֹ שְׂרִי, וּבִלְבַד שְׂיֻדִיעִים שֶׁהֵם שֶׁל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר אוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂר עֲנִי, שֶׁאִם אֵינּוּ מוֹדִיעִים וְהֵם סְבוּרִים שֶׁמִּשְׁלוֹ הוּא מֵאֲכִילֵם הֵנּוּ לֵיהּ כְּמֵאֲכִיל אוֹרְחֵיו תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת, שֶׁהוּא אֲסוּר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} שֶׁקָרָא שֵׁם. רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת: {יא} לְתַרומַת מַעֲשֵׂר. הַר"שׁ, וְלִתְנֵי תְרוּמָה גְדוֹלָה שֶׁל וְדַאי, וּמְסִיק מִשּׁוּם דְּלָאוֹ אוֹרְחֵיהּ לְהַשְׁהוֹתָהּ וְרְגִילִין לְהַפְרִישָׁה לְאֲלִתֵּר אֶפְלוֹ קֶדֶם שְׁהַבִּיָּאָה לְבֵית. וְדִלָּא תְנֵי מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁל וְדַאי לְפִי שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁקָרָא שֵׁם אֵין בּוֹ תוֹעֶלֶת לְתַנּוּ לְלוֹי בְּשַׁבָּת זֶה שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ בְּשַׁבָּת תְּרוּמָה שְׂבַמְעֵשֶׂר דְּהוּא כְּמִתְקוֹן מִנָּא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {יב} וְאֵין אֲסוּר אַחֲרֵי שְׁהַפְרִישׁוּ מֵעֶרְבַּ שַׁבָּת אֲלָא בְּהוֹלְכָה לַכֹּהֵן. וְאֵין כָּל הַמִּתְנוֹת שְׁוִים בְּזֶה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ?? (רמב"ם)

פרק ד - משנה ה

הָאוֹמֵר לְמִי שְׂאִינוּ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂוֹת, קַח לִי
מִמִּי שֶׁהוּא נֶאֱמָן {יג} וּמִמִּי שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר, אִינוּ
נֶאֱמָן. מֵאִישׁ פְּלוֹנִי, הֲרִי זֶה נֶאֱמָן. הֲלֹדֶ לְקַח
מִמֶּנּוּ, וְאָמַר לוֹ לֹא מִצְאָתִיו וְלִקְחָתִי לְךָ מֵאַחַר
שֶׁהוּא נֶאֱמָן, אִינוּ נֶאֱמָן {יד} :

ר"ע מברטנורה **אינו נאמן**. דאפלו ימצא שלקח ממי שאינו נאמן מצי
לאשתמוטי ולומר בעיני הנה נאמן. אבל כי אמר ליה מאיש פלוני לא מצי
לאשתמוטי דהא אינו רשאי לקח מאחר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} **שהוא נאמן**. לענין אסור כל ישראל בחזקת פשויות הם
שאינם אוכלים דבר אסור. והכא במקילתין לענין מעשיות ותרומה מירי:
{יד} **אינו נאמן**. ואין לומר נהמנוהו במגו דאי בעי אמר שמצאו ולקח ממנו,
אין זה מגו טוב שמתקרא שימצא בדאי אם לבא אותו פלוני וישאלהו זה
ששלחו. תוספות יום טוב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ?? (רמב"ם)

פרק ד - משנה ו

הַנִּכְנָס לְעִיר וְאִינוּ מִכִּיר אָדָם שָׁם, אָמַר, מִי
כָּאן נֶאֱמָן. מִי כָּאן מְעַשֵּׂר. אָמַר לוֹ אַחַד, אֲנִי,
אִינוּ נֶאֱמָן. אָמַר לוֹ, אִישׁ פְּלוֹנִי נֶאֱמָן, הֲרִי זֶה
נֶאֱמָן. הֲלֹדֶ לְקַח מִמֶּנּוּ, אָמַר לוֹ, מִי כָּאן מוֹכֵר
יָשֵׁן. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁשָּׁלַחַד אֶצְלִי, אָף עַל פִּי שֶׁהוּ
כְּגוֹמְלִין זֶה אֶת זֶה, הֲרִי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין :

ר"ע מברטנורה איש פלוני נאמן הרי זה נאמן. אף על גב דלא היה ראוי להאמינו כיון שהוא עצמו חשוד, קלא היא שהקלו באכסנאי משום חיי נפש. ודוקא כשאין מכיר אדם שם אבל אם מכיר אדם שם, לא יטל אלא מן הממחה: **מי פאן מוכר ישן**. שיגרא שמא יאכילוהו חדש קדם שיקרב העמר. ורב עמי הארץ אין חשודים על החדש והוי כדמאי דרב עמי הארץ מעשרים הן, הלכך לא החמירו עליהן כל כך דנימא שהם גומלים חסד זה לזה, תעיד אפה עלי ואני אעיד עליך: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם ותעיקר אצלנו אין אדם חוטא ולא לו ולפיכך לא ישלחנו לאיש שאינו נאמן מפני שאין לו הנאה בזה הנאה קרובה מיד וכל זה כדי להקל עליו מפני שהוא גר ואינו מכיר אנשי המדינה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ז

החמרים שנכנסו לעיר, אמר אחד, שלי חדש ושל חברי ישן {טו}, שלי אינו מתקן ושל חברי מתקן, אינן נאמנין. רבי יהודה אומר, אומר, נאמנין:

ר"ע מברטנורה החמרים. המביאים תבואה ממקום הזול למקום היקר: אין נאמנים. דודאי גומלים זה את זה ומשבח של חברו בעיר זו כדי שישבח חברו את שלו בעיר אחרת: **רבי יהודה אומר נאמנים**. הואיל ורב עמי הארץ מעשרים הן, בדמאי הקלו משום חניהן של בני העיר, שיהיו מוכרי תבואה ופרות רגילין לבא שם {טו}. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} שלי חדש ושל חברי ישן. בתוספות כתובות כ"ד האריכו להקשות והעלו כפרוש רש"י ז"ל. שלי חדש ואינו יבש כל צרכו, של חברי יבש וישן, דאף על פי שמגרע שלו ומוסיף להשביח של חברו אינו נאמן להחזיק את חברו בחזקת מתקן, שאינן אלא מערימין: {טו} וטעמיהו דרבנן דמצויין הם להתפריס מעיר אחרת. ירושלמי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מתוקן. ידוע ר"ל כבר הוציא ממנו המעשרות:

אינו נאמן. ואע"פ שהוא מהנה לזולתו מפני שאנו חושדין שהם גומלים זה לזה והסכימו ביניהם במה שהביאו למדינה ורבי יהודה אומר שהם נאמנים בזה הענין כדי שיביאו הפירות למדינות ויהיה נמצא בהם הפירות והמשקין ושאר המאכלים לרוב ואין הלכה כרבי יהודה : (רמב"ם)

ה

פרק

פרק ה - משנה א

הלוקח מן הנחתום, כיצד הוא מעשר. נוטל כדי תרומת מעשר וחלה, ואומר, אחד ממאה ממה שיש כאן, הרי {א} בצד זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר {ב} עליו, והשאר חלה, ומעשר שני בצפונו {ג} או בדרומו, ומחלק על המעות :

ר"ע מברטנורה הלוקח מן הנחתום. כשהנחתום מוכר במדה גסה הלוקח ממנו חייב לתקן מה שהוא לוקח, והנחתום פטור. והא דתנן לעיל בפרק ב' שהנחתומים חייבים להפריש כדי שעור תרומת מעשר וחלה, התם מירי במוכר במדה דקה, שמפני שהוא משתפר הרבה הטילו עליו לעשר, אי נמי מפני התינוקות שלוקחים ממי שמוכר בדקה כדי שלא יאכלו טבלים הטילו עליו לתקן. מדה גסה ודקה מפרשים לעיל סוף פרק ב' : **נוטל כדי תרומת מעשר.** דהינו אחד ממאה, וכדי חלה אחד מארבעים ושמונה. ולא שיפרישם

מִן הַכֹּפֶר שֶׁלֶקַח מִן הַנְּחֻתוֹם, אֲלֵא קוֹבֵעַ לָהֶם מְקוֹם וּמְנִיחֵם מִחֻבְרִים בְּמְקוֹמָם: **אֶחָד מִמָּאָה מִמָּה שְׁיֵשׁ כָּאֵן.** מִכֹּל מָה שְׁיֵשׁ כָּאֵן מְשֻׁמֵּע, אִף עִם כְּדֵי שְׁעוֹר חֲלָה שְׁהַפְרִישׁ, עֲשׂוּי מְעֵשֶׁר, וְנִמְצָא מִפְּרִישׁ מְעֵשֶׁר אִף מִן הַחֲלָה: **וּשְׂאֵר מְעֵשֶׁר.** דְּהֵינּוּ עוֹד תְּשַׁעָה סְמוּךְ לוֹ, הֲרִי קִבֵּעַ מְקוֹם לְכֹל הַמְעֵשֶׁר, וְאוֹתוֹ הָאֶחָד שֶׁקָּרָאתִי לוֹ שֵׁם מְעֵשֶׁר תְּחַלָּה עֲשׂוּי תְּרוּמַת מְעֵשֶׁר עַל הַתְּשַׁעָה הַסְּמוּכִים לוֹ: **וְהַשְּׂאֵר חֲלָה.** אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה שְׁהַפְּרִישְׁתִּי חֲלָה: **וּמְעֵשֶׁר שְׁנֵי בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדְרוֹמוֹ.** קוֹבֵעַ לוֹ מְקוֹם וְאַחַר כֵּן מְחַלְלוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְהוֹסִיף חֵמֶשׁ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] הרי זה. פְּרוּשׁ זֶה הָאֶחָד מִמָּאָה יִהְיֶה בְּצֵד זֶה מְעֵשֶׁר וְהֵינּוּ קְבִיעֵת מְקוֹם: **[ב] תְּרוּמַת מְעֵשֶׁר.** לְפִי שְׁהַפְּרִישָׁה הִיא לְתְּרוּמַת מְעֵשֶׁר בְּלִבָּד, אֲבָל הַמְעֵשֶׁר אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ דְּכִיּוֹן שֶׁקָּרָא שֵׁם וְנוֹטַל תְּרוּמַתוֹ הֲרִי הֵלֹוּי הַמוֹצִיא מִחֻבְרוֹ עָלָיו הֲרָאָהּ, הַלֵּכֵךְ קִבֵּעַ מְקוֹם וּמְסִיִּים לְאֶחָד מִמָּאָה שְׁזָה יִפְרִישׁ אַחַר כֵּן, וְאֵין צָרִיךְ יוֹתֵר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ג] בְּצִפּוֹנוֹ.** שְׁכֵן דָּרָךְ בְּנֵי אָדָם בְּהוֹשְׁטַת יָד יִמִּין נוֹטַל מֵהַ שְׁכָנָךְ יְמִינוֹ, וְהִיא שְׂמֵאלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ דָּבָר, לְכֵן מְקַדִּים צִפּוֹנוֹ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם דַּע שֶׁהַלּוֹקַח מִן הַנְּחֻתוֹם הוּא דְמַאי וְכִבֵּר בְּאֵרְנוּ בַתְּחִלַּת הַמַּסַּכַּת שֶׁמִּפְרִישִׁין מִן הַדְּמַאי תְּרוּמַת מְעֵשֶׁר וְהִיא חֶלֶק מִמָּאָה וּמְעֵשֶׁר שְׁנֵי וְאִם יִהְיֶה לְחֵם יִתְחַיֵּב בַּחֲלָה וְלֹא יִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מְעֵשֶׁר רֵאשׁוֹן וְכִבֵּר בְּאֵרְנוּ הַטַּעַם וְתְּרוּמַת מְעֵשֶׁר אֵי אִפְשֵׁר לְהַפְרִישָׁה קוֹדֵם הַמְעֵשֶׁר שֶׁהִיא לוֹ תְּרוּמָה וְהוּא מְעֵשֶׁר רֵאשׁוֹן כֹּאשֶׁר בְּאֵרְנוּ בְּבִרְכוֹת (פ"ז) אֲבָל הַסֵּדֵר לֵה. וְצִיא מְעֵשֶׁר רֵאשׁוֹן וְאִח"כ יוֹצִיא מִמֶּנּוּ עֲשִׂירִיתוֹ וְהוּא תְּרוּמַת הַמְעֵשֶׁר כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב מְעֵשֶׁר מִן הַמְעֵשֶׁר וּבִשְׁבִיל זֶה הוֹצַרְכוּ לְזֶה הַמְעֵשֶׁר הַנִּזְכָּר וְהוּא כִּי מִי שִׁיקַח כֹּכֵר לְחֵם מִן הַנְּחֻתוֹם יִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ שִׁיעוֹר חֲלָתוֹ וְתְּרוּמַת מְעֵשֶׁר הַמְּחֻיֵּבֶת לְאוֹתוֹ הַכֹּכֵר. וְלֹא יִפְרִישׁ מֵהַ שְׁפִירֵשׁ מִן הַכֹּכֵר אֲבָל יִנְיַחוּ מִחוּבֵר וַיֹּאמֶר חֶלֶק מִמָּאָה מִן הַעוּגָה הַזֹּאת וְהוּא מִזֶּה הַצֵּד מְעֵשֶׁר ר"ל בְּצֵד אֲשֶׁר הַפְּרִישׁ:

וְשֵׂאֵר הַמְעֵשֶׁר סְמוּךְ לוֹ. ר"ל הַתְּשַׁעָה חֲלָקִים הַמְּחֻבְרִים בּוֹ וְיִהְיֶה הַחֶלֶק הַהוּא מְעֵשֶׁר רֵאשׁוֹן וְאַחַר כֵּן יֹאמֶר זֶה הַחֶלֶק אֲשֶׁר שְׁמַתִּיהוּ מְעֵשֶׁר עִם הַמְּחֻבֵּר לוֹ שְׁמַתִּי אוֹתוֹ תְּרוּמַת מְעֵשֶׁר עַל הַתְּשַׁעָה חֲלָקִים הַמְּחֻבְרִים בּוֹ וְהַנוֹסֵף שֵׁשׁ בּוֹ עַל הַחֶלֶק מִמָּאָה הוּא חֲלָה וְנִמְצָא שֶׁהוֹצִיא תְּרוּמַת מְעֵשֶׁר אַחַר שֶׁקָּרָא שֵׁם לְמְעֵשֶׁר רֵאשׁוֹן וְנִמְצָא מוֹצִיאָו עַל סֵדֵר כְּמוֹ שֶׁבִיאֵרְנוּ וּמִפְּרִישׁ אִח"כ הַחֲלָה וְחוֹזֵר אַחַר כֵּן וְאֹמֵר מְעֵשֶׁר שְׁנֵי מֵאוֹתוֹ הַכֹּכֵר הוּא בְּצֵד פְּלוּנִי מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר אַחַר כֵּן הֲרִי מְחֻלָּל עַל הַמְּעוֹת וּמְצַנִּיעַ אוֹתָם הַמְּעוֹת עַד שִׁיעֵשָׂה בָהֶם מָה שִׁיעֵשָׂה בְּמְעוֹת מְעֵשֶׁר שְׁנֵי וְאַחַר כֵּן יִפְרִישׁ מָה שְׁפִירֵשׁ מִן הַכֹּכֵר תְּחִלָּה שֶׁהוּא כְּדֵי תְּרוּמַת מְעֵשֶׁר וְחֲלָה וְיִתְנֵם לְכַהֵן וַיֹּאכַל שֵׂאֵר הַכֹּכֵר וְהִקְשׂוּ בְּגִמְרָא מִפְּנֵי מָה הַקְּדִים הַפְּרִשְׁתָּ מְעֵשֶׁר קוֹדֵם הַחֲלָה וְאָמְרוּ כִּי הֲרֵאֵוִי לְהַקְדִּימָה תְּחִלָּה עַל הַמְּעֵשֶׁרוֹת כּוֹלֵם כִּי נִתְחַיֵּיבּוּ בֵּה כִּשְׁנַכְנִסוּ בְּאִיִּי וְהוּא שֶׁאָמַר הַכְּתוּב וְהִיא בְּאֶכְלֶכֶם מִלְּחֵם הָאָרֶץ תְּרִימוּ אֲבָל אַחֲרוֹ אוֹתָהּ

מפני שקרא הכתוב שם מעשר ראשון ראשית ולא קרא שם מע"ש ראשית ולפיכך תקנו להפרישה אחר מעשר ראשון וקודם מעשר שני ושמור אלו העקרים וזה הענין בשאר מתנות הנזכרות בזאת המסכתא ואל תשאל ממני לשנותם : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

הַרוּצָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר כְּאַחַת, נוֹטֵל אֶחָד מִשְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ וְשָׁלִישׁ {ד}, וְאוֹמֵר, אֶחָד מִמָּאָה מִמָּה שֵׁשׁ כָּאֵן, הֲרִי זֶה בְּצַד זֶה חֲלִין, וְהִשְׁאָר תְּרוּמָה עַל הַכֹּל. וּמָאָה חֲלִין שֵׁשׁ כָּאֵן, הֲרִי זֶה בְּצַד זֶה מַעֲשֵׂר, וְשִׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ, זֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, וְהִשְׁאָר חֲלָה {ו}, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּצַפּוֹנוֹ אוֹ בְּדַרְוָמוֹ, וּמְחַלֵּל עַל הַמַּעוֹת :

ר"ע מברטנורה נוטל אחד משלשים ושלש ושליש. הינו שליש ממאה. וסאה שנוטל יש בה שלשה שלישים, שנים מהן לתרומה שהיא תרי ממאה ואחד לתרומת מעשר שהיא אחד ממאה. ואומר על אותה סאה שנטל, אחד ממאה שיש כאן בין הכל, דהינו שליש אותה סאה : **הרי הוא בצד זה חלין**. פרוש ישאר חלין כמו שהוא עתה בטבלו בצד שני שלישים שעמו, והשאר דהינו שני שלישים יהיו תרומה על הכל : **מהחלין שיש כאן**. דהינו השליש שאמרתי עליו שישאר חלין. הרי זה בצד זה מעשר : **ושאר מעשר**. דהינו עוד תשעה סמוך לשליש זה, אותם עשרה שלישים יהיו מעשר על המאה שלישים. ולא דוקא עשרה אלא מעט פחות כפי המגיע לשנים של תרומה : **זה שעשיתי מעשר**. הינו השליש שקרא עליו שם מעשר תחלה עשוי תרומת מעשר על תשעה השלישים. ולא שליש שלם אלא חסר דבר מעט, ולהכי קאמר מהחלין שיש כאן דמשמע ולא כל החלין. ומתניתין אתיא כאבא אלעזר בן גומל דאמר בסוף פרק כל הגט (גטין לא). כשם שיש לו לבעל הבית רשות לתרם תרומה גדולה כך יש לו רשות לתרם תרומת מעשר. ואיהו נמי

שָׂרִי לְהַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּאֶמֶד **{ה}** בְּעֵין יָפָה בְּפֶרֶק כָּל הַמִּנְחוֹת בְּאוֹת מִצֵּה (מִנְחוֹת דָּף נד : נה.). הַלְקֵד אוֹתוֹ שְׁלִישׁ שֶׁהוּא מִפְּרִישׁ מִשְׁלֵם, אָף עַל פִּי שְׁהִיָּה רְאוּי לְהִיּוֹת חֶסֶר מַעֲט, בְּעֵין יָפָה הוּא מִפְּרִישׁ וְשָׂרִי : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {ד} מְשַׁלְּשִׁים וְשֹׁלֵשׁ וְשֹׁלִישׁ שְׁחוּלֵק הַמָּאָה לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים וּמְכַל חֻלֵּק נוֹטֵל עֲשִׂירִית הַעֲשִׂירִית וְשֹׁלֵשׁ הַעֲשִׂירִית הֵן אֶחָד מִשְׁלָשִׁים וְשֹׁלֵשׁ וְשֹׁלִישׁ. וְעַיִן בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{ה}** כְּלוּמַר דְּהַשְׁתָּא אֵין אָנוּ צָרִיכִין לְפָרֵשׁ חֶסֶר דְּבַר מַעֲט פִּינּוֹן דְּבִלְאוּ הָכִי מִתְנִיתִין כְּאַבָּא אֶלְעָזָר : **{ו}** וְהַשְׁאָר חֻלָּה. בִּירוּשְׁלַמִּי הָרוּצָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה כְּמָה הֵן אֶחָד מִעֲשָׂרִים וּפְרֵשׁ הַר"שׁ אֶחָד מִעֲשָׂרִים הֵינוּ חֲמֵשׁ סָאָה מִמָּאָה. שְׁתֵּי מִהֵן תְּרוּמָה גְדוֹלָה וְאַחַת תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְשְׁתֵּי לְחֻלָּה שֶׁהִיא אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וְשִׁמְנָה, אֶלָּא דְּכָד אֵין הַחֲשָׁבוֹן מְכֻוֹן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו שתרומה גדולה חלק מחמשים ותרומת מעשר חלק ממאה ובכללם מה שיתקבץ של תרומה ותרומת מעשר שלשה חלקים ממאה והיא חלק משלשה ושלשים ושליש לפיכך פירש החלק ההוא והוא שלשה חלקים ממאה כמו שאמרנו ולא יפרישהו ואח"כ יאמר חלק ממאה מכלל זה הרי הוא בצד זה חולין ותהיה כוונתו בדבר זה *לג' חלקים שפירש וישארו ב' חלקים והוא שיעור תרומה ויאמר היא תרומה גדולה המחויבת לכל זה אחר כן יאמר מאה חולין שיש בכאן הרי בצד זה מעשר ותהיה כוונה לחלק הנשאר מן הג' חלקים שנעשו חולין ושאר הדבר הוא מבואר כפי מה שבארנו בהלכה שהקדמנו : (רמב"ם)

פ ר ק ה - מ ש נ ה ג

הַלּוּקָח מִן הַנְּחֻתוֹם, מַעֲשֵׂר מִן הַחֲמָה עַל הַצּוֹנְנֵת, וּמִן הַצּוֹנְנֵת עַל הַחֲמָה, אֶפְלוּ מִטְּפוּסִין הַרְבֵּה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר, שְׁאֵנִי אוֹמֵר, חֲטִים שֶׁל אָמֵשׁ הָיוּ מִשָּׁל אֶחָד, וְשֶׁל הַיּוֹם הָיוּ מִשָּׁל אֶחָד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסֵר בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וּמִתִּיר בְּחֻלָּה :

ר"ע מברטנורה ומן הצוננת על החמה. אף על פי שהוא מעשר מן הרע על היפה, סבר לה כרבי אלעאי דאמר (קדושין מו:): התורם מן הרע על היפה תרומתו תרומה, ובדמאי התירו אפלו לכתחלה: **ואפלו מדפוסים הרבה**. ולא חישנון שמא אתמול קנה הנחתום תבואה ממי שהוא מעשר והיום ממי שאינו מעשר ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב, דנחתום מחד גברא זבין, אף על פי שהוא עושה מדפוסים הרבה: **רבי יהודה אוסר**. כששניהם של אמש או שניהם של היום מודה רבי יהודה לרבי מאיר דאפלו מדפוסים הרבה שרי, דלא חיש לדפוסים {ז}. אבל אחד של אמש ואחד של היום אפלו מדפוס אחד אסר, שאני אומר וכו': **רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר**. דאפלו שניהם של היום או של אמש, כיון דבשני דפוסים הוא אמרינו מתרי גברי זבין את התבואה, ושמא האחד עשר והאחד לא, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב: **ומתיר בחלה**. דבחלה כלי עלמא מודו אפלו של אמש בשל היום ואפלו משני דפוסים, דאי נמי מתרי גברי זבין לא חישנון, שהרי אצל הנחתום מתחייבה בחלה, שהוא גלגל את העסה. והלכה כרבי שמעון: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} כי הנחתום בעצמו אפטר שייעשה מעסה אחת מיני הרבה מן הלחם בדפוסים משתנים זה מזה. הר"מ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המה. הוא הלחם החם וצוננת הוא הלחם הקר ור' מאיר אומר *שיכלול הכל ויוציא המתנות שחייב בהם *בכל מאיזה שירצה מן הצונן או מן החם:

וטפוסין. הוא כמו דפוסין לפי שהיו עושין הלחם בדפוסין:

ור' יהודה אוסר. אפי' יהיה הכל עשוי בדפוס אחד שהוא חושש שמא יהיה זה הלחם מחטה ישנה וזה האחר מחטה חדשה והעיקר בידינו שאין מעשרין מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ועוד יתבאר זה במאמר ב' בזה הסדר והלכה כר' שמעון: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

הלוקח מן הפלטר, מעשר מכל טפוס וטפוס

{ח}, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, מֵאַחַת
עַל הַכֹּל. מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּלוֹקַח מִן הַמִּנְפּוֹל,
שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

ר"ע מברטנורה פלטר. הוא הלוקח מן הנחתומים כפרות הרבה בבת אחת
ומוכרן אחר כך בשוק אחד אחד: **מעשר מכל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר**.
דסבירא ליה לרבי מאיר פלטר מתרי תלתא נחתומי זבן, ואנו אומרים דפוס
זה קנה מנחתום אחד והשני מנחתום אחר. ורבי יהודה סבר פלטר מחד
נחתום זבן, ואף על פי שהם משני דפוסים בלן מנחתום אחד הו, הלכך אם
בלן משל אמש או משל היום מעשר מאחד על הכל, כדן נחתום: **מנפול**.
קונה מן פלטרין הרבה ומוכר לאחרים, וכיון שהוא רגיל לקנות מאנשים
הרבה הלוקח ממנו מעשר על כל אחד ואחד. והלכה כרבי יהודה: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} וטפוס. כמו דפוס, לפי שהיו עושין הלחם בדפוס. הר"מ:
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שילוש הקמח ועושה אותה ככרים ואופהו נקרא נחתום והלוקח
מן הנחתום למכור לבני אדם נקרא פלטר ועיקר מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה
שרבי מאיר אומר שהמתקן הלחם יתקנהו בדפוס אחד יהיה קטן או גדול
וכשנמצא אצל זה המוכר דפוסים הרבה משתנים זה מזה נדע שהוא לקח
מאנשים רבים ועל כן מעשר מכל דפוס ודפוס לפי שלכל דפוס מין ממיני
הזרע ורבי יהודה אומר כי הנחתום בעצמו המתקן הלחם אפשר שיעשה
מעיסה אחת מינים הרבה מן הלחם בדפוסים משתנים זה מזה לפיכך אלו
הדפוסים המשתנים אשר נמצאו אצל פלטר זה מאיש אחד לקחם:

ומנפול. פי' הוא מוכר הלחם כמו כן אבל הוא קונה משני נחתומים שלא
יכירם כגון שיהיו ט' מוכרים ועשרה נחתומין נותנין להם הלחם ואין ספק
שאחד מאלו הט' מוכרים לקח משנים על כן כל מי שלוקח מאחד מהם
מעשר מכל דפוס ודפוס והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ה

הַלּוֹקַח מִן הָעֵנִי, וְכֵן הָעֵנִי שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פֶּת אוֹ פְּלָחֵי דְבֵלָה {ט}, מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבִתְמָרִים וּבְגֵרוּגְרוֹת, בּוֹלֵל וְנוֹטֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתִי, בְּזִמְן שֶׁהַמִּתְּנָה מְרַבָּה, אֲבָל בְּזִמְן שֶׁהַמִּתְּנָה מְעֻטָּת, מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

ר"ע מברטנורה הלוקח מן העני. המחזר על הפתחים: פלחי דבלה. חתיכות של דבלה: בולל ונוטל. דורס התמרים או הגרוגרות ומערבן יחד, והן נבללים ומתערבים, ונמצא מפריש מן החיוב, דקסבר יש בלילה בדבר היבש. אבל פרוסות של לחם ופלחי דבלה אין נבללין, ואתי לאפרושי מן הפטור על החיוב: בזמן שהמתנה מרבה. בזמן שהכל נותנין מתנה מרבה, שכל המתנות שוות, אז מועלת בלילה: אבל בזמן שהמתנה מעטת. כלומר שמתנה אחת מעוטה מחברתה, לא מהנא בלילה, דדלמא כל חד וחד לא מתרמי דידיה, וחישינן שמא מן הרב מפריש על המעט. כך נראה פרוש משנה זו בפרושלמי {י}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} פלחי דבלה. כשנתניבשו ודרוסות בעגול מתעגל לפלחים שיש בפלח כמה דבלות. הר"ש. ופלח מלשון פולח ובוקע: {י} הרמב"ם מפרש בדרך אחר. לפי שנאמר שזה שנתן מתנה גדולה איש נדיב הוא ועל כל פנים הוציא המעשרות, וזה שנתן מתנה מעטת איש כילי הוא ולא עשר, לך לא יתערב הכל, שמא יפריש מדמאי על הודאי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בולל ונוטל. הוא שיערב הכל ויוציא המעשר מהכל וזה יהיה כשיתנו לו הרבה לפי שנאמר מאחר שנתן זה הנותן מתנה גדולה איש נדיב הוא ולא יקשה בעיניו המעשר ונאמר שעכ"פ הוציא המעשרות ויתעשר הכל דמאי ואסהיתה מתנה מועטת נחשב עליו שהוא עכ"פ כילי ולא עישר ולפיכך לא יתערב הכל שמא יפריש מדמאי על הודאי וזה אינו מותר כמו שיתבאר אחר כן והלכה כרבי יהודה שהוא (*מפריש הרבה מהמוקדם): (רמב"ם)

פרק ה - משנה ו

הַלּוֹקַח מִן הַסֵּיטוֹן וְחִזַּר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָהּ, לֹא יַעֲשֶׂר מְזָה עַל זֶה, אֲפֹלוּ מֵאוֹתוֹ הַסּוּג, אֲפֹלוּ מֵאוֹתוֹ הַמִּין. נֶאֱמַר הַסֵּיטוֹן לּוֹמֵר, מִשָּׁל אֶחָד הֵם :

ר"ע מברטנורה סיטון. סוחר הלוקח תבואה מבעלי בתים הרבה ביחד ומוכר לאחרים במדה גסה: לא יעשר מזה על זה. דשקמא מה שלקח ממנו בשניה מאדם אחר קנאו, ואתי לאפרושי מן הפטור על החיוב: ואפלו מאותו הסוג. כלומר מאותה קפה. ודומה לו במסכת כלים (פרק טז משנה ג) הסוגים הגדולים: ואפלו מאותו המין. דשניהם שחמתית או שניהם לבנה. ואם אמר הסיטון דמאדם אחד קנה, נאמן: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם סיטון. הוא המוכר פירות וכל דבר לח כגון דבש ושמן:

וסוג. קופה גדולה כמו שיתבאר במשנה כלים ודבר זה מבואר כולו: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ז

הַלּוֹקַח מִבַּעַל הַבַּיִת וְחִזַּר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָהּ, מְעַשֵּׂר מְזָה עַל זֶה, אֲפֹלוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת, אֲפֹלוּ מִשְׁתֵּי עֵירוֹת. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה מוֹכֵר יָרֵק בְּשׁוּק, בְּזֵמַן שֶׁמְבִיאִין לוֹ מִגְנוֹתָיו, מְעַשֵּׂר מֵאַחַת עַל הַכֹּל. וּמִגְנוֹת אַחֲרוֹת **[יא]**, מְעַשֵּׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד :

ר"ע מברטנורה **מְעַשֵּׂר מְזָה עַל זֶה**. דְּכֹלֹ מְעַשֵּׂר אוֹ כֹּלֹ אֵינֹ מְעַשֵּׂר. וּבִלְבָד שִׁיְהִיָּה מִמִּין אֶחָד וּבִתּוֹךְ שְׁנַתּוֹ, שֶׁאִין תּוֹרְמִין מִשָּׁל שְׁנָה זֹ עַל נִשְׁלָ שְׁנָה אַחֲרֵת: **וּמַגְנוֹת אַחֲרוֹת מְעַשֵּׂר מִכָּל אַחַת וְאַחַת**. דְּבַעֲלֵי הַגְּנוֹת שְׁמָא זֶה עֵשֶׂר וְזֶה לֹא עֵשֶׂר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יא}** **וּמַגְנוֹת אַחֲרוֹת**. אִם לָקַח מִמֶּנּוּ וְחָזַר וְלָקַח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנִיָּה. **הר"מ**: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חֲזַקֵּת בַּעֲה"ב הוּא שִׁימְכוֹר מֵה שֶׁנִּמְצָא אֶתּוֹ מַגְנוֹתָיו וְשֶׁאֵר הַדָּבָר מִבּוֹאֵר: (רמב"ם)

פּוּק ה - מִשְׁנֵה ח

הַלּוֹקַח טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, מְעַשֵּׂר מְזָה עַל זֶה, אֵף עַל פִּי שְׁאֵמְרוֹ, אִין אָדָם רִשְׁאֵי **{יב}** לְמַכֵּר טָבֵל אֶלָּא לְצַרְךָ:

ר"ע מברטנורה **מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת**. שְׁשְׁנֵי הַמּוֹכְרִים הוֹדִיעוּהוּ שֶׁהוּא טָבֵל: אֶלָּא לְצַרְךָ. כְּגוֹן שֶׁנִּתְעַרַב לְחִבְרוֹ חֲלִין מְעַטִּין בְּטָבֵל מְרַבָּה, שֶׁאִין לְטָבֵל זֶה תִּקְנָה עַד שֶׁיַּעֲשֶׂר עָלָיו מִמְּקוֹם אַחֵר **{יג}**. וְדוֹקָא לְחִבְר **{יד}** מִתֵּר לְמַכֵּר טָבֵל, אֶבֶל לֹא לְעַם הָאָרֶץ. וְעַם הָאָרֶץ שֶׁנִּתְעַרַב לוֹ חֲלִין בְּטָבֵל כִּי־צַד הוּא עוֹשֶׂה, הוֹלֵךְ אֶצֶל חֵבֵר וְהוּא לוֹקַח לוֹ טָבֵל מִמְּקוֹם אַחֵר וּמְעַשֵּׂר לוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יב}** **אִין אָדָם רִשְׁאֵי**. שֶׁאִין רִשְׁאֵי לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ בְּלִתֵּי מִתְקוֹן, דְּשְׁמָא לֹא יוֹדִיעַ לְלוֹקַח: **{יג}** דָּאֵי אֶפְכָּא טָבֵל מְעַט בְּחֲלִין מְרַבִּין נִתְבַּטֵּל בְּרַב מִדְּאוּרִיתָא וְלֹא נִתְחַיֵּב אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן. וְאִם יִתְקוֹן בְּטָבֵל וְדָאֵי מִמְּקוֹם אַחֵר יְהִיָּה מִן הַחַיִּיב עַל הַפְּטוֹר: **{יד}** הוּא הַדִּין לְנֶאֱמָן עַל הַפְּעוּשָׁרוֹת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ?? (רמב"ם)

פרק ה - משנה ט

מְעַשְׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל נְכָרִי, מִשָּׁל נְכָרִי
עַל שָׁל יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים,
מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל כּוֹתִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר
מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל כּוֹתִים:

ר"ע מברטנורה **מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים.** האי תנא סבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשר, ורבי מאיר היא, ואינה הלכה, דקימא לו יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשר דכתיב (ויקרא כה) והארץ לא תמכר לצמיתות, הא אם נמכרה צמותה היא **{טו}**: **עַל שָׁל כּוֹתִים.** פרות הכותים ודאי טבל מוכרין אותן. דאף על פי דכשאוכלין פרותיהן עשורי מעשרי, כשמוכרין אינן מעשרין, דלא חישי על לפני עור לא תתן מכשול **{טז}**: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל כּוֹתִים.** דזמנין דמעשר לנפשיה ונמלד ומוכרו, ושמא האחד מעשר והאחד לא, ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב **{יז}**. ובזמן הזה הכותים עשאים כעובדי כוכבים גמורים לכל דבריהם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{טו}** ולרבי מאיר קא משמע לן קרא שלא תוכל למכרם לחלוטין להפקיע מן המעשרות: **{טז}** דדרשי ליה כפשיטיה. ומשום גזל הפהו נמי לא חישי דהוי ממון שאין לו תובעים ועוד דלא הברר חלקו. הר"ש: **{יז}** וכל שכן דמהאי טעמא פליג על משל ישראל על של כותים. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו שאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות ולמדו מן הענין הזה כי הנכרי כשיקנה קרקע בארץ ישראל היו פירותיו חייבין במעשר כמו פירות ישראל ולפיכך מעשרין מזה על זה וזה דעת ר' מאיר ואינה הלכה אלא יש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות:

ור' אליעזר אוסר בכותים. כי יש מהם מי שנוהר מהמעשרות מאד ומהם מי שלא יפרישם כלל שכך הם מינים משתנים אלו מאלו וכשיפריש מזה על זה אפשר שיעשר מן החיוב על הפטור וזה אסור כמו שנבאר וכבר הודעתיד בברכות כי הכותים מוחזקין בתורת נכרים בכל דבריהם: (רמב"ם)

פרק ה - משנה י

עָצִיץ נְקוּב, הָרִי זֶה כְּאָרֶץ. תָּרַם מִהָאָרֶץ עַל
עָצִיץ נְקוּב, מֵעָצִיץ נְקוּב עַל הָאָרֶץ, תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה. מִשְׁאֵינוֹ נְקוּב עַל הַנְּקוּב, תְּרוּמָה,
וַיִּחְזַר וַיִּתְּרַם. מִן הַנְּקוּב עַל שְׂאֵינוֹ נְקוּב,
תְּרוּמָה, וְלֹא תֹאכַל עַד שְׂיוּצִיא עֲלֶיהָ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת:

ר"ע מברטנורה עציץ נקוב. כְּלִי שֶׁמְשִׁימִין בְּתוֹכוֹ עֶפֶר וְזוֹרְעִים בוֹ, אִם נְקוּב
כְּדִי שֶׁרֶשׁ קֶטֶן שֶׁהוּא פְּחוֹת מִכֹּזֵית הָרִי הוּא כְּאָרֶץ וּפְרוּתוֹ טֶבֶל גְּמוּר
דְּאוּרֵיתָא: **תָּרַם מִן הָאָרֶץ.** אֶפְלוּ לְכַתְּחִלָּה נִמְי מְצִי לְתָרַם, וּמִשּׁוּם סִיפָא נִקְט
לְשׁוֹן דִּיעֵבַד: **תְּרוּמָה וַיִּחְזַר וַיִּתְּרַם.** דְּמִן הַפְּטוּר עַל הַחֵיּוֹב הַפְּרִישׁ וְלֹאוּ
תְּרוּמָה הִיא, הַלְּפָדַי יִחְזַר וַיִּתְּרַם, וּמִכָּל מְקוֹם כִּיּוֹן שֶׁקָּרָא לָהּ שֵׁם תְּרוּמָה
נוֹתְנָה לַכֹּהֵן דְּלֹא לִיתֵי לְזִלְזוּלֵי בְּתְרוּמָה. וְאִין צְרִיךְ לְהוֹצִיא עֲלֶיהָ תְּרוּמָה
וּמַעֲשֵׂר כְּמוֹ בְּסִיפָא, מִשּׁוּם דְּמִדְּאוּרֵיתָא לֹאוּ טֶבֶל הוּא, אֲבָל מִן הַנְּקוּב עַל
שְׂאֵינוֹ נְקוּב דְּמִן הַחֵיּוֹב עַל הַפְּטוּר הַפְּרִישׁ, הַתְּרוּמָה הוּא טֶבֶל דְּאוּרֵיתָא
{יח}, הַלְּפָדַי לֹא יֹאכַל עַד שְׂיוּצִיא עֲלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} וְאִסוּר אֵף לַכֹּהֲנִים כְּדִתְּנִן בְּמִשְׁנֵה ב' פְּרָק ח' דְּתְרוּמוֹת,
וְנִדְרָשׁ מִפְּסוּק כִּן תְּרִימוֹ גַּם אֲתָם לְרַבּוֹת כֹּהֲנִים וְלוֹיִם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עציץ. הוּא כְּלִי שַׁחֲרֻשִׁין בּוֹ* וְכִשְׂיָהִי נְקוּב כְּפִי שִׁיעוֹר שׁוֹרֵשׁ קֶטֶן
וְהוּא פְּחוֹת מִכֹּזֵית הִיא נַחֲשֶׁבֶת כְּאָרֶץ מִפְּנֵי שֶׁהִיא נַחֲבֵרֶת לְאָרֶץ וּמֵה שְׂצוּמַח
בְּכִלֵי הִיא כְּמוֹ הַצּוּמַח בְּאָרֶץ וּמֵה שְׂצוּמַח בְּאָרֶץ הוּא חֵיִיב בְּתְרוּמָה
וּמַעֲשָׂרוֹת מִן הַתּוֹרָה וְהַצּוּמַח בְּכִלִּים שְׂאִינִם נְקוּבִים אִינִם חֵיִיבִים בְּתְרוּמָה
וְלֹא בְּמַעֲשָׂרוֹת אֲלֵא מִדְּרַבֵּן לִפִּי שֶׁהֵם נִבְדְּלִין מִן הָאָרֶץ: וּמֵה שֶׁאִמַר תְּרוּמָה
וַיִּחְזוֹר וַיִּתְּרוֹם עוֹד יִתְּבַאֵר בְּמַסְכַּת תְּרוּמוֹת הַיָּאֵךְ דִּין א' הַרְאִשׁוֹנָה וְהַשְּׁנִיָּה:
וּמֵה שֶׁאִמַר מִן הַנְּקוּב עַל שְׂאֵינוֹ נְקוּב תְּרוּמָה וְלֹא תֹאכַל לִפִּי שֶׁהִיא כְּמוֹ טֶבֶל
וְאִסוּר לַכֹּהֵן לֹאכּוֹל שְׂכַל דְּבַר הַגְּדֵל בְּעָצִיץ שְׂאֵינוֹ נְקוּב אִינוֹ חֵיִיב בְּתְרוּמוֹ מִן
הַתּוֹרָה לִפִּיכֵךְ הִיא חוֹבָה לְהוֹצִיא מִזְרַע אַחַר הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשָׂרוֹת
הַמַּחֲוִיבוֹת לְתְרוּמָה זֶו וְאִזּוּ יִתְּנָה לַכֹּהֵן וַיְהִי מוֹתֵר לֹאכִילָה: (רמב"ם)

פרק ה - משנה יא

אתרם מן הדמאי **{יט}** על הדמאי, מדמאי על הודאי, תרומה, ויחזר ויתרם **{כ}**. מן הודאי על הדמאי, תרומה, ולא תאכל עד שיוציא **{כא}** עליה תרומות ומעשרות:

ר"ע מברטנורה מן הדמאי על הדמאי. דלמא האי מעשר והאי לא מעשר: **תרומה**. ואין צריך לתקן את התרומה כיון דספק הוא ורב עמי הארץ מעשרים הן: **מן הודאי על הדמאי תרומה ולא תאכל**. דהוי דומיא דמפריש מן הנקוב על שאינו נקוב מן החיוב על הפטור, שאם הדמאי מעשר נמצאת התרומה טבל דאורייתא, הלכך לא תאכל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יט}** מן הדמאי. תרומת מעשר בדמאי, ובודאי אף תרומה גדולה בכלל, להכי תנן סתמא: **{כ}** ויחזר כו'. שהרי אפשר שאחד מהן טבל. אבל אם תרם מעציץ שאינו נקוב על שאינו נקוב תרומתו תרומה, לפי ששניהם בערך אחד וחיובן מדרבנן. הר"מ: **{כא}** עד שיוציא. הבעל הבית ואחר כך יתננה לכהן. הר"מ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל זה מבואר כשתבין מה שהקדמנו בהלכה הקודמת לפי שהדמאי כמו הגדל בעציץ שאינו נקוב והודאי כמו הגדל בארץ שהוא חייב בתרומה ומעשרו בלי ספק אבל אם תרם מעציץ שאינו נקוב על שאינו נקוב תרומתו תרומה לפי ששניהן בערך אחד וחיוב התרומ' לשניהם מדרבנן ואינו כן תרומת דמאי על הדמאי שאפשר שאחד מהם טבל בלי ספק והוא חייב במעשרות מן התורה ע"כ אמר תרם מן הדמאי על הדמאי תרומתו תרומה ויחזור ויתרום: (רמב"ם)

פרק ו - משנה א

המקבל שְׁדָה מִיִּשְׂרָאֵל, מִן הַנֶּכְרִי וּמִן הַכּוֹתֵי, יִחַלֵּק לַפְּנִיָּהִם **[ב]**. הַחוֹכֵר שְׁדָה מִיִּשְׂרָאֵל, תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתִי, בְּזַמַּן שֶׁנָּתַן לוֹ מֵאוֹתָהּ הַשְּׂדֵה וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין, אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשְׂדֵּה אַחֶרֶת אוֹ מִמִּין אַחֵר, מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ :

ר"ע מברטנורה **המקבל שְׂדָה**. לְמַחְצָה לְשָׁלִישׁ וְלְרַבִּיעַ כְּדָרְךְ הָאֲרִיסוֹן : חוֹלֵק לַפְּנִיָּהִם. וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְעַשֵּׂר **[א]** חֵלֶק בְּעַל הַשְּׂדֵה, אֲבָל מִנִּיחַ לַפְּנִיָּהִם חֵלֶק שֶׁכֵּר הַקֶּרֶקַע כְּשֶׁאֵינוֹ מְעַשֵּׂר, וְלֹא חֵיבּוֹ חֲכָמִים לְמַקְבֵּל שְׁיַעֲשֵׂר עַל חֵלְקוֹ שֶׁל בְּעַל הַשְּׂדֵה וְיִתֵּן לוֹ מֵה שֶׁפָּסַק עִמּוֹ כְּשֶׁהוּא מְעַשֵּׂר, מִפְּנֵי יֵשׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְנְעוּ מִלְּקַבֵּל הַשְּׂדוֹת בְּאֲרִיסוֹת : הַחוֹכֵר. מְקַבֵּל הַשְּׂדֵה בְּדָבָר קָצוּב, כֶּךָ וְכֶךָ כּוֹרֵן לְשָׁנָה, בֵּין שֶׁהִיא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה בֵּין שֶׁהִיא עוֹשֶׂה מְעַט : תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אֲבָל לֹא מְעַשֵּׂר, דְּכָל חוֹכֵר עַל מְנַת כֶּן יוֹרֵד לְשְׂדֵה שֶׁיִּתֵּן לוֹ חֲכִירוֹתָיו מִפְּרוֹת הַגְּדָלִים בְּשְׂדֵה בְּטַבְּלָם, וּמִיָּהוּ מְשׁוּם דָּאִין לְהַשְׁהוֹת הַתְּרוּמָה, דָּאִי אֶפְשָׁר לְגָרוֹן שֶׁתַּעֲקֹר אֶלָּא אִם כֶּן נִתְרַמָּה, מְשׁוּם הֲכִי תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ, וּמִסְתַּבֵּר דְּמִנְכָּה לוֹ הַתְּרוּמָה מִחֲכִירוֹתָיו, דְּמֵאִי שָׁנָא תְּרוּמָה מִמְעַשֵּׂר : אָמַר רַבִּי יְהוּדָה. אֵימָתִי סָגִי לְחוֹכֵר שֶׁיִּתְרֵם לְבָד וְאֵינוֹ מְעַשֵּׂר, כְּשֶׁנָּתַן לוֹ חֲכִירוֹתָיו מֵאוֹתָהּ שְׂדֵה וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין **[ג]**. אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשְׂדֵּה אַחֶרֶת אֶף מֵאוֹתוֹ הַמִּין, אוֹ מִמִּין אַחֵר אֶף מֵאוֹתָהּ שְׂדֵה, כְּגוֹן שֶׁזָּרַע מְקַצֵּת הַשְּׂדֵה מִן אַחֵר כְּשֶׁעוֹר חֲכִירוֹתָיו, חֵיב אֶף לְעַשֵּׂר, דְּדָמִי לְפוֹרַע חוֹבּוֹ. אִי נִמְיֵי אִין דְּעַת **[המחביר]** לְקַבֵּל פְּרוֹת טְבוּלִים אֶלָּא כְּשֶׁפוֹרַע לוֹ מֵאוֹתָהּ שְׂדֵה וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** אֵינוֹ רוֹצֵה לומר אֲבָל לְתֵרֵם צָרִיךְ, דָּאִם כֶּן אִין בֵּין מְקַבֵּל לְחוֹכֵר, אֶלָּא הַשְּׂאֵל שֵׁם מְעַשֵּׂר לְכָלֵּל הַמִּתְנוּת : **[ב]** לַפְּנִיָּהִם. וְהַחְלוּקָה יְהִיָּה

בפני בעל השדה שיוֹדַע שְׁמָה שְׁנַתָּן לוֹ הוּא טָבֵל. הַר"מ: [ג] דְּאִדְעָתָא דְהָכִי יוֹרְדִים הַחוֹכְרִים וּמַעְקָרָא בְּשֵׁל רְשׁוֹת הַמְּחַכֵּיר גְּדִלִים אֵין זֶה פּוֹרַע, וּמֵהָאֵי טַעְמָא נְמִי לֹא הוּי כְּמוֹכֵר טָבֵל לְעַם הָאֶרֶץ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מקבל שדה הוא שיפסוק עם בעל השדה לעבדה ולזרוע אותה ולתת לו חלק ממה שתוציאה הארץ כגון חציו או השלישית וזולתו מן החלקים ואמר שהוא חולק מה שהוציאה הארץ לפנייהם ויטול חלקו ויתן לבעל השדה חלקו ועל תנאי שיהיה החלוקה לפני בעל השדה שידע שמה שנתן לו הוא טבל:

וחוכר. הוא שיפסוק עם בעל השדה לתת לו בשכירות שדהו כך וכך מן הזרע שיעו' קצוב ואמר שיוציא תרומה מכל מה שהוציאה הארץ ואז יתן לו הפסק שפסק עמו לתת לו ולא יוציא ממנו מעשרות וביאר ר' יהודה כי זה הדין שיתן לו הפסק ההוא ממה שהוציא אותו ב] אשר שכר לו ומהמין שהתנה עמו אם חטה חטה אם שעורים שעורים אבל אם חכר ממנו זה השדה בעשר סאין חטה ואח"כ חרשה לחטה ולשעורים ונתן לו עשר סאין מחטה אחרת מאשר לא הוציאה השדה ההיא או נתן לו כנגדן מן השעורים שהוציאה השדה ההיא לא יתן לו עד שיוציא התרומה והמעשרות והלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ב

הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנְּכָרִי, מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִף הַמְּקַבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַנְּכָרִי, מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

ר"ע מברטנורה הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים. קִנְס קִנְסוֹ חֲכָמִים לְחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים שֶׁיְהִי מְעַשֵּׂר מֵה שְׁנוֹתָן לוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוֹם יִשְׂרָאֵל חוֹכֵר שְׂדֵה מִמֶּנּוּ וְתִשָּׂאֵר בּוֹרָה בְּיָדוֹ, וּמִתּוֹךְ כֵּן יִצְטָרֵף לְמַכְרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּדָמִים מְעֻטִים [ד]. וּבְמַקְבֵּל בְּאֲרִיסוֹת לֹא קִנְסוֹ, שֶׁיִּתֵּר חִפְץ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים בְּחִכְרוֹת מִבְּאֲרִיסוֹת: שְׂדֵה שֶׁל אֲבוֹתָיו. שֶׁגִּזְלָה הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים מֵאֲבוֹתָיו, וְקִנְסוּהוּ שֶׁיִצְטָרֵף לְעַשֵּׂר כְּדִי שֶׁיִּדְחַק עֲצָמוֹ וְיִקְנֶנָה מִן הָעוֹבֵד

פּוֹכְבִּים, שְׁמִתוֹךְ שֶׁהִיא חֲבִיבָה עָלָיו שֶׁהִיְתָה שֶׁל אֲבוֹתָיו לֹא יִנִּיחַ לְקַבְּלָהּ מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים בְּיוֹתֵר מִן הָרְאוּי לָהּ, וְכִשְׂיִכְבֵּד עָלָיו הַמַּעֲשֵׂר יִקְנָנָהּ. וְכֹוֹתִיָּה דְרַבִּי יְהוּדָה קִימָא לָן, דְּלֹא פְּלִיג תִּנְאָ קַמָּא עָלֶיהָ : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {ד} כָּתַב הַר"מ וְזֶה הָעֵקֶר בְּיַדְנוּ מֵה שֶׁאָמַר הַפְּתוּב (דְּבָרִים ז) לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנְּסוּ, וּבָאָה הַקְּבֵלָה לֹא תִתֵּן לָהֶם חֲנִיָּה בְּקִרְקַע, וּלְפִיכֵךְ נִדְחַק אֲתֶם שְׁלֹא יִשְׁכְּרוּ אֹתָהּ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְמַכְרָהּ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו כי חוכר הוא שוכר שדה בערך קצוב מן הפירות וכבר הקדמנו לך שהחוכר שדה מישראל אינו חייב אלא בתרומה ובכאן הוא חייב במעשרות קנס הוא כדי שלא ישכור אדם השדה מאותו הנכרי ותשאר בורה בידו ויצטרך למכרו לישראל וזה העיקר בידינו הוא מה שאמר הכתוב לא תכרות להם ברית ולא תחנם ובאה הקבלה לא תתן להם חנייה בקרקע ולפיכך נדחוק אותם שלא ישכרו אותה ממנו עד שיצטרך למכרה וכל זה בארץ ישראל:

ואמר רבי יהודה שהמקבל שדה אבותיו מן הנכרי קונסין אותו וחייב כמו כן להוציא המעשרות ואז יתן לנכרי חלקו אשר פסק עמו ולא יחשוב עמו במעשר וזה כי האדם מחבב להחזיק בשדה אבותיו וישכרו לעצמו ואפ"י שיוסיף בשכרה ואם אחרים ישכרו זה השדה ברביעית תבואה ישכור אותה הוא בשלישית וכשיהיה חייב הוא להוציא המעשרות המחויבת לכל התבואה מחלקו לבדו יניחנה ותשאר בורה ביד הנכרי ויצטרך למכרה לישראל ואיני רואה חולק על ר' יהודה מפני שתנא קמא הוא מדבר בחוכר ורבי יהודה מדבר במקבל שדה אבותיו ואחר שהגמרא מבאר דעת רבי יהודה הלכה כמותו : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ג

כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחֵלְיוֹן כָּךְ חֹלְקִין בְּתֵרוּמָהּ. רַבִּי

אליעזר אומר, אף המעשרות שלהן, שעל מנת כן באו:

ר"ע מברטנורה כשם שחולקין בחלין כך חולקים בתרומה. כשנוטל בעל השדה מחצה ושליש ורביע ממה שהוציאה השדה נוטל גם כן מחצה ושליש ורביע מן התרומה והמעשרות המוטלות עליה ונותן הוא לכל כהן ולוי שירצה: **אף המעשרות שלהן**. אם המקבל כהן כל התרומה שלו, ואם לוי הוא כל המעשר שלו: **שעל מנת כן**. ירדו לקבל שדה זו באריסות. ואין הלכה כרבי אליעזר, דאף על גב דעל מנת כן ירדו במה קנו **ה**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **ה** ולרבי אליעזר סתמו בהתנה שהמעשרות שלהם דהנה ליה כפאומר לו תלש מקרקע זה שתקנה לד, ובמה קני: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה. ר"ל שזה הלוי או הכהן כשיפסיק עם ישראל בעל השדה לתת לו שלישית התבואה או רביעית צריך לתת לו שלישית התרומה והמעשר כפי החלק ההוא ויקחנה ישראל ויתן החלק ההוא אשר נפל לו מן התרומה והמעשר למי שירצה מן הכהנים והלוי:

ואמר רבי אליעזר לא אלא אותו הכהדיקח כל התרומה ואם יהיה המקבל לוי יקח כל המעשר:

שעל מנת כן באו. רוצה לומר שהם לא יקבלו זה השדה מישראל אלא לזה הענין להיות המתנות האלה להם ואין הלכה כרבי אליעזר: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ד

ישראל שקבל מכהן ומלוי, המעשרות
לבבועלים. רבי ישמעאל אומר, הקרתני **ו**
שקבל שדה מירושלמי, מעשר שני של

ירוּשְׁלָמִי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, יָכוֹל הוּא הַקְרָתָנִי לַעֲלוֹת וּלְאָכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם:

ר"ע מברטנורה **המעשרות לבעלים**. בהא אפלו רבנן דפליגי עליה דרבי אליעזר מודו, דכיון דשדה של בעלים מקום מעשר שיורי שירה: **הקרתני**. לשון קרה, כלומר האיש היושב בקרה בכפרים. שכן דרך בני הכפרים לקבל שדה מבני הכפרים: **יכול הוא הקרתני וכו'**. הלכך כל אחד נוטל חלקו במעשר שני. וכן הלכה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ו)** **הקרתני**. מודה בכהן טמא שהוא שתף עם הטהור דאפלו הכי חולק עמו דהרי יוכל למכרו לטהור. אבל הקא אין רשאי למכר חוץ לירושלים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קרתני. איש מיוחס לכפר וירצה לומר איש משאר ארץ ישראל חוץ מירושלים והלכה כחכמים שאמרו יקח כל אחד מהם ממעשר שני כפי חלקו בחולין: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ה

המקבל זיתים לשמן, כשם שחולקין בחליון כף חולקין בתרומה. רבי יהודה אומר, ישראל שקבל מכהן ומלווי זיתים לשמן למחצית שֶׁכָּר, המעשרות לבעלים:

ר"ע מברטנורה **המקבל זיתים לשמן**. ישראל שקבל זיתים מכהן או מלווי **(ז)**: כשם שחולקין בחליון כף חולקים בתרומה. ואף על גב דלעיל לבעלים, הקא שאני דלא קבל קרקע אלא אילנות, ורבנן לא עבדי זיתים **(ח)** בקרקע: או למחצית שֶׁכָּר. שימכר השמן ויחלקו הרוח לאמצע: **המעשרות לבעלים**. דרבי יהודה עביד זיתים בקרקע. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ז)** וכל שכן איפכא וסתמא תנו: **(ח)** משמע דהוא הדין אם קבל למסוקו, ומהרמב"ם משמע דדוקא לשמן תנו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקבל. ר"ל על דרך כלל אחד מהם שיהיה המקבל כהן או לוי מישראל או ישראל מכהן ולוי וחלק רבי יהודה בפרק השני ואמר שישראל שקבל מכהן ולוי המעשרות לבעלים : ופי'

למחצית שכר. חצי הריוח ר"ל שאם פסקו שיעבוד ישראל הזיתים וימכור וכל מהשיעלה ביניהם יהיה בשוה ולפיכך אין לו חלק במעשרות ואין הלכה כרבי יהודה : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ו

בית שמאי אומרים, לא ימכר אדם את זיתיו אלא לחבר. בית הלל אומרים, אף למעשר. וצנועי בית הלל היו נוהגין כדברי בית שמאי :

ר"ע מברטנורה לא ימכר אדם זיתיו. זיתים שנתלשו מן האילן ולא הכשרו לקבל טמאה, כגון שעדין לא הזיעו זעת הפעטן שהיא מכשירתן לקבל טמאה : אלא לחבר. לפרוש המחזק לטהרות, ולא ימכרם למי שאינו חבר, שלא ידרך אותם בטמאה : אף למעשר. אף למי שלא קבל עליו אלא לעשר אבל לא קבל עליו להיות מחזק לטהרות יכול למכרם, דכיון דאפתי לא הכשרו אמור שמא יאכלם קדם שיזיעו. ואף על גב דרב זיתים אין עומדין לאכלן קד, בעלילה כל דהו דמצינן לתלות תלינן. ורמב"ם מוקי פלוגתיהו דבית שמאי ובית הלל, דבית שמאי סברי אסור לגרם טמאה לחלין שבארץ ישראל, ובית הלל סברי מתר לגרם טמאה לחלין שבארץ ישראל : וצנועי בית הלל. ותיקין המדקדקים במצות שהיו בבית הלל : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כבר בארנו שחבר הוא תלמיד חכם והוא הנאמן על הטומאה וטהרה ואומר בית שמאי שלא ימכרו הזיתים מפני שהם עומדים לדרך אותם אלא למי שהוא נאמן על הטומאה שמא יתעסק בטומאה בשמן :

ובית הלל אומרים שמותר למכרן למי שהוא נאמן על המעשרות ואף על פי שלא יהיה נאמן על הטומאה לפי שדעת בית הלל שמותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל וזו היא משנה אחרונה שהוא מותר וכן הלכה :

וצנועי ב"ה. הם הם המדקדקים במצות מחבורות הלל : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ז

שְׁנַיִם שֶׁבְּצָרוּ אֶת כְּרֵמֵיהֶם לְתוֹךְ גֵּת אַחַת, אֶחָד מֵעֵשֶׂר וְאַחַד שְׂאִינוֹ מֵעֵשֶׂר, הַמְעֵשֶׂר מֵעֵשֶׂר אֶת שְׁלוֹ, וְחֻלְקוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא :

ר"ע מברטנורה אֶחָד מֵעֵשֶׂר. נֶאֱמַן עַל הַמְעֵשְׂרוֹת : וְאַחַד אִינוֹ מֵעֵשֶׂר. אִינוֹ נֶאֱמַן עַל הַמְעֵשְׂרוֹת : הַמְעֵשֶׂר מֵעֵשֶׂר אֶת שְׁלוֹ. מִתְקַן הַחֲצִי מִכָּל מָה שֶׁגִּדְל בְּכֶרֶם שֶׁל שְׁנֵיהֶם : וְחֻלְקוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא. בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּרֵשׁ דִּהְכִי קֵאָמַר, וְחֻלְקוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ דֵּהֵינּוּ שֶׁל זֶה שְׂאִינוֹ מֵעֵשֶׂר בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא דְמַאי הוּא. וּמִשּׁוֹם דָּאִין בְּרִירָה **{ט}** חִישִׁינָן שְׂמָא חֲצִי חֻלְקוֹ שֶׁל הַמְעֵשֶׂר בִּיד חֲבֵרוֹ שְׂאִינוֹ מֵעֵשֶׂר וְחֲצִי חֻלְקוֹ חֲבֵרוֹ בִּידוֹ, הִלְכָד אִף עַל פִּי שְׂכָבֵר תְּקַן הַחֲצִי מִכָּל מָה שֶׁגִּדְל בְּכֶרֶם חֵיב לְתַקְּוֹ בְּתוֹרַת דְּמַאי חֲצִי חֻלְקוֹ חֲבֵרוֹ שֶׁבִּידוֹ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ט}** וְאִף דְּלִקְמֵן בְּפֶרֶק ז' מְשַׁנָּה ד' קִימָא לֹן דְּבִדְרַבְּנֵן יֵשׁ בְּרִירָה, הֵינּוּ לְרַבֵּי אוֹשְׁעִיָּה דְּסַבִּירָא לִיהָ הִכִּי. אֲבָל הָר"מ מְפָרֵשׁ דְּמִירֵי שְׁחֻלְקוֹ הָעֲנָבִים וְהַפְּרִישׁ מִחֻלְקוֹ מֵעֵשְׂרוֹתָיו וְאַחַר כֵּן נִתְעַרְבוּ הָעֲנָבִים וְדָרְכוּ בִּיחַד, אִם כֵּן אִין זֶה עֲנִין לְדִין בְּרִירָה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו בגמ' גמר זה המשנה ואמרו המעשר מעשר את שלו ודאי וחלקו בכל מקום שהוא דמאי וענין הדבר כי כשיבצרו הענבים מוציא מעשר ודאי מחציו וכשידרוך אותם עם חלק חבירו שאינו מעושר ונתערב הכל ולקח חלקו מן התירוש חייב להוציא ממנו מעשר דמאי המחויב לחצי מה שלקח מן התירוש לפי שהספק אינו אלא בחצי של חבירו שאינו מעושר וזה ענין מה שאמר וחלקו בכל מקום שהוא דמאי ר"ל חלק חבירו שאינו מעושר בכל מקום שהוא מממונו ואע"פ שאינו מיוחד והוא מעורב לפיכך יוציא מעשר דמאי שנתחייב בו אותו החלק : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ח

שְׁנַיִם שֶׁקָּבְלוּ שְׂדֵה בְּאֲרִיסוֹת, או שִׁירְשׁוּ או שִׁנְשְׁתְּפוּ, יָכוֹל הוּא לֹמַר, טַל אֶתָּה חֲטִימִים שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי חֲטִימִים שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי, אֶתָּה יֵין שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי יֵין שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי. אָבֵל לֹא יֹאמַר לוֹ, טַל אֶתָּה חֲטִימִים וְאֲנִי שְׁעוֹרִים, טַל אֶתָּה יֵין וְאֲנִי אֶטַל שְׁמֹן :

ר"ע מברטנורה טל אֶתָּה חֲטִימִים שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי. הֵכָא מִיָּרִי שֶׁחֲלָקוּ שְׂדֵה בְּקִמּוֹתֵיהֶם וְעֲנָבִים הַמְחַבְּרִים בְּכָרִם הַלְּכָד יֵשׁ בְּרִירָה וְאֲמַרִּינָן זֶהוּ חֲלָקוּ הַמְּגִיעוּ וְהַמְּעִשֵׁר מְעִשֵׁר אֶת שְׁלוֹ וְדִיו. וְלַעֲיֵל אִירִי שֶׁחֲלָקוּ בְּתֵלוֹשׁ וְהֵתֵם אֵין בְּרִירָה דְּכָל קַלַּח וְקַלַּח שֶׁל שְׁתַּפִּים הוּא וְצָרִיךְ לַעֲשֹׂר דְּמֵאֵי עַל חֲלָק חֲבֵרוֹ שֶׁבִּידוֹ **[י]**: אָבֵל לֹא יֹאמַר לוֹ טַל אֶתָּה חֲטִימִים וְאֲנִי שְׁעוֹרִים. דְּלִיכָא לְמִימַר הֵכָא זֶהוּ חֲלָקוּ הַמְּגִיעוּ אֶלָּא הוּוּ כְּמַחְלִיפִים זֶה לְזֶה, וְנִמְצָא זֶה הַמְּעִשֵׁר מוֹכֵר חֲלָקוֹ לְמִי שֶׁאִינוֹ מְעִשֵׁר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[י]** וּלְפָרוֹשׁ הַר"מ אֵין צָרִיכִין לְחַלֵּק בְּזֶה, אֶלָּא דְּלַעֲיֵל מִיָּרִי שֶׁנִּתְעַרְבַּ אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר חֲלָקוֹ, וְהֵכָא מִיָּרִי שֶׁעֲדִין לֹא חֲלָקוּ וְלֹא הִפְרִישׁ הַמְּעִשֵׁר כְּלוּם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אלו הדינין שהוא זוכר בכאן אין בהם דבר מענין איסור והיתר *אבל הם בדיני ממונות וזכר אותם בכאן מפני שנתגלגל הענין בשותפות הקרקעות כמו שנזכר במסכת פאה שכיב מרע שכתב כל נכסיו וכל מה שנחבר אליו מן הדינין אבל יתקיים זה הדין שזכר שיהיו שני מינין מן החטה או מן היין שוין ולא יהיה ביניהם שום חלוף ושינוי אלא מקומותיהם ואז יהיה רשות לאחד מן השותפין או מן היורשין לומר לחבירו אחר שייך זה כמו היין ההוא וזה קרוב למקומי ושלך קרוב למקומך קח אתה היין שיש שם ואני אקח זה ואל תצריכני שאקח אני הרחוק ממני ואצטרך לשאתו ולא יוכל חבירו למנוע ממנו שאין היזק אליו בדבר ההוא שהעיקר אצלנו כופין על מדת סדום ר"ל דבר שיועיל לרעך ולא יזיק לך

יכריחוך עליו כי מניעת דבר זה הוא ממדת אנשי סדום אך אם יש לחבירו בקחתו היין ההוא מן המקום שאמר לו שום היזק לא יכריחהו עליו: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ט

חֵבֵר וְעַם הָאָרֶץ שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם עִם הָאָרֶץ, יְכוּל הוּא לֹמַר לוֹ, טַל אֶתָּה {יא} חֲטִים שְׁבַמָּקוֹם פְּלוּנִי וְאֲנִי חֲטִים שְׁבַמָּקוֹם פְּלוּנִי, אֶתָּה יֵין שְׁבַמָּקוֹם פְּלוּנִי וְאֲנִי יֵין שְׁבַמָּקוֹם פְּלוּנִי. אָבֵל לֹא יֹאמֶר לוֹ, טַל אֶתָּה חֲטִים וְאֲנִי שְׁעוּרִים, טַל אֶתָּה {יב} הִלַּח וְאֲנִי אֶטַל אֶת הַיָּבֵשׁ:

ר"ע מברטנורה חֵבֵר. הַנֶּאֱמָן לְטַהֲרוֹת וְאֵין צָרִיד לֹמַר לְמַעֲשָׂרוֹת: שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶן עִם הָאָרֶץ. וּפְרוֹת שֶׁהֵנִיחַ הוּוּ דְמַאי וּבְחִזְקַת טְמָאִים: טַל אֶתָּה בַּלַּח. שֶׁהַכֶּשֶׁר לְקַבֵּל טְמָאָה וְאֲנִי בַיָּבֵשׁ שֶׁלֹּא הַכֶּשֶׁר לְקַבֵּל טְמָאָה, לְפִי שֶׁאֶסוּר לְחֵבֵר לְמַכֵּר לְעַם הָאָרֶץ לַח וְיָבֵשׁ כְּדִתְנֹן לְעִיל בְּפֶרֶק שְׁנִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} טַל אֶתָּה. וּפְרוֹשׁ הַר"ב הֵכָא נִמְי בְּקִמּוֹתֶיהָ וּבְעֵנְבִים הַמְּחַבְרִים דְּוִקָּא: {יב} טַל כּוֹי הַיָּבֵשׁ. וְאִיפְכָא פְּשִׁיטָא שֶׁלֹּא יֹאמֶר, שְׁכַל שֶׁהַכֶּשֶׁר לְטְמָאָה הוּא בְּחִזְקַת טְמָא בְּיַד עִם הָאָרֶץ. וְעֵין בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מְבוֹאֵר הוּא שְׁכַל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ לוֹ חֲצִי בְּכָל הַנִּמְצָא מִנְכֹסֵי אֲבֵיהֶם וְכִשְׂיֹאמֶר לוֹ הַחֵבֵר טוֹל אֶתָּה חֲטִים וְאֲנִי שְׁעוּרִים נִמְצָא מוֹכֵר לוֹ הַחֵבֵר חֲצִי חֲטִים שִׁירֵשׁ מֵאֲבִיו בְּחֲצִי הַשְּׁעוּרִים שֶׁל עִם הָאָרֶץ וּמְחַלֵּף עִמוֹ וְנִמְצָא מוֹכֵר דְּמַאי כִּי אֲבֵיהֶם שִׁמַּת עִם הָאָרֶץ וּפִירוֹתֵיו דְּמַאי וְכֵבֵר הַקְּדַמְתִּי לְךָ שֶׁאֶסוּר לְמַכּוֹר דְּמַאי לַע"ה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה י

גַּר וְגוֹי שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת אַבְיָהֶם גּוֹי, יִכּוּל הוּא לֹמַר, טַל אֶתָּה עֲבוּדָה זָרָה וְאַנִּי מְעוֹת, אֶתָּה יֵין וְאַנִּי פִּירוֹת. וְאִם מִשְׁבָּאוֹ לְרִשׁוֹת הַגֵּר, אָסוּר:

ר"ע מברטנורה טל אתה עבודת פוכבים ואני מעות. אף על גב דחלופי עבודת פוכבים ויין נסד אסורים בהנאה, הקא שרי עד שלא באו לידו, משום דירושת גר את אביו אינה מן התורה אלא מדברי סופרים **{יג}**. ולא דמי לחבר ועם הארץ שיירשו את אביהם עם הארץ דאפלו קדם שבאו לידו אסור לומר לו טל אתה חטים ואני שעורים, דהתם הויא ירושה דאורייתא והוי פאלו בא לידו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יג}** לפי שאין ביניהם קרבה שהדת הבדיל ביניהם, וחכמים תקנו פדי שלא יחזר לסורו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יין העכו"ם הוא נסד ועוד יתבאר לך במקומות מן המשנה שיין נסד וע"א אסורין בהנאה והתירו לגר לומר לעכו"ם טול אתה ע"א ואני מעות ולא התיר כזה במה שנזכר למעלה בענין חבר וע"ה וזה כי חבר וע"ה יורשין את אביהם מן התורה וגר אינו יורש את אביו מן התורה לפי שאין ביניהם קורבא שהדת הבדיל ביניהם אבל יירשנו בתקנת החכמים שמא ימיר ויחזור לדתו כדי שיירש את אביו וע"כ התירו לו החליפין כל זמן שלא הגיע חלקו לידו אבל הגיע חלקו לידו אותו הדבר האסור לא התירו לו להחליפו באחר לפי שזכה זכות גמורה לדבר ההוא והוא אסור בהנאה ויתחייב באיבודו: (רמב"ם)

פרק ו - משנה יא

אֶהְמוּכֶר פְּרוֹת בְּסוּרְיָא, וְאָמַר מְשַׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל הוּן, חֵיב לְעֵשֶׂר. מְעֵשְׂרִין הוּן, נְאָמֹן,
שְׁהִפָּה שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שְׁהִתִּיר. מְשַׁלִּי הוּן,
חֵיב לְעֵשֶׂר, מְעֵשְׂרִין הוּן, נְאָמֹן **[יד]**, שְׁהִפָּה
שְׁאָסֵר הוּא הִפָּה שְׁהִתִּיר. וְאִם יָדוּעַ שְׁיֵשׁ לוֹ
שְׁדָה אֶחָד בְּסוּרְיָא, חֵיב לְעֵשֶׂר :

ר"ע מברטנורה סוריא. הם ארצות שכבש דוד שלא היו מארץ ישראל כגון
ארם נהרים וארם צובה, ולפי שעדין לא נכבשה כל ארץ ישראל לפיכך לא
קדשו כקדשת הארץ אף על פי שהיה כבוש של רבים, ובמקצת דינים היא
כארץ ישראל ובמקצת דינים היא כחוץ לארץ. והקונה פרות בסוריא אינו
חייב להפריש מהן דמאי לפי שרוב פרות הנמכרים בסוריא מחוץ לארץ הן
באים, הלכך כי אמר מעשרין הן נאמן מגו דאי בעי אמר של חוץ לארץ הן
והיה נאמן בדתנו בפרק קמא מכזיב ולהלן נאמן, השתא נמי כי אמר של
ארץ ישראל הם ועשרתים נאמן: **שהפה שאסר.** כשאמר של ארץ ישראל
הם וחייבים במעשר, הוא הפה שהתיר כשאמר עשרתים, וכי היכי דמהמנין
ליה במאי דאסר כשאמר של ארץ ישראל הם נהמניה נמי במה שהתיר
כשאמר עשרתים: **משלי הן.** מן השדה שיש לי כאן בסוריא, חייבים לעשר,
דבפרות של סוריא גזרו על הדמאי כשידוע שגדלו שם: **ואם ידוע שיש לו
שדה.** אין כאן הפה שאסר הוא הפה שהתיר, דכיון שידוע שיש לו שדה
מסתמא משדהו הביא הפרות, ולא היה נאמן לומר מחוץ לארץ הם באים,
הלכך כי אמר עשרתים אינו נאמן דליכא מגו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יד] מעשרין הן נאמן. ולא אמרינן דכיון שיש לו שדה הוי מגו
גרוע לומר דמשל חוץ לארץ הן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם וזה העיקר אשר זכר בכאן והוא שהפה שאסר הוא הפה שהתיר
הוא עיקר אמת תמצאהו נוהג בכל המצות כלם החמורים והקלים וכן
בממונות וכן כל מי שחייב* נפשו שום חיוב והתנה בדבריו תנאי שהוא
מבטל החיוב ההוא יהיה נאמן בכל דבריו אחרי שאין עליו עד ועוד אביא
לך בענין ההוא דמיונות רבים בדינין משתנים: ומה שאמר משלי הוא. ר"ל
מן השדה שלי אשר בכאן בסוריא שיתחייב במעשר כמו שבארנו: (רמב"ם)

פרק ו - משנה יב

בעם הארץ שאמר לחבר, קח לי אגדת ירק, קח לי גלסקו אחד, לוקח סתם ופטור. ואם אמר, שלי זה, וזה של חברי, ונתערבו, חיב לעשר, ואפלו הן מאה :

ר"ע מברטנורה עם הארץ שאמר לחבר קח לי. כגון שהיה החבר הולך לשוק לקנות ירק לעצמו ואמר לו עם הארץ קח לי גם כן אגדה של ירק, ולקח חבר שתי אגדות סתם ולא פרש זו לי וזו לעם הארץ, פטור מלעשר אותה שנותן לעם הארץ, דיש ברירה כשנותנה לעם הארץ שזו היא אותה שלקח מתחלה לצרכו ואין חבר מחליפה בשלו **{טו}**. פרוש אחר מן הירושלמי, עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגדת ירק, והמוכר חבר הוא ויודע שזה הלוקח בשביל עם הארץ הוא לוקח, ולא לקח החבר לעצמו כלום, פטורה האגדה הזאת ממעשר דמאי שפינון שהמוכר חבר ויודע שלצורך עם הארץ הוא קונה אינו מוכר לו אלא אם כן עשר, דהכי אמרינן לעיל פרק ב' שאסור למכר לעם הארץ אלא אם כן עשר תחלה. אבל אם קנה החבר אחת לעצמו ואחת לעם הארץ ונתערבו, חיב לעשר דשמא מה שמכר לו לעצמו אינו מעשר, שהמוכר לחבר אינו צריך לעשר והקונה עליו מטל לעשר כדאמרן לעיל פרק ב' : **ואפלו הן מאה**. ואפלו נתערבה אחת שלו במאה של עם הארץ : **גלסקו**. כפר לחם יפה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{טו}** שנמצא מוציא מתחת גדו דבר שאינו מתקן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ההלכה הזאת מיוסדת על שלשה עיקרים האחד שהוא אסור למכור דמאי כל שכן טבל לע"ה ומותר למוכרם לתלמיד חכם מפני שהוא יפיש מהם תרומות הכתוב ואז יאכלם והעיקר השני שזה המוכר תלמיד חכם והעיקר השלישי שזה המוכר ידע השליחות ששלח עם הארץ לתלמיד חכם לקנות לו ועל כן כשיאמר תלמיד חכם השליח לתלמיד חכם המוכר תן לי באלו הדמים כך וכך ולא הודיעהו אם זה הדבר הקנוי לעצמו יקנהו או לעם הארץ יקנהו אשר שלחו זה הדבר הקנוי פטור שמאחר שידע תלמיד חכם המוכר כי זה הקונה בשליחות עם הארץ בא לקנות לא יתן לו אלא פירות מתוקנים כדי שלא יבא עם הארץ לידי מכשול :

ואם יבא ת"ח השליח אל המוכר ויאמר לו אלו הדמים לי ואלו לחבירי ר"ל לעם הארץ ששלחהו ויתן לו בזה הכסף בפני עצמו ובזה האחר בפני עצמו יש לומר אולי מה שנתן לחבירו הוא טבל מפני שידע כי לא יאכלנו עד שיוציא תרומותיו ומה שנתן לעם הארץ חבירו הם פירות מתוקנין כפי אשר בארנו וכשיתערב נתחייב הדבר ההוא המעורב במעשר :

ואלו קנה לעצמו אגודה אחת ולחבירו מאה ונתערב יתחייב הכל מעשר דמאי וכל זה כשלא ישאל למוכר אבל אם ישאל למוכר ויאמר לו מתוקנין הן יהיה נאמן וכל מה שיקנה ממנו פטור מפני שהוא תלמיד חכם : ופירוש גלוסקין לחם בתבלין מתוקן היטב : (רמב"ם)

ז

פרק

פרק ז - משנה א

הַמְזַמֵּין אֶת חֲבֵירוֹ שְׂיֵאָכֵל אֶצְלוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מְאָמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, אוֹמֵר מֵעֶרֶב שַׁבַּת {ב}, מֵה שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ מִחֶר, הֲרִי הוּא מֵעֶשֶׂר, וְשָׂאֵר מֵעֶשֶׂר סָמוּךְ לוֹ, זֶה שְׁעֵשִׂיתִי מֵעֶשֶׂר עֲשׂוּי תְּרוּמַת מֵעֶשֶׂר עָלָיו, וּמֵעֶשֶׂר שְׁנֵי בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדָרוֹמוֹ, וּמִחֲלָל עַל הַמַּעוֹת :

ר"ע מברטנורה המזמין את חברו. אומר מערב שבת וכו'. והיכא דהתנה מערב שבת מתר להפריש בשבת, אבל לא התנה אסור דתנן ספק חשכה מעשרים את הדמאי, הא ודאי חשכה לא. והכא מירי בהזמינו חברו ולא הדירו, דאי הדירו **[א]** הא אמרינן לעיל פרק ד' אוכל עמו בשבת ראשונה אף על פי שאינו מאמינו על המעשרות. אי נמי התם בשבת ראשונה של בחור שנשא בתולה והכא בשאר שבתות: **הרי הוא מעשר.** ותרומה גדולה אינו צריך להפריש דלא נחשדו עמי הארץ עליה כדפרשינן בפרק קמא. ועל אחד ממאה שמפריש למחר אומר הרי הוא מעשר ראשון, ושאר מעשר דהינו תשעה שהיא חייב עדין כדי שיהו עשרה למאה מודד **[ג]** לו האחד, ואחר כך אומר זה האחד שעשיתי תחלה מעשר עשוי תרומת מעשר על תשעה הסמוכים לו: **מעשר שני.** יהיה בצפוננו או בדרומו ומחלל יהיה על הפעוטה, ונמצא למחר שאין צריך להפריש כי אם תרומת מעשר בלבד, ואוכל ושותה את השאר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] ואין להקשות דבלא הדירו איך אוכל אצלו והתנן בפרק ג' שאינו מתארח אצל עם הארץ, דיש לומר דהכא בעי תקנה למי שרוצה לאכל מתקן ואף על פי שלא קבל עליו להיות נאמן. אי נמי מירי ביחד לו עדים. תוספות יום טוב: **[ב]** אומר מערב שבת. כי בדמאי אדם מתנה על הדבר שאינו ברשותו הר"מ: **[ג]** משער באמד כמה שעור אכילתו ומחשב בלבד להתנות עכשיו ושיפריש כזה למחר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אסור לנו להוציא מעשרות בשבת ולא ביום טוב והעיקר אצלנו כי בדמאי אדם מתנה על הדבר שאינו ברשותו וכשתסתכל מה שאמרנו בפרק ה' מזאת המסכתא בענין הלוקח מן הנחתום יתבאר לך ההלכה באור שלם וכל ההלכות הבאות אחריהם כי הענין בכלל שוה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ב

מזגו לו את הכוס, אומר, מה שאני עתיד לשיר בשולי הכוס, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר עשוי

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עֲלָיו, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָּפִיו {ה}, וּמַחֲלָל עַל הַמְּעוֹת :

ר"ע מברטנורה מְזַגּוּ לוֹ אֶת הַכּוֹס. בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת : אֹמֵר וְכוּ'. וְאִין דִּי לוֹ בְּמַה שֶׁהִתְנָה מִעֲרַב שַׁבָּת, אֲבָל צָרִיךְ לְחַזֵּר וְלֹאמַר בְּשַׁבָּת כְּשֶׁבָא לְאֹכַל וְלִשְׁתּוֹת מַה שְּׂאֲנִי עֲתִיד לְשַׁיֵּר מִן הַכּוֹס {ד} וְכוּ'. בִּירוּשְׁלַמִּי פָּרִיךְ אִם בְּאֹמֵר מַעֲכָשִׁיו תִּהְיֶה תְּרוּמָה הֲרִי הַכֹּל מִתְּעַרְבַּ יַחַד וְנִעְשָׂה מִדְּמַע, וְאִם בְּאֹמֵר לְכַשְׂאֲשֻׁתָּהּ הֵיא לֹא הֵוִי תְּרוּמָה אֶלָּא לְאַחַר שֶׁשְׁתָּה וְנִמְצָא שׁוֹתָה טָבֵל, וּמִשְׁנֵי בְּאֹמֵר מַעֲכָשִׁיו וְלְכַשְׂאֲשֻׁתָּהּ תִּהְיֶה תְּרוּמָה, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא שְׁתָּה טָבֵל וְגַם לֹא הִיָּה מִדְּמַע : בָּפִיו. בְּפִי הַכּוֹס : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} וְהוּא הַדִּין לְמַה שֶׁיֵּאָכֵל שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּחַזֵּר וְיִרְחֹשׁ בְּשִׁפְתָיו בְּשַׁבָּת בְּשֶׁעָה שֶׁמִּפְרִישׁ זֶה אַחַר זֶה. יְרוּשְׁלַמִּי : {ה} וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָּפִיו. בְּכּוֹס לֹא שִׁיךְ כְּלִי הַאִי בְּצַפּוֹנוֹ כּוּי וְהוּא יוֹתֵר קְבִיעֵת מְקוֹם בָּפִיו : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אַחַר שֶׁהַקְּדִים הִתְנַאי מִעֲרַב שַׁבַּת עַל דֶּרֶךְ כָּלֵל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּהֲלַכָּה רֵאשׁוֹנָה יִשְׁנֶהוּ כְּשִׁימְזוּגּוּ לוֹ אֶת הַכּוֹס כְּמוֹ שֶׁזָּכַר בַּכָּאן כִּי לֹא אָמַר זֶה אֶלָּא מִעֲרַב שַׁבַּת עַל דֶּרֶךְ כָּלֵל כְּדִי שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִעֲשֵׂרוֹת לְכַתְּחֵלָה בְּשַׁבַּת וְעַל כֵּן יִקְדִים הַדְּבוּר מִעֲרַב שַׁבַּת כְּמוֹ שֶׁזָּכַר בַּהֲלַכָּה רֵאשׁוֹנָה : וְעַנִּין בְּפִיו. ר"ל בְּפִי הַכּוֹס וְזֹאת הַהֲלַכָּה גַם כֵּן מִבּוֹאֵר כִּשְׁתַּסְתַּכֵּל בְּתַחֲלַת הַפֶּרֶק הַחֲמִישִׁי מִן הַמַּסְכָּתָא הַזֹּאת : (רמב"ם)

פֶּרֶק ז - מִשְׁנֵה ג

פּוֹעֵל שְׂאִינוֹ מֵאֲמִין לְבַעַל הַבַּיִת, נוֹטֵל גְּרוּגְרָת אַחַת וְאֹמֵר, זֶה וְתִשַּׁע הַבָּאוֹת אַחֲרֶיהָ, עֲשׂוּיֹת מַעֲשֵׂר עַל תְּשָׁעִים שְׂאֲנִי אוֹכֵל, זֶה עֲשׂוּיָהּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עֲלֶיהֶן, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּאַחֲרוֹנָה, וּמַחֲלָל עַל הַמְּעוֹת, וְחוֹשֵׁךְ {ו} גְּרוּגְרָת אַחַת. רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר, לֹא יַחֲשֵׁךְ, מִפְּנֵי

שְׁהוּא מְמַעַט מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר לֹא יַחֲשֶׁד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַנְאֵי בַּיִת דִּין :

ר"ע מברטנורה שְׁאִינוּ מְאֲמִין לְבַעַל הַבַּיִת. עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת : וְחוֹשֵׁד גְּרוּגְרָת
אַחַת. נִמְנָע מִלְּאָכַל גְּרוּגְרָת אַחַת כְּנֶגֶד אוֹתָהּ שֶׁל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁהַפְּרִישׁ,
שֶׁלֹּא יְהֵא גּוֹזֵל אֶת בַּעַל הַבַּיִת : לֹא יַחֲשֶׁד. וַיִּקְנֶה גְּרוּגְרָת אַחַת וַיֹּאכַל, שְׂאֵם
לֹא יֵאכַל מִרְעִיב עֲצָמוֹ וּמִמַּעַט מִסְעָדָתוֹ וְנִמְצָא מִמַּעַט בְּכֶד מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבַּיִת, שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה : לֹא יַחֲשֶׁד מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַנְאֵי בַּיִת דִּין.
שֶׁתְּהֵא תְרוּמַת מַעֲשֵׂר מִשְׁל בַּעַל הַבַּיִת וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִשְׁל פּוּעַל, הַלְכָד חָיֵב בַּעַל
הַבַּיִת לִתְנוּ לוֹ [ז] הַגְּרוּגְרָת שֶׁהַפְּרִישׁ לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ו] וְחוֹשֵׁד. מִלְּשׁוֹן וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנֶד : [ז] וְלִכְדָּ רִשְׁאֵי לְאָכַל,
וְאֵין רְצוֹנוֹ לֹמַר שֶׁנְּחִיבָהוּ לְבַעַל הַבַּיִת שִׁיתֵּן לוֹ כּוֹי דְּמַכְיִין שֶׁהוּא עִם הָאָרֶץ
לֹא יִשְׁמַע לָנוּ לַעֲשֹׂר פְּרוֹתָיו דְּמֵאֵי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם וחולק רבי יוסי על רשב"ג ואמר כי תנאי ב"ד הוא שלא יחסר
תרומת מעשר של דמאי אלא משל בעה"ב ומעשר שני משל פועל ולא חלק
רבי יוסי על תנא קמא אבל הודיענו טעם דבריו במה שאמר שהוא תנאי
בית דין ואין הלכה כרשב"ג : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ד

הַלּוֹקַח יֵין מִבֵּין הַכּוֹתִים [ח], אוֹמֵר, שְׁנֵי לָגִין
שְׂאֵנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ, הֵרִי הֵן תְּרוּמָה, וְעֲשָׂרָה
מַעֲשֵׂר, וְתִשְׁעָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. מִחַל וְשׁוֹתָה :

ר"ע מברטנורה הַלּוֹקַח יֵין מִבֵּין הַכּוֹתִים. קִדְּם שֶׁגָּזְרוּ עַל יֵינָן, וְהָיָה יֵינָן וְדֵאֵי
טָבֵל. וְהָכָא אֵינְרִי בְּלוֹקַח עֲרֵב שֶׁבַת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת אוֹ שֶׁלְקַח מִבְּעוֹד יוֹם וְשָׁכַח
לְהַפְרִישׁ עַד בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְאִז אָסוּר לְהַפְרִישׁ דְּתַנּוּ סִפְק חֲשֵׁכָה אֵין מַעֲשָׂרִין
אֶת הַיֵּדֵאֵי, הַלְכָד אָסוּר לְקַבֵּעַ לוֹ מְקוֹם, דְּקַבֵּיעוֹת מְקוֹם חֲשׁוּב כְּהַפְרָשָׁה
וְאָסוּר בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וּמִשׁוּם הַכִּי לֹא קִתְּנִי בְּסִיפָא וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִחֻלָּל עַל
הַמַּעוֹת, דְּכִינּוּ דֵאֵינוּ רִשְׁאֵי לְקַבֵּעַ לוֹ מְקוֹם בְּצַפּוֹנוֹ אוֹ בְּדְרוֹמוֹ אֵי אֶפְשָׁר

לְחַלְלוּ, אֲבָל לְקָרוֹת שֵׁם דְּאָמַר שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ שְׂרִי, דְּכֵלִי הָאִי לֹא גִזּוֹר
בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת: **שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ**. הֵכָא לֹא קִתְּנִי שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ
לְמַחֵר כְּדִקְתָּנִי לְעִיל גְּבִי הַמְזֻמִּין אֶת חֲבֵרוֹ, דְּדוֹקָא כְּשְׁאֲנִינוּ מִתְקַן אֶלָּא מַה
שְׁאוּכָל וְשׁוֹתָה הַתִּירוֹ לְהַפְרִישׁ לְמַחֵר מִמוֹתֵר אֲכִילְתּוּ וְשִׁתְּיִתּוּ הַנְּשָׂאֵר בְּשׁוּלֵי
הַכּוֹס, אֲבָל לְתַקַּן אֶת כָּל הַנֶּאֱד בְּשִׁבְתָּ לֹא הַתִּירוֹ. וְהֵכָא אֵינוּ קוֹרָא שֵׁם
לְתַרוּמַת מַעְשֵׁר כְּמוֹ בַּבְּבָא שֶׁל דְּמַאי וְכַדְלָעִיל גְּבִי הַמְזֻמִּין אֶת חֲבֵרוֹ, מִשּׁוּם
דְּגְבִי דְּמַאי דְּמַעְשָׁרָן וְהוּן שְׁלוֹ קוֹרָא שֵׁם לְתַרוּמַת מַעְשֵׁר כְּדִי לְתַקַּן אֶת
הַמַּעְשֵׁר וּלְאֲכֹלוֹ, אֲבָל כְּאֵן שֶׁהוּא טָבֵל וְדַאי צָרִיךְ לְתַן הַמַּעְשֵׁר לְלֹוי וְהַלְוִי
יִקְרָא שֵׁם לְתַרוּמַת מַעְשֵׁר: **וְעֲשֶׂרָה מַעְשֵׁר רֵאשׁוֹן וְתִשְׁעָה מַעְשֵׁר שְׁנִי**. לֹא
דוֹקָא, שְׁהֵרִי לְאַחַר שְׁהַפְרִישׁ מִמָּאָה שְׁנֵי לְגִין לְתַרוּמָה גְּדוּלָה וְנִשְׂאֵר תִּשְׁעִים
וְשִׁמְנָה לֹא יִהְיֶה הַמַּעְשֵׁר אֶלָּא עֲשָׂרָה לְגִין פְּחוֹת חֲמִשׁ וּמַעְשֵׁר שְׁנֵי שְׁמֹנֶה לְגִין
וְשִׁמְנָה עֲשִׁירִיּוֹת וְחֲמִשׁ עֲשִׁירִית: **מִחַל וְשׁוֹתָה**. מִתְחִיל וְשׁוֹתָה. פְּרוּשׁ אַחַר
מוֹזֵג וְשׁוֹתָה, מִחַל כְּמוֹ מִחַל, לְשׁוֹן סְבָאָךְ מִהוּל בְּמִים (יִשְׁעִיָּה א). וְסַתֵּם
מִתְנִיתִין אֲתִיָּא כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר אֶף בְּדַאֲוֵרִיתָא יֵשׁ בְּרִירָה וְזֶה שְׁנִשְׂאֵר
בְּשׁוּלֵי הַכּוֹס הָיוּ כְּאֵלוֹ הַפְּרִשׁ מִתְחִלָּה. וְאֵינָה הִלְכָה אֶלָּא קִימָא לָן דְּבִדְרַבְנָן
יֵשׁ בְּרִירָה אֲבָל בְּדַאֲוֵרִיתָא אֵין בְּרִירָה, הַלְכָךְ בְּוֵדַאי טָבֵל לֹא יֵאָכֵל וְלֹא יִשְׁתָּה
עַד שְׁיִפְרִישׁ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} מבין הפותים. דְּאֵלוֹ יִשְׂרָאֵל אֵינוּ רִשְׁאֵי לְמַכַּר טָבֵל אֶלָּא
לְצַרְךָ, וְכִיּוֹן דְּלֹא שְׂכִיחַ לֹא בְּעֵי לְמִתְנִיָּה הֵכָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זה הדבר הוא במי שקנה ערב שבת ולא היה לו פנאי להוציא
המתנות ופירות כותים הם טבל ולפיכך הוא חייב במעשרות כולם כמו
שאתה רואה: ומה שאמר שני לוגין. כשיהיה מה שלקח ק' לוגין. והביאו
זה על דרך משל ועל זה הדרך יעשה אם קנה לוג אחד או אלף יזכור שם
השיעורים המחויבים וכשישתה יניח מאותו היין אלו השיעורים כולם
ויצניע ויעשה בהם מה שראוי לעשות והוא לתת התרומה לכהן והמעשר
ללוי ומעשר שני יאכלהו בירושלים או יחלל על המעות: ומה שאמר שני
לוגין תרומה ועשרה מעשר. זה על דרך ההעברה אבל בענין האמת כשיהיו
ב' לוגין תרומה יהיה המעשר עשרה פחות חומש ומעשר שני שמנה ושמנה
עשיריות וחומש עשירית על העיקר אשר בארנו לך בברכות: וזה שאמר
ומיחל ר"ל שיתחיל לשתות וזאת הלכה היא לר"מ שהוא סובר יש ברירה
והדבר הנשאר כאילו הופרש מתחלה ותדע שחובת התרומה והמעשרות מן
התורה והעיקר בידינו בדאורייתא אין ברירה בדרבנן יש ברירה ומפני זה
אין הלכה כר"מ שהוא לו זה הסתם אבל יוציא תרומה ומעשרות קודם
שתייתו על כל פנים: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ה

היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה, אומר, שתי תאנים שאני עתיד להפריש, הרי הן תרומה, ועשר מעשר ראשון, ותשע מעשר שני. היו דמאי, אומר, מה שאני עתיד להפריש {ט} למחר, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו, ומעשר שני בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המעות:

ר"ע מברטנורה והוא בבית המדרש. בערב שבת ומתירא שמא יקדש עליו היום ולא יוכל לעשר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} להפריש. לא גרסינן למחר לפי מה שכתב הר"ב לעיל לחלק בין שאינו מתקן אלא מה שאוכל למתקן את כל הנאד. דאי גרס אין צריך לחלק בהכי אלא הוה ליה לחלק בין ודאי לדמאי. ועין בתוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הוצרך לזה כשיהיה ערב שבת ויהיה חושש שמא יכנס השבת ולא יהיה לו פנאי להוציא המתנות וכל זה הדבר מבואר כשתבין כל מה שהקדמנו ומאשר קדם לו גם כן תדע כי מה שנאמר בתאנים של טבל אינה הלכה לפי שהטבל חייב במתנות מדאורייתא והעיקר בדאורייתא אין ברירה ואין לו תקנה אלא אם כן הוציא אלו המתנות קודם אכילתו וזה מותר בשבת בשביל התנאי שהקדים מערב שבת: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ו

היו לפניו שתי כלכלות של טבל, ואמר, מעשרות {י} זו בזו, הראשונה מעשרת {יא}. של זו בזו ושל זו בזו, הראשונה מעשרת. מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה, קרא שם:

ר"ע מברטנורה כלכלות. סלים: מעשרות זו בזו. מעשרות שאני צריך להפריש מכלכלה זו יהיו מנחים בחברתה: הראשונה מעשרת. ומפריש מן השנייה המעשרות של שתיהן: של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעשרת. אבל השנייה אינה מעשרת, דמיך כשאמר של זו בזו נתקנה הראשונה ונפטרה מן המעשרות {יב} וכי הדר ואמר של זו בזו נמצא מפריש מזו שכבר נפטרת על זו שהיא חיבת, ואין מפרישין מן הפטור על החיוב ולא אמר כלום {יג}, ונוטל מן השנייה המעשרות של שתיהן: מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה. המעשרות המחייבות לשתי כלכלות הללו יהיו של כלכלה בחברתה, הרי קרא שם מעשרות שתיהן כאחת, ומפריש מזו על זו ומזו על זו, דבכל אחת שיר טבל כדי מעשרות חברתה. אבל אינו מפריש עליהן ממקום אחר, שהרי קרא שם וקבע מעשרות כל אחת מהן בחברתה. פרוש אחר ועקר, מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם ומפריש מאיזו מהן שירצה, דהכי מפרשינן למלתיה, מעשרותיהן מאיזה מהן שירצה יהיו מעשרות כלכלה בחברתה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} מעשרות. השאל שם מעשרות לכלל המתנות ובכללן גם התרומה: {יא} מעשרת. בהך קמיתא ליכא חדוש שהראשונה מעשרת, ומשום סיפא נקטה. הר"ש: {יב} דרבי מאיר היא דאמר אינו תופס אלא לשון ראשון פדאיתא במסכת תמורה: {יג} ואין להקשות דהא במפריש מפטור על החיוב תרומתו תרומה אלא דיחזר ויתרם, ואם כן איך קאמר ולא אמר כלום. דשאני התם שהפריש והתרומה נפרת לכך תרומתו תרומה כדי שלא לזולזל בתרומה, אבל הכא שלא נתרמה ולא נפרת אין כאן בית מחוש כלל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם העיקר בזה שאין תורמין ומעשרין מן הפטור על החיוב וכשיאמר מעשרות זו בזו נעשית הראשונה מעושרת ויוציא מן השנית התרומות והמעשרות שנתחייבו בהן שתיהן וכשיאמר מעשרות זו בזו נעשית הראשונה פטורה והשניה חייבת במעשרות שתיהן כמו שביארנו ואחר כן חזר ואמר של זו בזו ר"ל המעשרות שהשניה חייבת בהן יוציאם מן הראשונה ואין זו *הלכה לפי שהראשונה נפטרה בדבורו הראשון והשניה חייבת ואין מפרישין מן הפטור על החיוב. ואם לא הקדים המאמר באחת קודם השנית אבל יאמר מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה ותיקון זה הדבר ר"ל שהמעשרות שחייבין בהן אלו שני הסלים מעשר כל אחד מהם קבוע באחר וכשיאמר כן יתחייב להוציא המעשרות שהן חייבין בהן

משתיהן ואי אפשר להוציא עליהן מעשרות ממקום אחר וזה ענין שאמר קרא שם רוצה לומר קרא שם מעשרותיהן בהן : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ז

מֵאָה טָבֵל מֵאָה חֲלִין, נוטל מֵאָה וְאֶחָד. מֵאָה טָבֵל מֵאָה מְעֵשֶׂר, נוטל מֵאָה וְאֶחָד. מֵאָה חֲלִין מִתְקַנִּים {טו} מֵאָה מְעֵשֶׂר, נוטל מֵאָה וְעֵשֶׂר. מֵאָה טָבֵל תְּשֻׁעִים מְעֵשֶׂר, תְּשֻׁעִים טָבֵל וְשִׁמוּנִים מְעֵשֶׂר, לֹא הִפְסִיד כָּלוּם. זֶה הַכֹּלֵל, כָּל זֶמַן שֶׁהֵטְבֵל מֵרֶבֶה, לֹא הִפְסִיד כָּלוּם :

ר"ע מברטנורה **מֵאָה טָבֵל וּמֵאָה חֲלִין**. שְׁנַתְּעָרְבוּ: נוטל מֵאָה וְאֶחָד. נוטל מֵאָה לְהַפְרִישׁ מֵהוּן מְעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן וּמְעֵשֶׂר שְׁנִי כְּדִין כָּל טָבֵל, וְאֶחָד נוטל מִן הַמֵּאָה (דלשם) וְשֵׁל חֲלִין לְתַרוּמַת מְעֵשֶׂר כְּאֵלוֹ הָיוּ טָבֵל, שֶׁהַחֲלִין נַעֲשִׂים כְּטָבֵל עֲצָמוֹ {יד} לְעִנְיַן תְּרוּמַת מְעֵשֶׂר בְּלֶבֶד אֲבָל לֹא לְעִנְיַן מְעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן וּמְעֵשֶׂר שְׁנִי, וְנִמְצָא זֶה מִפְּסִיד עַל יְדֵי תְּעַרְבֻת זוֹ אַחַת בְּלֶבֶד שֶׁמִּפְּרִישׁ מִן הַחֲלִין. וְטָבֵל דְּאִירֵי בֵיהּ הֵכָא הוּא שֶׁהוֹרְמָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְדוּלָּה אֲבָל לֹא הוֹרְמוּ מִמֶּנּוּ מְעֵשֶׂרוֹת וְלֹא תְּרוּמַת מְעֵשֶׂר: **מֵאָה טָבֵל וּמֵאָה מְעֵשֶׂר**. שְׁלֹא הוֹרְמָה מִן הַמְּעֵשֶׂר הַזֶּה תְּרוּמַת מְעֵשֶׂר, וְנִתְעַרְבוּ, נוטל מֵאָה שֶׁל טָבֵל לְהַפְרִישׁ מֵהוּן הַמְּעֵשֶׂרוֹת כְּדִפְרִישִׁית לְעִיל, וְנוטל אַחַת מִן הַמֵּאָה שֶׁל מְעֵשֶׂר שֶׁהֵם נַעֲשִׂים כְּטָבֵל עֲצָמוֹ לְהַתְחַיֵּב בְּתַרוּמַת מְעֵשֶׂר, וְנִשְׁאַרוּ תְּשֻׁעִים וְתִשְׁעֵי, מִפְּרִישׁ מֵהוּן תְּרוּמַת מְעֵשֶׂר לְפִי חֲשֻׁבוֹן שֶׁהֵם עֶשֶׂר פְּחוֹת עֲשִׂירִית שֶׁל אֶחָד. וְאִם לֹא נִתְעַרְבַּב הַמְּעֵשֶׂר בְּטָבֵל לֹא הָיָה מִפְּרִישׁ אֲלֵא עֲשָׂרָה לְתַרוּמַת מְעֵשֶׂר שְׁבָהוּן, הַשְּׁתֵּא מִפְּנֵי שְׁנַתְּעָרְבוּ בְּטָבֵל מִפְּרִישׁ אֶחָד עֶשֶׂר פְּחוֹת עֲשִׂירִית נִמְצָא מִפְּסִיד אֶחָד פְּחוֹת עֲשִׂירִית: **מֵאָה חֲלִין מִתְקַנִּין וּמֵאָה מְעֵשֶׂר**. רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ, שְׁנַתְּעָרְבוּ, נוטל מֵאָה לְשֵׁם מְעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן כְּדִי לְהַפְרִישׁ מֵהוּן עֲשָׂרָה לְתַרוּמַת מְעֵשֶׂר שְׁבָהוּן, וְעֶשֶׂר נוטל מִן הַמֵּאָה חֲלִין מִתְקַנִּין כְּאֵלוֹ הָיוּ הֵם מְעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן דְּעֲשָׂרָה מֵהֶם לְתַרוּמַת מְעֵשֶׂר, וְנִמְצָא מִפְּסִיד עֲשָׂרָה. וְהָא דְלֹא מִחֲמַרְיָן הֵכִי כְּשֶׁנִּתְעַרְבַּב עִם טָבֵל לְהַזְקִיק הַטָּבֵל לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ עֲשָׂרָה לְתַרוּמַת מְעֵשֶׂר כְּמֵאָה שֶׁל מְעֵשֶׂר, מִשּׁוּם שֶׁכֵּן הוּא הַדִּין שֶׁכָּל דָּבָר הַמִּתְעַרְבַּב

חוזר להיות כְּתַחֲלָתוֹ, הַלֶּכֶד הַמַּעֲשֵׂר חוֹזֵר לְהִיּוֹת כְּטָבֵל וְאִין הַטָּבֵל חוֹזֵר לְהִיּוֹת כַּמַּעֲשֵׂר: **מָאָה טָבֵל וְתִשְׁעִים מַעֲשֵׂר וְכוּ' לֹא הִפְסִיד כָּלוּם.** דְּכִינּוּן דְּאִיכָא בְּטָבֵל עֲשָׂרָה יִתְרִים דִּינִינּוּן לִיה כְּאֵלוּ יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמְּקוֹם אַחַר [זט]. וְכַל טָבֵל שְׁנַתְעָרַב בְּחֻלִּין, אִם יֵשׁ לוֹ טָבֵלִים אַחֲרִים שְׂיִכּוּל לְהַפְרִישׁ עַל זֶה הַתְעָרְבַת מִמְּקוֹם אַחַר, אִינוּ מִפְּרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֻשְׁבוֹן שֶׁל הַטָּבֵל בְּלֶבֶד, וְהִכָּא שְׁהַטָּבֵל יִתֵּר עֲשֵׂר עַל [הַמַּעֲשֵׂר] חֻשְׁבִּינּוּן כְּאֵלוּ הֵם מִמְּקוֹם אַחַר וּמִפְּרִישׁ מִהוֹן לְפִי חֻשְׁבוֹן שֶׁל טָבֵל בְּלֶבֶד וְאִינוּ מִפְּסִיד כָּלוּם: **כָּל זְמַן שֶׁהַטָּבֵל מְרַבָּה.** וְהוּא שְׂיִהִיָּה מְרַבָּה עֲשֵׂר [זז], וְהִכִּי אֵיתָא בִּירוּשְׁלָמִי: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [יד] וְאִמְתַּנִּיתִין דְּשִׁתִּי כְּלִפְלוֹת נְמִי קָאִי מְדָלָא תְּנִי בְּהָא אֶלָּא מַעֲשָׂרוֹת: **[טו] חֲלִין מִתְקַנִּים.** הַטָּבֵל כְּשִׂיּוּצִיא מִמְּנוּ תְּרוּמָה גְדוּלָּה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְלֹא שְׂאָר מַעֲשָׂרוֹת יִקְרָא חֲלִין מִפְּנֵי שֶׁהַקְדָּשָׁה נְטֻלָּה מִמְּנוּ, וְחֻלִּין מִתְקַנִּים הֵינּוּ שֶׁהוּצִיא מִמְּנוּ כָּל הַתְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת. הַר"ם: **[זט]** וְכִלְיָה מִתְנִיתִין כְּשִׂאִין לוֹ פְּרִנְסָה מִמְּקוֹם אַחַר. וְעַיִן בְּפֶרֶק ג' דְּחֻלָּה מִשְׁנָה ט': **[זז]** וְלִהִכִּי בְּעִינּוּ עֲשָׂרָה. דְּהָא מְשׁוּם דְּדִינִינּוּן לִיה כְּאֵלוּ יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמְּקוֹם אַחַר הוּא, וְכַל שְׂיֵשׁ לוֹ עֲשָׂרָה חֻלְקִים יִתְרִים. שְׂיֵשׁ לָנוּ לְהַפְרִישׁ מִהוֹן אַחַת לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר הָרְאוּיָה לְחֻלְק עֲשִׂירִית מַעֲשָׂרָה חֻלְקֵי הַטָּבֵל אוֹ הַמַּעֲשֵׂר, הַלֶּכֶד דִּינִינּוּן לִיה כְּפְרִנְסָה מִמְּקוֹם אַחַר, וּבְפָחוֹת מְזָה לֹא נוֹכַל לְדִינּוּ כָּד. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שמור זה העיקר והוא שתרומת מעשר עולה באחד ומאה ר"ל כשיתערב חלק מתרומת מעשר במאה חלקים אחרים ויחזור הכל מאה ואחד יטול החלק ההוא שנפל בו בלבד וזהו ענין תעלה ועוד יתבאר זה באר היטב אחרי זאת והענין הראשון מזאת ההלכה הוא כשנתערב מאה חלקים טבל ומאה חלקים חולין ונעשה הכל מאתים חלקים אמר שיטול מאלו המאתים חלקים ק"א ויהיו הק"א שנטל טבל והתשעים ותשעה שהניח חולין כמו שהיו ונמצא מפסיד מן החולין אחת אבל המאה הם מאה של טבל הראשוני והאחת היא תרומת מעשר מאותן מאה של טבל ואם יהיה זה החלק נופל בקי חולין יטלהו ממנו כאשר ביארנו והסברא נותנת שלא יטול אלא מאה של טבל בלבד ונחשב חלק ממאה מן הטבל ההוא והוא תרומת מעשר שלו שנפל בקי של חולין ועלה באחד ומאה לפי שכן הוא דין הדבר שיעלה שיהיה נוטל מה שנפל ולא יחסר מן החולין כלום אבל חסרנו בכאן מן החולין אחר שאנו חוששים שמא יחשוב כשנטל המאה בלבד שזה שנטלנו הם מאה של חולין והנשארים הם מאה של טבל ואין הדבר כן לפי שהטבל הוא הניטל וזה ענין מה שנאמר בגמרא ונוטל מאה ואחת וא"ר יוסי אם אתה אומר אני נוטל מאה אני אומר כל חולין עלו בידו ונמצאו אלו בטבלים:

והענין השני מהלכה זו כשנתערב ק' חלקים של טבל עם אחרים שהם ממעשר ראשון יטול כמו כן ק"א ויהיו מעשר ראשון והתשעה ותשעים חלקים הנותרים הם טבל כמו שהיו ונמצא שחסר חלק אחד מן הטבל אבל הק' חלקים הם מאה של מעשר הראשונים והחלק הנוסף על המאה היא תרומת מעשר המחויבת למאה של טבל ונחשב שמא נתערב עם מאה חלקים של מעשר ודינו שיעלה כמו שביארנו ואינו מדומע ומפני זה נשאר המאה יאחת שהוציא מעשר ראשון כמו שהיו והיתה הסברא נותנת ג"כ בכאן להוציא מאה של מעשר בלבד מפני שתרומת מעשר של טבל שהוא חלק אחד כשנחשב החלק ההוא שנתערב במאה של מעשר יעלה באחת ומאה אבל אמר נוטל מאה ואחד מפני הטעם ההוא אשר פירוש הגמרא בענין הראשון והוא שאילו נוטל מאה חלקים בלבד היינו אומרים מאה חלקים של טבל הם אשר הוציא והמאה הנשארים הם המעשר ואין הדבר כן לפי שהמעשר הוא שיוציא ומפני זה יוציא ק"א כדי שיהיה נודע שהמעשר הוא שהוציא לפי שהמעשר כלל לעצמו חלק נוסף :

והענין השלישי כשיתערבו ק' חולין מתוקנין ומאה מעשר הוא אומר שיוציא מאה ועשר ויהיה הכל מעשר ראשון והתשעים הנותרים חולין כמו שהיו אבל המאה הם מאה של מעשר הראשונים ועשרה הנוספים הם תרומת מעשר המחויבים למאה של מעשר וכאילו נפלו במאה של חולין והוציא אותן וחסרו מן החולין לפי שהעשרה חלקים שהם תרומת מעשר הם עשירית מאה של חולין ואינם חלק ממאה מהם ומפני כך (לא עלתה) [תעלה] כדי שישארו החולין כמו שהיו וכמו כן לא היו העשרה חלקים של תרומת מעשר מבוררות ומיוחדות כדי שיחזרו מאה של חולין כולם מדומע מפני שהן אמצעיות בין שני הקצות ר"ל שהן לא יחזרו המאה של חולין מדומע מפני שאינן מיוחדות אלא מעורבות במעשר וכמו כן אי אפשר *לסמן אותן וישארו חולין כמו שהיו אחר שהם עשירית חולין אבל תעלה תרומת מעשר באחת ומאה וגזרנו בהם מן הדימוע גזירה בינונית ואמרנו שיחסר מן החולין כמו תרומת מעשר שיש באותו מעשר כמו שתראה ונשאר בכאן ענין אחד לשאול מפני מה נאמר בענין השלישי מאה חולין מתוקנין ולא נאמר כן בענין הראשון אבל אמר מאה טבל ומאה חולין ולא אמר מתוקנין וזאת השאלה צריכה לשאול ויש בה תועלת והוא שהטבל כשיוציא ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר יהיה אז נקרא חולין אע"פ שלא הוציאו ממנו שאר

מעשרות מפני שהקדושה ניטלה ממנו וחולין מתוקנין הוא הדבר שהוציאו ממנו כל התרומות והמעשרות ויש לך לשמור בלבך זה ההפרש בין מה שאמר חולין ובין מה שאמר חולין מתוקנין בכל המשנה ואילו יאמר בזה הענין השלישי מאה מעשר ומאה חולין נוטל מאה ועשר היינו אומרים שאלו החולין לא הוציאו מהן מעשר וכשנתערב עמהם ק' מעשר נטלנו הק' מעשר שנתערב עם המעשר הנשאר באלו הק' של חולין והוא עשר חלקים ועל כן הוציאנו ק"י מפני שנתחבר מעשר במעשר ולא חסר כלום ולפיכך הודיענו שאלו החולין ואפי' היו מתוקנין שלא נשאר בהם שום מתנה ואח"כ נתערב בהם מעשר יחסר מאותם חולין כמו תרומת מעשר המחויבת למעשר ההיא ויאבדו לגמרי ויצטרף לכלל המעשר כמו שאמר נוטל ק' ועשר ונשאר הצ' חולין מתוקנין כמו שהיו ודינן נשאר כך עד שתהיה תרומת מעשר המחויבת למעשר ההוא שנתערב עם החולין המתוקנים חלק ממאה עם החולין המתוקנין כגון שיתערב מאה מעשר עם אלף חולין מתוקנים נאמר אז שלא יפסיד כלום אבל יפריש ק' מעשר לבדם ואם החולין יהיו פחות ממה שאמרנו יחסר מהם כמו תרומת מעשר שבמעשר המעורב כמו שביארנו ופירשנו טעמי כל הענין ההוא :

והענין הרביעי כשיתערב ק' טבל וצ' מעשר יפרישו צ' של מעשר בלבד ונשאר מאה טבל כמו שהיו ולא הפסיד כלום והדבר שגרם לנו בענין הזה שלא נקרא שם לתרומת מעשר של טבל ונוציא צ"א מפני שהחלק האחד מן הטבל שהוא תרומת מעשר כשנחשב בלבנו שנתערב עם צ' של מעשר חזר המעשר ההוא כולו מדומע מפני שתרומת מעשר תעלה באחד ומאה כמו שביארנו עיקרו לא בצ"א ומפני זה לא יקרא שם לתרומת מעשר של טבל בענין הזה כדי שלא יפסיד המעשרות וישוב מדומע ועל זה הדרך בעצמו יתבאר לך מה שאמר צ' טבל שמונים מעשר שאילו נחשב בלבנו תרומת מעשר שבטבל ההוא שנתערב עם פ' של מעשר חוזר אותו המעשר מדומע בתרומת מעשר : ומ"ש כל זמן שהטבל מרובה. ר"ל על המעשר יכן אמרו כל שהטבל מרובה על המעשר אבל כשיהיה מעשר מרובה על הטבל יפרש בגמרא שהוא מפריש טבל ושיעור תרומת מעשר המחויבת לטבל והמחויבת למעשר ההוא (שניהם) ויתן שתי תרומות לכהן ר"ל תרומת מעשר ותרומת טבל ונמצא חסר מן הטבל שיעור שתי תרומות ואיני רואה בזו ההלכה דבר שאינו באר היטב על כן יש לך להסתכל בה מפני שנסתבשה על כל הקדמונים לפי דעתנו : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ח

מי שֶהיוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כֶּדִי יין, וְאָמַר, שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מֵעֶשֶׂר, וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת **{יה}** לוֹכְסוֹן. חֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מֵעֶשֶׂר, וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת. שׁוּרָה אַחַת מֵעֶשֶׂר, וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת לוֹכְסוֹן. חֲצִי שׁוּרָה אַחַת מֵעֶשֶׂר **{כ}**, וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לוֹכְסוֹן. חֲבִית אַחַת מֵעֶשֶׂר, וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחֲבִית :

ר"ע מברטנורה עֶשֶׂר שׁוּרוֹת שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כֶּדִי יין. מְסַדְרִים בְּאַרְץ, שֶׁבְּכָל עֲנָן שֶׁתִּמְנָה בֵּין מִמְזָרְח לְמַעְרָב בֵּין מִצְפּוֹן לְדָרוֹם תִּמְצָא עֶשֶׂר שׁוּרוֹת שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר שֶׁהוּן מֵאָה כֶּדוֹת: שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מֵעֶשֶׂר. חֲבִית אַחַת שֶׁבְּשׁוּרָה הַחִיצוֹנָה קִבְעֵתִי מֵעֶשֶׂר עַל כֶּדוֹת אַחֲרוֹת שְׁיֵשׁ לִי: וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ. חִיצוֹנָה, שֶׁהִרִי יֵשׁ כָּאן אַרְבַּע שׁוּרוֹת חִיצוֹנוֹת לְאַרְבַּע רוּחוֹת: נוֹטֵל שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת בְּאַלְכֶסוֹן. אַחַת לְמִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרְחִית וְשְׁנֵי לָהּ בְּמִקְצוֹעַ מַעְרָבִית צְפוֹנִית, שֶׁכָּל חֲבִית שֶׁבְּמִקְצוֹעַ נִמְנִית לְשְׁתֵּי רוּחוֹת, וְיִמְלֵא מִשְׁתִּיהוֹן חֲבִית אַחַת וְתִהְיֶה מֵעֶשֶׂר **{יט}**: חֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מֵעֶשֶׂר. וְאִם אָמַר חֲבִית אַחַת שֶׁבְּחֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה בְּהַ קִבְעֵתִי מֵעֶשֶׂר עַל כֶּדוֹת אַחֲרוֹת שְׁיֵשׁ לִי: וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ. חֲצִי שׁוּרָה מֵאַרְבַּע שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת: נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת. מִפְּנֵי שְׁיֵשׁ בְּכָל זָוִית מִשְׁתֵּי חֲצָאִים שֶׁבְּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת הַסְּמוּכוֹת לָהּ, וְיִמְלֵא מֵאַרְבַּעֶתָן חֲבִית אַחַת וְתִהְיֶה מֵעֶשֶׂר: שׁוּרָה אַחַת מֵעֶשֶׂר וְכוּ'. וְאִם אָמַר חֲבִית אַחַת שֶׁבְּשׁוּרָה אַחַת מֵאֵלּוּ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת בְּהַ קִבְעֵתִי מֵעֶשֶׂר וְאִין יָדוּעַ אֵיזוֹ שׁוּרָה הִיא: נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת בְּאַלְכֶסוֹן. כְּלוּמַר נוֹטֵל עֶשֶׂר כֶּדוֹת מִשׁוּרָה אַחַת מִמִּקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרְחִית עַד מִקְצוֹעַ מַעְרָבִית צְפוֹנִית, אוֹ מִמִּקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מֵעַרְבִית עַד מִקְצוֹעַ מִזְרְחִית צְפוֹנִית וְיִמְלֵא מִכָּל הָעֶשֶׂר חֲבִיּוֹת חֲבִית אַחַת וְתִהְיֶה מֵעֶשֶׂר. וְיִמְנִי מֵהַ נוֹטֵל בְּאַלְכֶסוֹן וְאֵינּוּ נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת כְּלָהּ בְּיֶשֶׁר מִמְזָרְח לְמַעְרָב אוֹ מִצְפּוֹן לְדָרוֹם, דְּכִשָּׁהוּא נוֹטֵל בְּאַלְכֶסוֹן בֵּין שְׁתֵּי מִנְהַ הַשׁוּרוֹת כֶּלָּן מִמְזָרְח לְמַעְרָב בֵּין שְׁתֵּי מִנְהַ

אוֹתָן מְצַפּוֹן לְדָרוֹם נִמְצָא נוֹטֵל חֲבִית אַחַת מִכָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה, מֵה שְׂאִין כֵּן
אִם הָיָה נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת בְּאַרְבָּע מִמְזָרְח לְמַעְרָב אוֹ מְצַפּוֹן לְדָרוֹם: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} **שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת**. פֶּתַח בְּכַד וְסִיִּים בְּחֲבִית, לוֹמֵר לָךְ הֵינּוּ כֵּד הֵינּוּ
חֲבִית, כְּדֹאֵיתָא בְּבָבְא קָמָא (כז): {יט} וְכָל הַחֲרָדָה הַזֹּאת בְּשִׁבִיל תְּרוּמַת
מַעֲשֵׂר שְׁיֵשׁ בּוֹ. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {כ} **חֲצֵי שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר**. לְשׁוֹן הַר"מ
וְאִם אָמַר חֲבִית אַחַת מִחֲצֵי שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְלֹא יֶחֱד אֵיזוֹ חֲצֵי שׁוּרָה יִקַּח
עֲשָׂרִים חֲבִיּוֹת עֶשֶׂר עַל אֶלְכָסוֹן אֶחָד וְעֶשֶׂר עַל אֶלְכָסוֹן אֶחָד הָעוֹבֵר עָלָיו
וְנִמְצָא לֹקַח חֲבִית מִכָּל חֲצֵי שׁוּרָה מִן הַשּׁוּרוֹת וְאַחַר כֵּן יוֹצִיא מִכָּלֶם חֲבִית
אַחַת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הענין הראשון והוא שאמר שורה החיצונה אחת מעשר ר"ל שהוא
נתן חבית אחת מעשר והחבית ההיא בשורה החיצונה והשורות החיצונות
הם ד' ויקח שתי חביות מקצת האלכסון בשביל שכל אחת מהן משתתפת
עם שתי שורות וימלא משתייהן חבית אחת ותהיה מעשר ואם אמר חבית
אחת מחצי שורה החיצונה מעשר יקח ד' חביות מד' זויות מפני שכל אחת
מהן משותפת משני מחציות של שתי שורות מן השורות החיצונות וימלא
(מכל א') מהן חבית אחת ואם אמר חבית אחת משורה אחת מעשר ולא יחד
איזו שורה מהן יקח עשר חביות על אלכסון ונמצא לוקח חבית מכל שורה
וימלא מכלם חבית אחת ואם אמר חבית אחת מחצי שורה אחת מעשר ולא
יחד איזו חצי שורה יקח עשרים חביות י' על אלכסון אחד וי' על אלכסון
אחר העובר עליו ונמצא לוקח חבית מכל חצי שורה מן השורות ואחר כן
יוציא מכלם מלא חבית אחת ושמא תחשוב ותאמר היאך יוציא חבית
מעשר מק' חביות והלא עשירותם עשר חביות יש לך לדעת שלא גזר זה
המעשר על החביות האלו והנני מצייר לך בהם צורה כדי שיהיה הדבר
מבואר לעין הרואה ואשים במקום החבית עגולים ואכתוב אותיות ובענין
הראשון מזו ההלכה הוא לוקח שתי חביות שכתוב על אחת א' ועל שניה ב'
ובענין השני לוקח ד' חביות שכתוב על אחת א' ועל שניה ב' ועל שלישית ג'
ועל רביעית ד' ובענין השלישי לוקח העשר חביות אשר יעבור עליהם הקו
העובר מא' עד ב' ובענין הרביעי לוקח העשרים אשר יעברו עליהם שני
הקוים העוברים מא' עד ב' ומג' עד ד' והנה צורתה כזה (רמב"ם)

